

INNEHÅLL

<i>Förord</i>	1
<i>Lennart Nilsson</i> Västsvrige i fokus	3
<i>Cecilia Malmström</i> Inget folkligt stöd för regionparlament!	11
<i>Lennart Weibull</i> Tidningsläsning och livsstilar	29
<i>Charlotta Kratz</i> Sociala skillnader i tidningsläsningen i Göteborgsområdet	37
<i>Jan Strid</i> Radiolyssnandet i Göteborg 1993	53
<i>Maria Elliot</i> Västsvensk tillit och misstro Förtroendet för yrkesgrupper och medier	67
<i>Mikael Gilljam och Lennart Nilsson</i> Medborgarna och kommunens ekonomi	77
<i>Maria Oskarson</i> Den offentliga sektorns storlek - ekonomi eller ideologi?	99
<i>Martin Bennulf</i> Från Göteborg till Grönköping? Om göteborgarnas miljöåsikter	109

<i>Sören Holmberg</i>	
Vem älskar kommunstyrelsen?	121
<i>Peter Hjärne</i>	
Medielandskapet i Västsverige år 2000	127
<i>Anna Rönström</i>	
SOM-undersökningen i Västsverige 1993	
Genomförande och tillförlitlighet	133
<i>Författarna</i>	147

Bilagor; broschyr, formulär/kodbok

Västsverige i fokus

LENNART NILSSON

Den andra västsvenska SOM-undersökningen genomfördes ett år efter den dramatiska ekonomiska krisen hösten 1992 och ett år före valet och EU-omröstningen 1994. Den politiska scenen i landet präglades hösten 1993 av statsfinansiella problem, arbetslöshet och politisk kursändring till följd av valresultatet 1991. Ny lagstiftning med mera generösa regler för stöd till fristående skolor och avskaffande av "lex Pysslingen" hade öppnat möjligheter för privata alternativ i kommunerna. I samtliga tolv kommuner som ingår i Väst-SOM¹ hade de borgerliga partierna majoritet. I tre av dem var denna majoritet ett resultat av valet 1991, medan den i andra var ett politiskt faktum sedan lång tid. Den ekonomiska situationen för de västsvenska kommunerna varierade dock starkt från kommuner med en god ekonomi till kommuner med en mycket problemtyngd situation (Petersson, H 1994).

SOM-undersökningen sätter Västsverige i fokus. I en serie artiklar speglas opinionen i Västsverige och förhållandena i regionen jämförs med Sverige som helhet. I inledningskapitlet belyses situationen hösten 1993 i två avseenden: medborgarnas viktigaste kommunala frågor och bilden av den egna kommunen.

Medborgarnas viktigaste frågor

Hösten 1993 var i Göteborg över 25 000 arbetssökande och drygt 2 000 i arbetsmarknadsutbildning och beredskapsarbete. Arbetslösheten som direkt och indirekt berörde många människor var för västsvensarna den

mest angelägna frågan. Den ekonomiska krisen får också starkt genomslag i synen på kommunerna. I Västsverige framhåller var femte medborgare kommunens ekonomi. Om man till det direkta omnämmandet av kommunens ekonomi lägger andra frågor, vilka är kopplade till den ekonomiska situationen som nedskärningar, skatter och avgifter är detta område det som nämns oftast. Både arbetslösheten och ekonomin betraktas emellertid i väsentligt högre grad som nationella angelägenheter än som kommunala frågor.

Tabell 1. Medborgarnas viktigaste frågor/problem i de västsvenska kommunerna 1993 (procent).

Fråga/problem	Västsverige totalt	Göteborg	Förorts- kommunerna
Sysselsättning	22	23	21
Äldreomsorg	19	20	18
Kommunens ekonomi	18	21	13
Barnomsorg	16	14	19
Sjukvård	15	18	11
Skolan	14	12	16
Miljö	13	15	10
Kommunikationer/trafik	11	15	6
Invandrar/flyktingfrågor	8	8	8
Nedskärningar	7	6	8
Fritid/idrott	5	5	5
Lokal fråga i kommunen	4	3	5
Antal svarspersoner	1586	909	677

Kommentar: Frågans formulering var densamma 1992 och 1993, "Vilken eller vilka frågor ellerproblem tycker Du är viktigast i Din kommun idag? Ange högst tre frågor/problem." På grund av ett något förändrat kodschema är resultaten inte på alla punkter jämförbara med de som redovisades i Västsvensk opinion för 1992. Basen för procentberäkningen är samtliga som besvarat enkäten, och i tabellen redovisas de tolv mest frekventa svaren.

Miljö och invandrar/flyktingfrågor som på riksnivå tillhör de viktigaste tas upp också av västsvensarna men betraktas inte heller de i först hand som kommunala frågor (Bennulf och Selin 1993). I stället är det den konkreta servicen - barnomsorgen och skolan för barnen, kollektivtrafiken samt sjukvården och äldreomsorgen, som medborgarna vill att politikerna skall uppmärksamma. Omnämmandet av dessa serviceområden uppgår till sammanlagt 75 procent. Först på tolfte plats på medborgarnas kommunala dagordning kommer lokala frågor som är specifika för den enskilda kommunen.

Arbetslösheten var liksom föregående år det viktigaste problemet både i Göteborg och förortskommunerna. För göteborgarna var kommunens ekonomi närmast viktigast, medan den ekonomiska situationen uppfattades som ett betydligt mindre problem i flertalet kranskommuner. I Göteborg var sjukvården, kollektivtrafiken och miljön mera angelägna frågor än i förortskommunerna. Omvänt prioriterade förortsborna barnomsorgen och skolan högre. I övrigt är skillnaderna mellan invånarna i Göteborg och de boende i kranskommunerna små. Bland de lokala frågor som togs upp i Göteborg kan nämnas stadsdelsnämnderna (SDN). Trots att det fanns en utbredd negativ attityd till SDN-reformen bland göteborgarna var den inte särskilt intensiv; endast två procent nämnde den som ett viktigt problem. I denna fråga som blev ett inslag i den lokala valrörelsen i Göteborg 1994 var opinionsläget hösten 1993 det samma som året innan (Nilsson 1993).

Långsiktiga frågor som näringslivsfrågor och regionfrågan aktualiserades av mycket få personer, mindre än en procent, trots att de är av stor betydelse för den långsiktiga utvecklingen.

Bilden av kommunen

För Västsverige är det avgörande att regionen är attraktiv för människor och företag. Att främja regionens utveckling är därför ett gemensamt långsiktigt intresse för alla kommuner som ingår i regionen. I denna

situation ligger emellertid en konflikt inbyggd, i den meningen att det samtidigt finns ett intresse för kommunerna inom regionen att konkurrera om företag och resursstarka medborgare för att få dem att flytta till den egna kommun. Avvägningen mellan det långsiktiga gemensamma intresset för hela regionen och det mera kortsiktiga konkurrensförhållandet mellan de olika delarna inom regionen, är ett problem för alla storstadsregioner i Europa (Major cities and their peripheries, Council of Europe 1993). Av speciell betydelse är förhållandena inom Göteborg eftersom det i Göteborg finns en mycket stor spännvidd mellan stadsdelar med resursstarka och mindre resursstarka invånare. I Göteborg finns både regionens mest resursstarka och minst resursstarka områden. Detta förhållande gör att situationen i Göteborgsregionen är väsentligt annorlunda än i Stockholmsregionen, där de bägge ytterligheterna är självständiga kommuner.

Allmänt sett var västsvenskarna nöjda med att bo i sin kommun och det område inom kommunen där man var bosatt. Hösten 1993 ansåg nio av tio västsvenskar att förhållandena var bra eller mycket bra i bägge avseendena, och skillnaderna mellan samtliga göteborgare och förortsborna var små. Däremot var skillnaderna inom Göteborg mellan olika typer av stadsdelar större.² Det var främst invånarna i de mindre resursstarka stadsdelarna som var mera negativa till det egna området, medan inställningen till kommunen i huvudsak var densamma i alla typer av stadsdelar.

De resursstarka stadsdelarna i Göteborg ansågs vara väl så attraktiva som bostadsorter som kranskommunerna, medan de boende i de mindre resursstarka stadsdelarna var klart mindre nöjda med sin situation. För Göteborg utgör detta förhållande ett dilemma; skillnaderna mellan de olika stadsdelarna inom Göteborg får inte bli för stora samtidigt som staden måste kunna erbjuda bra boendeförhållanden för resursstarka grupper som kan välja mellan att bosätta sig i Göteborg eller någon av förortskommunerna.

Tabell 2. Västsvenskarnas tillfredsställelse med att bo i den egna kommunen och i det egna bostadsområdet 1993 (procent).

	Bra i kommunen och i området	Bra i kommunen men ej i området	Bra i området men ej i kommunen	Varken bra i kommunen eller området	Antal
Boende i:					
Förortskommunerna	86	3	6	5	575
Göteborg	82	3	8	7	768
Stadsdelar inom Göteborg:					
Resursstarka	88	-	10	2	104
Medelresursstarka	86	-	8	6	164
Medelresurssvaga	84	2	8	6	122
Resurssvaga	79	9	5	7	129

Kommentar: Frågorna löd: "Allmänt sett, hur tycker Du att det är att bo i den kommun Du bor i?" respektive "Allmänt sett, hur tycker Du att det är att bo i det område där Du bor?". De svarande fick markera sitt svar på en tiogradig skala från -5 (Mycket dåligt), 0 (Varken bra eller dåligt) till +5 (Mycket bra). I tabellen har +1 till +5 slagits samman till bra och 0 till -5 till ej bra.

Flera faktorer är av betydelse för en kommuns, en stadsdels eller ett bostadsområdes attraktivitet som naturförhållanden, läge, bebyggelse, sociala förhållanden, kommunikationer, privat och offentlig service samt "bilden av området". De flesta av dessa faktorer kan inte påverkas på kort sikt utan det krävs långsiktiga och strukturella insatser om förändringar skall komma till stånd. Politikerna kan dock direkt besluta om kommunens serviceutbud i områdena, men detta är endast en av flera faktorer av betydelse. I den västsvenska SOM-undersökningen ingår att medborgarna fått betygsätta den offentliga servicen som helhet och inom olika verksamhetsområden.

I kranskommunerna var medborgarna betydligt mera nöjda med den samlade kommunala servicen än i Göteborg, Balansmättet som anger

andelen mycket och ganska nöjda minus andelen ganska och mycket missnöja uppgick hösten 1993 till +47 respektive +25, och differensen var densamma som året innan. Detta bekräftar resultat från andra undersökningar som visat att storstadsborna är mera kritiska än de som bor i andra ortstyper (Nilsson 1993). Detta mönster går också igen om vi ser på bedömningen av service inom olika verksamhetsområden. Göteborgarna var mera nöjda med den privata vården samt kulturutbudet, medan förortsborna var mera nöjda inom åtta serviceområden främst vårdcentraler, skola och äldreomsorg. Om vi ser till dem som utnyttjar tjänsterna, brukarna, är emellertid skillnaderna mellan storstadsborna i Göteborg och de som bor i kranskommunerna mindre.

Medier och samhällsfrågor i Västsverige

I *Västsverige i fokus* ingår artiklar om medier och samhällsfrågor i Västsverige. Artiklarna är av olika längd från uppsatser kring ett problem till korta inlägg med kommentar och analys av en avgränsad fråga. Ämnesinnehållet speglar mångfalden i de projekten som forskarna är engagerade i. I en inledande uppsats diskuterar Cecilia Malmström innebörden av "Västsverige" och analyserar västsvenskarnas syn på den regionala indelningen. I Västsverige där behovet av en ändrad indelning är störst, är åsikter om regionfrågan minst vanliga. Partierna bär menar Malmström ett stort ansvar för dagens situation och om en ändring skall kunna komma till stånd krävs aktiva insatser av politikerna.

I en samling artiklar behandlas mediesituation och medievanor i Västsverige. Inledningsvis analyserar Lennart Weibull tidningsläsning och livsstilar, där fyra olika livsstilar urskiljs: "nöjesgruppen", "kulturgruppen", "vanligt folk" och "det hårda gänget". Charlotta Kratz diskuterar sociala skillnader i tidningsläsning i Göteborgsområdet, samt jämför läsandet av Göteborgs-Posten med läsandet av morgontidningar i Stockholm inom olika socio-kulturella grupper. De största förändringarna på mediesidan har under senare år ägt rum i etern med ett flertal nya privata lokalradiostationer. Jan Strid studerar radiolyssnandet före utauktioner-

randet av de nya stationerna, vilket ger en viktig jämförelsepunkt för senare undersökningar. Vidare redovisas medborgarnas bedömning av de västsvenska mediernas tillförlitlighet. Den mera generella frågan om tillit och misstro, behandlas av Maria Elliot. Hon analyserar västsvenskarnas förtroende för yrkesgrupper och medier, och jämför med svenskarnas förtroende för olika samhällsinstitutioner.

Samhällsfrågor i Västsverige är temat för en andra samlig artiklar, som inleds med en uppsats av Mikael Gilljam och Lennart Nilsson. Med utgångspunkt från en finansiell analys av de västsvenska kommunernas ekonomi undersöks medborgarnas bedömning av den egna kommunens ekonomi. Vidare diskuteras sambandet mellan synen på ekonomin och inställningen till politikens inriktning. Maria Oskarsson behandlar betydelsen av ideologi och ekonomi för inställningen till den offentliga sektorn ur ett jämställdhetsperspektiv. Bakom rubriken "Från Göteborg till Grönköping? Om göteborgarnas miljöåsikter" döljer sig en studie av miljöåsikter och miljöbeteende i Göteborg. Sören Holmberg tar i "Vem älskar kommunstyrelsen?" upp medborgarnas syn på "kommunens regering" och efterlyser klarare ansvarsförhållande och avskaffande av det kommunala samregerandet. Volymen avslutas med att regionens mest centrala aktör i medievärlden, chefredaktör Peter Hjärne, Göteborgs-Posten, diskuterar medielandskapet i Västsverige år 2 000.

Noter

1. De elva kranskommuner som ingår i den västsvenska SOM-undersökningen är Ale, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn och Öckerö.
2. Indelningen i stadsdelsnämnder:
Resursstarka: Askim, Kärra-Rödbo, Styrso, Torslanda och Älvsborg.
Medelresursstarka: Centrum, Härlanda, Tuve-Säve, Tynnered och Örgryte
Medelresurssvaga: Backa, Frölunda, Högsbo, Linnéstaden och Lundby.
Resurssvaga: Bergsjön, Biskopsgården, Gunnared, Kortedala, Lärjedalen och Majorna.

Referenser

- Bennulf, M och Selin, H (1993), Miljö vs ekonomi, Blir vi mindre miljövänliga i kristider?
I Holmberg, S och Weibull, L (red) Perspektiv på krisen, SOM-rapport 9, Göteborgs universitet.
- Major cities and their peripheries. Co-operation and co-ordinated management (1993),
Local and regional authorities in Europe, No 51, Council of Europe Press.
- Nilsson, L (1993), Service och boende i Västsverige. I Nilsson, L (red), Västsvensk opinion,
SOM-rapport 10, Göteborgs universitet.
- Petersson, H (1994), Finansiell analys. Kranskommunerna kring Göteborg. KFi.

Inget folkligt stöd för regionparlament!

CECILIA MALMSTRÖM

”Vi har inom landet sedan åtskilliga år bevittnat en utveckling som också urholkat politikernas makt över samhällsutvecklingen. Det är en fullkomligt okontrollerad och vildvuxen regionalisering”
(Nils G. Åsling, DN Debatt 1993-09-08)

Den svenska läns- och regionindelningen har varit föremål för omfattande debatt och utredning allt sedan 1960-talet. De mer än 350 år gamla länsgränserna i landet har av allt fler kommit att uppfattas som otidsenliga och ofunktionella. Regeringen tillsatte därför 1991 en regionberedning som fick i uppdrag att utforma förslag om den offentliga verksamhetens uppbyggnad och indelning på regional nivå. Regionberedningen har i flera rapporter redovisat sina åsikter och ett av förslagen går ut på att landet delas in i 8-12 regioner som ersätter de gamla länsgränserna (SOU 1992:63, s104). Regionberedningen fick i direktiven uppgift att med förtur behandla en begäran från Skåne om försöksverksamhet med ändrade regionala uppgifter. Under utredningens gång har även Västsverige inkommit med en sådan begäran. I sitt delbetänkande föreslår utredningen för Västsveriges räkning att kommunerna och landstingen i Göteborgs- och Bohuslän, Hallands, Älvsborgs och Skaraborgslän bildar ett regionförbund för att samordna för regionerna viktiga uppgifter under ett regionalt demokratiskt organ (SOU 1993:97 Västsverige och Skåne - regioner i förändring).

Tanken på att samordna vissa uppgifter i den västsvenska regionen motiveras med att länsindelningarna inte på något sätt motsvaras av dagens behov. De fyra västsvenska länen är starkt inflettade i varandra arbetsmarknadsmässigt och transportmässigt, men för små för att var för sig kunna uppnå en utvecklad infrastruktur. Organisationen är inte anpassad till den näringsgeografiska strukturen och resurserna används därför inte effektivt och rationellt; mycket dubbelarbete skulle kunna undvikas. Ett annat argument som framförts av kommunal- och landstingspolitiker är att det råder en oklar arbetsfördelning mellan å ena sidan landstingen, länsstyrelserna och kommunen och å andra sidan mellan offentlig och privat regi i och med den tilltagande entreprenadsverksamheten. Ett resultat av denna oklarhet är att det saknas politiskt inflytande och kontroll över många regionala ansvarsområden. Ett regionalt folkvalt organ skulle kunna samordna en mängd aktiviteter som näringslivspolitik, infrastruktur, trafikplanering, miljö- och hälsovård, turism, forskning, utbildning, sjukvård mm. Ett regionförbund skulle dessutom vara regionens talesman inåt och utåt samt vara huvudman för det gemensamma EG-kontoret. Motiven till en ny regional indelning är alltså dels ekonomiska - regionen måste utvecklas på ett dynamiskt och konkurrenskraftigt sätt - dels politiska - det måste finnas klara ansvarsnivåer med klara befogenheter. Ytterligare ett argument som framhålls är att Sverige saknar lämplig representationsnivå i det europeiska samarbetet där den regionala nivån blir allt viktigare (Wennås, 1993).

Exakt hur regionförbundet ska vara organiserat råder det delade meningar om. Enligt regionberedningen skulle i ett första skede regionförbundet vara en sammanslagning av kommuner och landsting och utgöra ett slags fullmäktige med förslagsvis 131 politiskt valda ledamöter. Valen skulle vara indirekta under ett övergångsskede på högst två mandatperioder. På sikt ersätts regionfullmäktige med ett direktvalt regionparlament som tagit över landstingens uppgifter.

Regionberedningens slutbetänkande kommer nu till årsskiftet. Bland remissvaren går åsikterna isär mellan och inom partier, landstingsråd, kommunalpolitiker och landshövdingar. Landstingsförbundet uttalade

på sin kongress i juni 1994 att det företrädde ett alternativ med ett regionalt självstyre som tar över länsstyrelsernas uppgifter. De moderata ledamöterna reserverade sig mot detta beslut med motiveringen att de förespråkar två skattenivåer - stat och kommun - inte fler. Länsstyrelserna uppmuntrar regionalt samarbete men tycker inte att några administrativa förändringar behövs. Politikerna i Göteborgs kommun och i N,O,R,P-län tillstryker i allt väsentligt regionberedningens förslag om regionförbund som ett första steg mot en folkstyrd västsvensk regionbildning med ett folkvalt parlament. Politikerna i Hallands län har dock uttryckt viss skepsis.

Så långt politikerna och tjänstemännen i de berörda organen. Men vad tycker egentligen medborgarna om de föreslagna förändringarna? Känner de sig som västsvenskar? Syftet med denna uppsats är att undersöka hur invånarna i Västsverige ställer sig till de ovan diskuterade förändringarna.

Vad är Västsverige?

Hur kan man egentligen definiera Västsverige? Rent naturgeografiskt kan regionen avgränsas genom gränsen mot Norge, norra Dalsland, Vänern, Vättern och Hallandsåsen, vilket konkret omfattar delar av Hallands län, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs- och Älvsborgslän. Men finns det inom detta rumsliga område en gemensam identitet? Regionberedningen har ställt frågan till två sakkunniga. Carl Cullberg, fd länsmuseumchef, menar att det finns en specifik kulturidentitet i Västsverige som yttrar sig genom gemensamma drag i dialekter, matkultur, byggnader, ortnamn och hemslöjd. Professor Christer Winberg, historiker, menar att det går att urskilja ett västsvenskt kärnområde som skiljer sig från andra delar i Sverige vad beträffar t.ex självmordsfrekvens, antal utomäktenskapliga barn, kyrkogång, partival och politiska sympatier. Winberg pekar på en småborgerlig västsvensk anda med stark religiositet. Någon gemensam kulturidentitet är det dock svårt att fastslå menar Winberg, utom möjligen den starka och förenande misstänksamheten

mot skåningar och stockholmare. Det är dock fullt möjligt att motivera en västsvensk region av praktiska skäl och kanske kan man utifrån dessa skapa en västsvensk nationalkänsla, avslutar professor Winberg (SOU 1993:97,s.26ff).

Västsvenskarna om regionala förändringar.

Även om de politiska partierna i Västsverige i stort sett är överens om den kommande utvecklingen är det långt ifrån säkert att deras väljare håller med. I den rikstäckande SOM-undersökningen (1994) ställdes för första gången fyra frågor rörande regionala reformer. Där fick drygt 2800 slumpvist utvalda svenskar från hela landet svara på vad de ansåg om fyra förslag:

1. Kommunalförbund (ett mer organiserat samarbete mellan kommunerna) bör överta vissa uppgifter från landsting och länsstyrelser.
2. Landstingen bör avskaffas.
3. Region- eller länsparlament bör inrättas.
4. Nuvarande länsindelning bör ersättas med en ny regional indelning.

Förslagen hade inte någon större förankring hos medborgarna. Antalet som svarat ”ingen åsikt” var stort och andelen negativa till regionparlament och ny regionindelning var övervägande. Vi fann dock betydligt fler som var positiva till utvidgade kommunalförbund. Av undersökningen framkom också att de som var mest positiva till samtliga reformer var de som bodde i Skåne (Malmström, 1994 s.197ff). Svenskarnas svar fördelade sig enligt följande:

Tabell 1. Svenska folkets åsikter om förslag till regionala reformer (procent och balansmått).

	Bra	Dåligt	Ingen åsikt	Summa %	Balansmått	Antal
Kommunalförbund bör överta vissa uppgifter	45	23	32	100	22	1729
Avskaffa landstingen	38	39	23	100	-1	1736
Region/länsparlament bör införas	24	32	44	100	-8	1705
Ny regional indelning	24	34	42	100	-10	1710

Kommentar: Frågan löd: Vad anser du om följande förslag? De fyra frågorna var utformade som ovan. Svartalternativen var mycket bra, ganska bra, ganska dåligt, mycket dåligt och ingen åsikt. Här har mycket och ganska bra slagits ihop, liksom mycket och ganska dåligt. Balansmättet har räknats ut genom att subtrahera andelen som svarar ganska/mycket dåligt från de som svarat mycket/ganska bra. Ju högre balansmättet är, desto mer positivt inställd är de svarande till förslaget. Balansmättet kan variera mellan -100 och +100.

Även i Väst-SOM har samma fyra frågor ställts till svarspersonerna. Västsverige definieras här som kommunerna Göteborg, Mölndal, Kungsbacka, Härryda, Partille, Öckerö, Stenungssund, Tjörn, Kungälv, Ale, Lerum och Lilla Edet, alltså en betydligt snävare avgränsning av Västsverige än den regionberedningen föreslår. Svaren fördelades sig enligt följande:

Tabell 2. Västsvenskarnas åsikter om förslag till regionala reformer (procent och balansmätt).

	Bra	Dåligt	Ingen åsikt	Summa %	Balans mätt	Antal
Kommunalförbund bör överta vissa uppgifter	32	14	54	100	18	1456
Avskaffa landstingen	32	18	50	100	14	1459
Region/länsparlament bör införas	14	17	69	100	-3	1451
Ny regional indelning	19	18	63	100	1	1451

Det mest anmärkningsvärda i ovanstående tabell är den höga andelen människor som saknar en åsikt i frågorna. Över hälften av de tillfrågade, i vissa fall upp till 70%, har ingen åsikt om de föreslagna reformerna. Tidigare forskning visar att de intervjupersoner som ställer upp och svarar på frågor i opinionsundersökningar ofta ger ett svar eller uttrycker en åsikt, även om de inte skulle ha någon. Mikael Gilljam menar att "en opinionsundersökning i en någorlunda känd och politiserad fråga resulterar i en åsiktsförekomst mellan 65 och 90 procent. En åsiktsförekomst under 50-procentstrecket är mycket ovanlig" (Gilljam, 1988:143). Den höga andel ingen-åsikt-svar ovan måste således betraktas som mycket ovanlig. Jämför vi med hur åsikterna fördelar sig på hela landet finner vi en markant skillnad. Hur kan det komma sig? Är västsvenskarna okunnigare än övriga svenskar eller är de mer försiktiga med att ta ställning till förslag de inte är tillräckligt insatta i? Svaret på den frågan måste vara att reformförslagen varken är kända eller politiserade för medborgarna. Frågorna har knappast varit föremål för någon opinionsbildning på en mer allmän nivå och det finns inte heller några klara politiska skiljelinjer att ta fasta på då partierna inom sig är splittrade (t.ex Göteborgspolitikerna mot Stockholmspolitikerna). De västsvenska politikerna måste därför sägas bära ett stort ansvar för väljarnas vilshenhet i regionfrågan.

Av tabellen framkommer att kommunalförbund och avskaffande av landstinget är ganska populära förslag, cirka en tredjedel av respondenterna anser att det är ett mycket eller ganska bra förslag. Betydligt mindre populärt är förslaget om ny regional indelning, för att inte tala om förslaget om regionparlament. Ställningstagandena kan förklaras med att det i Göteborg inte finns något landsting, därför är det betydligt lättare att vara positiv till att avskaffa ett sådant. Kommunalförbund är ett ganska etablerat begrepp och frågan är utformad så att det kan uppfattas att endast en smärre förändring är att vänta med det förslaget. Förslagen om parlament och ny regionalindelning är nya begrepp som signalerar stora förändringar. De kan därför verka skrämmande eller svåra att ta ställning till.

I ett tänkt regionförbund är det för många naturligt att Göteborg blir regionhuvudstad. Göteborg är på många sätt redan nu navet i det västsvenska samarbetet med sin hamn, flygplats, storlek och centrum för olika företag och statliga institutioner, inte minst det nystartade västsvenska EG-kontoret. Det kan därför vara rimligt att anta att göteborgarna borde vara positiv till en utveckling som kan komma att sätta Göteborg ytterligare i fokus och öka dess betydelse. Om vi bryter ner siffrorna och studerar hur de som bor i Göteborgs kommun har svarat, finner vi att ett sådant antagande inte stämmer. Av göteborgarna är något färre negativa till förslagen men antalet osäkra är högre än för den genomsnittliga västsvensken. Den enda skillnaden är att de är något mindre negativa till en ny regional indelning än de övriga svenskarna och västsvenskarna.

Vem tycker vad?

Vilka personer är det då som faktiskt har tagit ställning till reformförslagen? Av tidigare opinionsstudier vet vi att faktorer som påverkar åsiktsbildningen i allmänhet är t.ex kön, ålder och partival. Kvinnor och män tycker t.ex mycket olika i frågor som rör offentlig sektor, kärnkraft, EU etc (Oskarson 1993:55). Eftersom länsindelningen har diskuterats tidi-

gare i Sverige kan det vara rimligt att anta att äldre personer är mer benägna att ha en åsikt än yngre. Även grad av politiskt intresse kan vara en egenskap som påverkar ställningstagandet. En politiskt intresserad person är troligtvis mer insatt i debatten och har kanske kommit i kontakt med regiondiskussionerna tidigare. Det politiska intresset varierar mellan kvinnor och män, yngre och äldre och hög- och lågutbildade (se t.ex Holmberg/Gilljam 1987:51). Låt oss alltså se om dessa olika bakgrundsfaktorer kan ge några ledtrådar för att förklara vilka västsvenskar som tar ställning till de fyra reformförslagen.

Tabell 3. Andel västsvenskar som tagit ställning till frågorna om regionala reformer (procent).

	Kommunalförbund bör överta vissa uppgifter	Avskaffa landstingen	Region/länsparl. bör införas	Ny regional indelning	Antal
Kön					
Män	39	56	53	44	744
Kvinnor	23	45	39	30	707
Ålder					
15-29	26	44	39	28	402
30-49	35	51	48	40	535
50-64	36	57	54	44	292
65-80	26	50	45	37	222
Utbildning					
Låg	26	45	40	35	442
Medel	28	48	44	23	527
Hög	40	59	55	45	448
Pol. intresse					
Intresserad	39	58	55	47	765
Ointresserad	22	42	36	27	672
Partival					
SAP	25	43	35	41	49
SAP	29	48	42	35	527
C	41	61	54	45	37
Fp	40	65	58	47	143
M	38	44	51	45	322
KdS	17	26	45	19	30
Mp	31	41	47	34	42
Nyd	25	54	49	38	68
Medeltal (%)	31	49	47	37	

Kommentar: Tabellen säger ingenting om vad svarspersonerna tycker, bara att de har en åsikt i frågorna. Med låg utbildning menas grundskola och yrkesskola. Med medelutbildning avses gymnasium (två- eller treårigt), folkhögskola eller realexamen. Med högutbildning avses studentexamen och/eller universitetsutbildning. Frågan om politiskt intresse löd: Hur pass intresserad är du av politiken i din kommun? Svaralternativen var: mycket intres-

serad, ganska intresserad, inte särskilt intresserad och inte alls intresserad. Dessa har dikotomiserats till intresserad och ointresserad. Det bör dock påpekas att andelen som svarade inte alls intresserad var mycket låg, endast 8 procent angav detta alternativ. Frågan om partier var formulerad Vilket parti tycker Du bäst om idag? Frågorna ställdes i november 1993.

Av ovanstående tabell kan en del slutsatser dras. Män är uppenbarligen mer benägna att ta ställning än kvinnor och yngre och äldre är mer osäkra än de som befinner sig i åldern 30-64. Ett politiskt intresse medför en högre grad av ställningstagande, liksom en högre utbildning. Skillnaden mellan de som har låg och de som har medelutbildning är dock mycket liten. Vad gäller partierna har de som sympatiserar med centerpartiet eller folkpartiet uppenbarligen lättast att ta ställning. Svårast verkar det vara för KdS' sympatisörer. Intressant nog kan vi av medeltalet utläsa att det är flest som tagit ställning till frågan om landsingen, tätt följt av förslaget om regionparlament. Av resultatet att döma är det svårast att ta ställning till förslaget om kommunalförbund. Tabellen ovan visar endast de som har tagit ställning, men vad tycker då dessa?

Tabell 4. Västsvenskar om regionala reformer fördelade på ett antal bakgrundsfaktorer (balansmått).

	Kommunalför- bund bör överta vissa uppgifter	Avskaffa landstingen	Region/länsparl. bör införas	Ny regional indelning	Antal
Kön					
Män	25	22	1	6	744
Kvinnor	13	4	-7	-2	707
Ålder					
15-29	16	-6	-4	-8	402
30-49	15	14	-5	4	535
50-64	24	27	0	8	292
65-80	27	24	0	6	222
Utbildning					
Låg	13	5	-3	2	442
Medel	20	7	-1	0	527
Hög	23	25	-5	2	448
Pol.intresse					
Intresserad	21	19	-5	7	765
Ointresserad	16	6	-2	-1	672
Partival					
V	-7	-10	-20	-4	49
SAP	13	1	-5	2	527
C	32	3	-8	-8	37
Fp	32	34	-2	-8	143
M	24	32	-4	0	322
KdS	13	0	-3	-6	30
Mp	32	2	-17	10	42
Nyd	19	22	1	3	68

En hel del intressanta iakttagelser kan göras utifrån tabellen. Om vi ser de fyra förslagen i sin helhet kan vi konstatera att män är i betydligt större utsträckning mer positiva än kvinnor, äldre mer positiva än yngre. Om man ser förslagen som förändringsmått är alltså äldre män mer förändringsbenägna än yngre och kvinnor. En hög utbildning och ett politiskt intresse är en annan faktor som påverkar inställningen till de föreslagna reformerna. Detta är tydligt vad gäller frågan om landstingens avskaffande och kommunalförbundets utvidgning. Vad gäller de två frågorna om regionparlament och länsindelning påverkar varken utbildningsnivå eller politiskt intresse att man blir mer positiv, snarare tvärtom. Om vi ser till partisympati kan vi notera att samtliga partiers sympatisörer har en övervägande positiv inställning till att utveckla kommunalförbund och att avskaffa landstingen, med undantag för de som sympatiserar med vänsterpartiet. Överhuvudtaget är vänsterpartiets sympatisörer mest negativa till samtliga förslag.

Om vi studerar frågorna en och en finner vi att stödet för att kommunalförbunden ska överta vissa uppgifter från landsting och länsstyrelser har ett övervägande stöd i samtliga kategorier utom de som uppger sig sympatisera med vänsterpartiet. Mest positiva är högutbildade män över 50 år som sympatiserar med centern, folkpartiet, moderaterna eller miljöpartiet. Frågan om landstingens avskaffande möter också den stora stödet hos högutbildade borgerligt sympatiserande män som är politiskt intresserade. Direkt negativa till förslaget är ungdomar som sympatiserar med vänsterpartiet, men även hos anhängare till KdS och socialdemokraterna har förslaget litet stöd. Frågan om region- eller länsparlament saknar uppenbarligen helt stöd hos den västsvenska befolkningen. Samtliga siffror pekar på minus, utom en mycket svag övervikt för de som är för hos män och de som sympatiserar med ny demokrati. Mest negativa är ungdomar, kvinnor samt miljöpartiets och vänsterpartiets sympatisörer.

Något större stöd har förslaget om en ny regional indelning. Återigen finner vi en övervikt av positiva hos män, liksom de äldre politiskt intresserade. Egendomligt nog stöder miljöpartiets sympatisörer detta förslag. Det måste dock påpekas att när de svarande bryts ner på partisympati blir antalet ganska litet. Dessa siffror bör alltså tas med en viss försiktighet.

Att utveckla kommunalförbundet i Västsverige bör således inte stöta på något motstånd och inte heller att avskaffa landstingen. Att införa ett regionparlament är dock inte en fråga som har stöd bland befolkningen. Det kan bero på att det uppfattas som ytterligare en byråkratisk nivå i en tid när landet har stora ekonomiska problem. Det kan också vara så att frågan inte är diskuterad.

Hur kan då detta förklaras? Här finns bara utrymme för spekulationer. Vi vet sedan gammalt att kvinnor försvarar den offentliga sektorn i större utsträckning än män (se t.ex Oskarson 1993). Kanske uppfattas de regionala reformerna som ett hot mot den offentliga sektorn. Många kvinnor har t.ex sin arbetsplats inom landstingen och det kan förefalla naturligt att därför inte vilja avskaffa dem. Andra sammankopplar landsting med vård och omsorg och kan därför anse att dessa områden hotas av de föreslagna förändringarna.

I Vägval (1994) konstaterades att det fanns ett samband mellan hur man såg på reformförslaget och EU, dvs att den som var emot ett svenskt EU-medlemskap också i större utsträckning var emot de fyra förslagen än den som var positiv till ett medlemskap. Detta kunde tolkas som att man såg de regionala reformerna som en "EU-anpassning". Låt oss se om denna hypotes får något stöd i Västsverige.

Tabell 5. Västsvenskars åsikter om regionala reformer fördelade på åsikter i EU-frågan (balansmåt).

	För EU	Mot EU	EU bra för Västs v.	EU dåligt för Västs v.
Kommunalförbund bör överta vissa uppgifter	31	18	30	16
Avskaffa landstingen	35	0	35	-1
Region/länsparlament bör införas	1	-8	2	-7
Ny regional indelning	10	-1	18	0

Kommentar: Två frågor om EG/EU ställdes i Väst-SOM. Den första löd: Vad är din åsikt om ett svenskt medlemskap i EG? Svarsalternativen var i huvudsak för ett svenskt medlemskap i EG, I huvudsak mot ett svenskt medlemskap i EG och Ingen åsikt i frågan. Endast de som hade en åsikt har beaktats i tabellen ovan. Den andra frågan löd Skulle enligt din bedömning ett svenskt medlemskap i EG i huvudsak vara till fördel eller nackdel för Västsverige? Svarsalternativen var huvudsakligen till fördel, varken fördel eller nackdel, huvudsakligen till nackdel. Endast de som svarat fördel eller nackdel finns redovisade i tabellen.

Det verkar av resultaten ovan att döma som om EU-frågan har en stor förklarande kraft vad gäller västsvenskarnas åsikter om regionala reformer. De som uppger sig vara för ett svenskt medlemskap och som anser att EU är Västsverige kommer att påverkas positivt av ett sådant är i större utsträckning positiva till de regionala reformerna än de som är motståndare till ett svenskt medlemskap. Allra tydligast slår detta igenom i frågan om landstingens avskaffande, vilket kan verka något märkligt. Kommunalförbundet tycks i minst utsträckning vara bunden till EU-frågan. Regionparlament och ny indelning kan även här förklaras med att det ses som en EU-fråga. I EU-diskussionerna pratas mycket om ”Regionernas Europa” och kanske ser de som är positiva till EU en

möjlighet för Västregionen att profilera sig genom nya länsgränser. Kanske kan vi även här skönja en slags ”förändringsdimension” hos västsvenskarna. Benägenheten att vara positiva till olika förändringar tycks ha ett samband (Malmström, 1994:207).

Vad vill västsvenskarna?

Om nu de västsvenska invånarna är så tveksamma eller direkt negativa till några större regionala reformer, vad vill de då ha? Det finns i SOM-undersökningen en fråga som handlar om vad respondenterna anser vara den bästa organisatoriska lösningen på det regionala samarbetet i Väst-sverige. Svartalternativen var fasta och formulerade enligt tabellen nedan.

Tabell 6. Västsvensknarnas åsikter om den framtida organisationen av det regionalasamarbetet i Västsverige samt inställningen till ett svenskt EU-medlemskap (procent).

	Totalt	För EU	Mot EU	Ingen åsikt i EU-frågan
En större region bestående av Göteborg och kommuner i Bohuslän, Halland, Älvsborgslän, Skaraborgslän och Värmland	4	7	4	2
En medelstor region bestående av Göteborg och kommunerna i Bohuslän, Halland och Älvsborgslän	19	28	16	14
En mindre region bestående av Göteborg och förortskommunerna	31	31	33	30
Ingen bestämd åsikt i frågan	46	34	47	54
Summa %	100	100	100	100
Antal	1523	464	552	491

Även i denna fråga ser vi att antalet utan åsikt är mycket högt. Dock är det fler som har en åsikt i dessa frågor än vad beträffar de andra regionala reformerna, vilket kan förklaras av att de fyra alternativen i tabell 6 är betydligt konkretare och specificerar vilka kommuner och län det är frågan om. Minst positiv är västsvensken till den stora västsvenska regionen. Den medelstora regionen motsvarar till stor del den lösning som regionberedningen tänkt sig för Västsverige, med tillägget för Skaraborgs län. Ungefär en femtedel av västsvenskarna, 19%, anser att detta förslag borde vara det bästa vilket ger en indikation på att om förslaget konkretiseras och förklaras borde det finnas ett större gehör för frågan än vad som framkommer i resultaten ovan. Förslaget om ett Stor-Göteborg stöds av drygt 30%. Denna lösning avfärdar dock regionberedningen som en allt för liten region för att den ska vara meningsfull. Det är viktigt att i sammanhanget komma ihåg att de som berörs av undersökningen är de västsvenskar som bor just i Storgöteborg, Göteborg med omnejd. Resultaten hade förmodligen sett helt annorlunda ut om vi frågat även övriga västsvenskar.

EU-frågan tycks i detta fall ha ett visst samband med hur de svarande ställer sig till den framtida regionala organisationen. De som är för ett svenskt medlemskap i EU är i större utsträckning positiva till en större eller en medelstor region än de som är motståndare till ett medlemskap. EU-anhängarna är också mer benägna att ta ställning än EU-motståndarna. Vad gäller åsikten om en mindre region, ett Stor-Göteborg, är skillnaden mellan EU-anhängare och EU-motståndare obetydlig. De som ännu inte tagit ställning i EU-frågan har, föga förvånande, också svårt att ta ställning till de regionala reformerna, vilket stärker tesen att regionfrågan ses som en EU-anpassning.

Politiker i otakt med sina väljare?

Att västsvenskarna är ännu så länge inte är speciellt engagerade i frågorna om regionala reformer framkommer här alldeles tydligt. Antalet ingen-åsikt svar är mycket stort. Om det beror på att man bedömer frå-

gan som ointressant eller att man inte anser sig ha tillräcklig information för att ta ställning går förstås inte att bedöma. Klart är i alla fall att ingen fråga i SOM-undersökningen (med undantag för en som rör den nya radiostationen Radio Rix) har så stort antal ingen-åsikt-svar. Här måste partierna sägas ha ett stort ansvar för att inte ha fört fram debatten till en mer allmän nivå. Bland de som har en åsikt finner vi att västsvenskarna är övervägande positiva till ett utvecklat kommunalförbund som övertar vissa uppgifter från landsting och länsstyrelser. Förslaget att avveckla landstingen har också ganska stort stöd vilket i och för sig inte är så konstigt då 50 procent av de svarande bor i Göteborg där det inte finns något sådant. De mer långtgående reformerna har dock inget stöd hos de västsvenska medborgarna och osäkerheten är över 60 procent. Minst populärt är förslaget om regionparlament, ett begrepp som är ganska främmande i den svenska debatten. Det kan uppfattas som okänt och byråkratiskt, eller som tabell 5 indikerar, som en EU-anpassning. För politikerna bör detta vara problematiskt eftersom samtliga politiker i Göteborg har enats om att inrätta ett regionförbund med indirekt valda ledamöter under ett övergångsskede. En sådan reform är tänkt att genomföras redan nästa år men tidsplanen kan komma att försenas då regeringen inte lade någon proposition i frågan i våras som väntat. Nu har vi en ny regering och det är möjligt att frågan uppskjuts ytterligare. Om västsvenskarna fick välja skulle de istället se en mindre region bestående av Göteborg med förorter. Denna lösning avvisas av läns-museichef Cullberg med att det ”skulle bli ett konglomerat av kultur-regioner som historiskt sett aldrig hört samman” (SOU1993:97 s.27).

Sammanfattningsvis står Västsveriges politiker inför en stor pedagogisk uppgift att starta en debatt om förslaget om regionalisering i Västsverige och förankra det hos sina respektive väljare om man anser att det är viktigt att få medborgarnas accept för detta. Låt oss avsluta som vi började, med att citera Nils G.Åsling: ”...att äventyra väljarnas förtroende genom gränsjusteringar som inte har förankring i folks medvetande är nämligen ett alltför högt pris och stärker inte demokratin”.

Referenser

- Holmberg, Sören och Gilljam, Mikael (1987) *Väljare och val i Sverige*. Bonniers, Stockholm
- Gilljam, Mikael (1988) *Svenska folket och löntagarfonderna. En studie i politisk åsiktsbildning*. Studentlitteratur, Lund
- Malmström, Cecilia (1994) *Rör inte min länsgräns!* i Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red) *Vägval, SOM-rapport 11*, SOM-Institutet, Göteborgs Universitet
- Oskarson Maria (1993) *Vad vill männen minska när de vill minska den offentliga sektorn?* Nilson, Lennart (red) *Västsvensk Opinion*, SOM-rapport 10, SOM-institutet, Göteborgs Universitet
- Regionala roller* (1992) SOU 1992:63, Allmänna förlaget, Stockholm
- Västsverige och Skåne- regioner i förändring* (1993) SOU 1993:97, Allmänna förlaget Stockholm
- Västsverige - region i utveckling* (1992) - SOU 1992:66, Allmänna förlaget Stockholm
- Wennås, Olof (1993) *Modeller för ökad regional samverkan i Västsverige*. Regionberedningen, Västsverigefrågan PM 6
- Yttrande över regionutredningens betänkande Västsverige - region i utveckling* från de politiska partierna i N,O,R och P län samt Göteborgs kommun. 1992-11-03
- Åsling, Nils G.(1993) *Inför Länsparlament!* Dagens Nyheter, debatt-sidan 1993-09-08
- Ökat självstyre i landstingen*, Dagens Nyheter 1994-06-09

Tidningsläsning och livsstilar ¹

LENNART WEIBULL

Dagstidningsläsning är en av våra vanligaste dagsritualer. Nästan alla svenskar får varje morgon sin dagstidning i brevlådan. De bläddrar mer eller mindre engagerat igenom den, oftast i samband med frukosten. Morgontidningsspridningen har visserligen minskat något under de senaste åren, men med tanke på konjunkturutvecklingen är nedgången snarast något mindre än väntat (SOU 1994:94).

En av de klassiska frågeställningarna inom läsarforskningen är vad som gör att särskilt den svenska dagspressen har en så stark ställning bland sina läsare. Det finns ett stort antal studier som på olika sätt sökt belysa tidningarnas roll i hushållen (Lund, 1972; Jöever, 1982; Weibull, 1983, 1989; Kratz och Weibull, 1992). Ett huvudresultat är att dagspressens lokala styrka bestäms av samspelet mellan behov och intressen hos allmänheten i området och den lokala tidningens karaktär (Weibull, 1989). Tidningar med en lokal profil som sprids i ett socialt väl integrerat område har som regel en mycket stark ställning på marknaden.

Mot denna bakgrund är det intressant att belysa hur en lokal dagstidning är knuten till olika intressen och vanor bland människor i ett område. Det som gör att frågan har ett särskilt intresse i Göteborg är tidigare iakttagelser om Göteborgs utveckling från stor landsortsstad till mera av storstad, vilket kommer till uttryck bl a i ökande sociala skillnader mellan olika delar av staden (Weibull, 1994).

Syftet med denna uppsats är primärt att beskriva mönstren i läsarnas innehållspreferenser mot bakgrund av deras livsstilar och intresseorientering.

Livsstilar och läsvanor

Traditionellt beskrivs en dagstidnings läsekrets efter läsarnas demografiska egenskaper. Det visas hur män, kvinnor, låg- och högutbildade, unga och gamla läser dagstidningen. Sådana uppgifter är givetvis nödvändiga om man vill beskriva läsmönster i urskiljbara grupper, men de säger relativt litet om karaktären på användningen. För att få en bild av vad som utmärker läsarna för olika typer av tidningsinnehåll har det blivit alltmera vanligt att använda s k livsstilsdata.

I Väst-SOM-undersökningen har sedan starten 1992 ställts en rad frågor om livsstil. Sådana frågor berör bl a fritidsintressen och fritidsvanor. I tabell 1 redovisas en översikt av göteborgarnas levnadsvanor 1993 baserade på Väst-SOM detta år.

Översikten visar bl a att över hälften av göteborgarna ägnar sig åt motion och idrott åtminstone någon gång i veckan. Drygt 40 procent läser regelbundet böcker. Biobesöken är mindre regelbundna, medan videotittande är förhållandevis högt. Det kan också konstateras att en dryg tredjedel dricker alkohol åtminstone någon gång i veckan och att en i stort sett lika stor andel röker eller snusar regelbundet.

Motsvarande analyser kan göras efter kön, ålder och utbildning. Vi finner då, föga oväntat, att yngre både går mer på bio och ser oftare video än äldre, att kvinnor läser både böcker och veckotidningar oftare än vad män gör samt att högutbildade går oftare på teater än lågutbildade.

Samma redovisning kan även göras för Göteborgs-Postens läsare i jämförelse med övriga göteborgare. Den visar dock inte annat än att som göteborgaren lever så lever även GP-läsarna. Det finns inga anmärk-

ningsvärda tendenser i någon riktning. De som läser tidningen verkar i detta avseende vara närmast ett slumpmässigt urval av göteborgarna.

Tabell 1 Göteborgarnas levnadsvanor (procent av boende i Göteborgs kommun).

Vana	Gjort under de gångna 12 månaderna				
	Minst en gång/veck	Någon gång i månaden	Någon gång i kvartal/halvår	Mera sällan	Ingen gång
Friluftsliv	38	27	14	10	6
Motion/idrott	53	12	9	5	17
Biobesök	2	19	28	18	28
Teaterbesök	-	4	21	26	44
Bokläsning	36	19	22	13	7
Diskuterat politik	41	19	13	12	11
Gudstjänstsbesök	6	5	12	22	52
Videotittande	28	23	18	9	18
Hyr video	5	17	21	12	41
Veckotidning	36	31	13	7	10
Tips/Lotto/V65	30	14	14	8	30
Penninglott/Bingo	19	19	17	11	30
Restaurang/bar/pub	11	24	25	13	22
Rökt/snusat	35	2	2	2	55
Sprit/vin/starköl	36	31	13	7	10

Källa: Väst-SOM 1993.

Fyra livsstilar

Om vi skall tala om livsstil är det knappast rimligt att begränsa sig till enstaka intressen eller vanor. En annan och mera meningsfull analys är att belysa hur olika vanor och intressen kombineras (jfr Weibull, 1983; Reimer, 1994). På detta sätt är det möjligt att få fram huvudsakliga intresseinriktningar. Genom s k faktoranalys har vi skiljt ut några huvudsakliga livsstilar bland Göteborgs-Postens prenumeranter. Faktoranalysen är en statistisk teknik som klumpar samman de levnadsvanor som uppvisar högst inbördes överensstämmelse.

Tolkningen av faktoranalysen visade på fyra huvudsakliga livsstilar, vilka tillsammans svarade för över 50 procent av variationen i svaren. Detta anses vara ett mycket gott resultat, vilket innebär att det finns en relativt stor stabilitet i materialet. En detaljredovisning finns i bifogat analysmaterial.

De fyra livsstilarna som skiljts ut är följande:

1. 'Nöjesgruppen': hyra video, se video, gå på bio, gå på restaurang/pub på kvällstid: finns främst bland yngre med utbildning och hushållsinkomst över genomsnittet.
2. 'Kulturgruppen': friluftsliv/motion, läsa böcker, gå på teater, diskutera politik, dricka sprit/vin: finns främst bland högutbildade med hushållsinkomst över genomsnittet.
3. 'Vanligt folk': läsa veckotidningar, spela på tips, köpa bingo-lotto, sällan böcker, bio eller teater: finns främst bland lågutbildade och äldre.
4. 'Det hårda gänget': röka/snusa, dricka sprit/vin, aldrig gudstjänst, sällan friluftsliv/motion: finns främst bland män, i yngre medelåldern.

Varje sådan indelning kan ifrågasättas. Detsamma gäller rubriceringen av dem. Genom att studera vilka fritidsvanor eller fritidsintressen som ryms inom var och en av dem bör grupperingen ändå kunna ge en meningsfull bild.

Livsstilarna kan inte på detta underlag grupperas efter storlek, eftersom vi i första hand talar om ett mönster i svaren, inte hur enskilda människor grupperat sig. Det kan dock på goda grunder antas (se procenttalen i tabell 1) att de tre första samtliga är relativt stora. Å andra sidan är livsstilarna inte ömsesidigt uteslutande, utan indikerar snarast en typ av orientering eller vanor som är överrepresenterade inom en viss grupp.

Livsstilar och innehållspreferenser

Slutligen är det möjligt att studera hur dessa livsstilar hänger samman med läsning av olika innehåll i Göteborgs-Posten. I tabell 2 har för varje livsstil redovisats dess samband med läsning av olika innehåll. Det bör noteras att det inte handlar om en absolut rangordning, utan det gäller innehåll där respektive grupp är överrepresenterad respektive underrepresenterad.

Det kännetecknande för resultatet är att de tre första livsstilarna har klara preferenser i sin läsning. Grupperna är överrepresenterade i fråga om fyra, åtta respektive fyra innehållstyper. För de två första grupperna gäller dessutom att de är överrepresenterade på smala kategorier (nöjesläsning, kultur m m). Den tredje gruppen har en mera omfattande läsning av breda kategorier som t ex göteborgsnyheter. Annorlunda uttryckt är nöjes- och kulturgruppen mera selektiva i sitt val av innehåll, medan 'vanligt folk' läser mera av det vanligaste innehållet, d v s har en mera omfattande läsning.

Kontrasten till 'vanligt folk' är den fjärde gruppen, den som här kallats 'det hårda gänget'. Detta är en grupp som läser Göteborgs-Posten mindre; man är inte överrepresenterad på något, men däremot underrepresenterad på bl a nyheter från Västsverige och kulturmaterial.

Tabell 2. Över- och underrepresenterat innehåll i tidningsläsningen bland prenumeranter på Göteborgs-Posten, efter fyra livsstilsgrupper 1993.

1. 'Nöjesgänget':	2. 'Kulturgruppen':
Nöjesläsning Radio-TV Resesidor Annonser Sport Världens Gång Handel Utrikes Söndagsbilagan Riksnyheter <i>Kultur</i> <i>Insändare</i> <i>Ledare</i> <i>Göteborgsnyheter</i> <i>Västsverige</i>	Kultur Ledare Handel Riksnyheter Resesidor Söndagsbilagan Utrikes Insändare Världens Gång Nöjesläsning Göteborgsnyheter Västsverige Radio-TV <i>Sport</i> <i>Annonser</i>
3. 'Vanligt folk':	4. 'Det hårda gänget':
Sport Västsverige Göteborg Radio-TV Annonser Insändare Resesidor Söndagsbilaga Riksnyheter Handels Ledare Världens Gång <i>Nöjesläsning</i> <i>Utrikes</i> <i>Kultur</i>	Sport Handel Riksnyheter Nöjesläsning Utrikes Världens Gång Söndagsbilagan Göteborgsnyheter Annonser Ledare Resesidor Radio-TV <i>Västsverige</i> <i>Kultur</i> <i>Insändare</i>

Fetstil=överrepresenterat; *kursiv*=underrepresenterat innehåll

Slutsatser

Huvudresultatet av analysen är att Göteborgs-Posten i hög grad svarar mot läsarnas krav. Både de läsare som är mera 'highbrow' och de som är mera 'lowbrow' (jfr deFleur och Ball-Rokeach, 1989:132ff) finner innehåll av intresse. Detta är ett mönster som i hög grad har varit ett kännetecknande drag för svensk press; medan det i många andra länder utvecklats två tidningstyper - s k kvalitetstidningar och s k sensations-tidningar - som vänder sig till olika läsargrupper, har den svenska pressen lyckats att tillfredsställa de flesta grupper genom en och samma tidning. Endast i Stockholm finns mellan morgon- och kvällspress en uppdelning som uppvisar likheter med situationen i t ex Storbritannien (SOU 1994:94).

Å andra sidan är det också rimligt att påstå att de som i det föregående kallats kulturgruppen får ut något mera ur Göteborgs-Posten än 'nöjesgruppen' eller 'det hårda gänget'. Tidningar tenderar alltid att vara 'något finare' än den skulle vara om den direkt skulle motsvara läsintressena. Samtidigt är det uppenbart av viktighetsanalysen att läsarna också vill att tidningen skall stå för något mer än det man läser: ledare och kommentarer liksom politik och kultur uppfattas av de flesta som ett viktigt innehåll även om man inte läser det så ofta. Det är detta som ger tidningen dess prestige (Weibull, 1989).

De resultat som framkommit stämmer i hög grad med vad som tidigare påvisats i studier av hur människor väljer dagstidningsinnehåll. Det som är utmärkande för GP-läsarna är snarast att de bor i en storstad, vilket i sin tur innebär att vissa livsstilar är mera förekommande än andra.

Noter

1. Jag tackar Ingela Strid för arbetet med den tekniska bearbetningen och Göteborgs-Posten för möjligheten att använda en del internt undersökningsmaterial.

Referenser

- deFleur, Melvin och Sandra Ball-Rokeach (1989) *Theories of Mass Communication*. White Plains, NY: Longman.
- Jöever, Malle (1982) *Medelvensson är död*. Stockholm, Förenade landsortstidningar.
- Kratz, Charlotta och Lennart Weibull (1993) *Den lokala morgontidningen*. En sammanställning baserad på Dagspresskollegiets studier. PM från Dagspresskollegiet nr 19. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Lund, Andreas (1972) *Mediakvalitet*. Dagens Nyheter/Göteborgs-Posten/Sydsvenska Dagbladet.
- Reimer, Bo (1994) *The Most Common of Practices*. On Mass Media Use in Late Modernity. Stockholm. Almqvist & Wiksell International.
- SOU 1994:94 *Dagspressen i 1990-talets medielandskap*. En expertrapport från Pressutredningen -94.
- Weibull, Lennart (1983) *Tidningsläsning i Sverige*. Stockholm: Publica.
- Weibull, Lennart (1989) "Dagstidningsläsning i Sverige 1979 - 1989. Ett försök till bestämning av dagspressens roll i massmediesystemet", sid 33 - 51 i Weibull, Lennart och Karin Björkqvist (red.) (1989) *Dagspressen och dess läsare*. Empiriska studier av dagspressens utveckling under 1980-talet. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Weibull, Lennart (1993) "Dagstidningsläsning i Göteborg. En lägesrapport i ett nationellt perspektiv", sid 91 - 108 i Nilsson, Lennart (red.) *Västsvensk opinion*. SOM-rapport nr 10. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Sociala skillnader i tidningsläsningen i Göteborgsområdet

CHARLOTTA KRATZ

Vanor är ofta socialt betingade. Beroende på vilken grupp man tillhör så väljer man att göra olika saker. Vanorna blir en del av kommunikationen med omvärlden (jfr. Bourdieu, 1986; Palme, 1990). Vilka medier man tar del av avgörs på samma sätt (jfr. Palme, 1990; Reimer, 1994). Medierna är, vid sidan av till exempel semesterplaner och klädsmak, inordnade i kompletta men samtidigt ständigt föränderliga smaksystem. I förlängningen innebär det att olika samhällsgrupper får tillgång till olika typer av innehåll, olika budskap, skilda typer av kunskap. Medelklassen läser en sorts böcker, en grupp av unga människor lyssnar på en sorts musik samtidigt som de aldrig skulle lyssna på andra sorter. Begreppet *smak* har sin motsats i *avsmak*. Valet av vilken biofilm man skall se en viss kväll, till exempel, kan bero av att man *undviker* vissa genrer, snarare än att man aktivt väljer att se filmer av vissa genrer (Ericson och Hadzikostas, 1993).

Att förklara val av tidning, och tidningsläsning i allmänhet, med hjälp av smak, avsmak och sociala vanor kompliceras av att både morgon- och kvällstidningar har så breda innehållsprofiler att de kan tillfredsställa väldigt olika grupper samtidigt. De svenska morgontidningarna är breda, en genomsnittlig lokal morgontidning i Sverige läses av 80 procent av dem som bor i området varje dag (jfr. t. ex. Björkqvist Hellingwerf, 1994). Att tidningen har en så bred läsekrets innebär också att den, dagligen, både speglar och återskapar den lokala miljön, den

gemensamma identiteten. Att en och samma tidning kan fylla många olika behov gör att det inte är självklart vad man menar när man säger "tidning". Tidningen är nyhetsmedium, frukostsällskap, receptbok och kändisspalt, allt i ett. Tidningarna är viktiga faktorer i opinionsbildningsprocessen, samtidigt som de såväl skapar som upprätthåller lokala och kulturella gemenskaper. Gemenskaperna behöver förstås inte vara geografiskt avgränsade (jämför musikexemplet ovan). Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet, som ges ut i Stockholm, fungerar som gemensamma, nationella, plattformar för en viss typ av människor över hela Sverige (jfr. Kratz, 1991).

Sverige, Stockholm ... Göteborg

Även om stockholmsmorgontidningarna kan fungera som en gemensam bas på en nationell nivå, är de inte självklara inslag i alla stockholmska hushåll. I Stockholm läser man i genomsnitt en morgontidning drygt fyra dagar i veckan, i mindre städer och glesbygd läser man en morgontidning drygt fem dagar per vecka i genomsnitt (tabell 1). I Göteborg och Malmö/Lund är morgontidningsläsandet mer utbrett än i Stockholm, men mindre vanligt än i mindre orter. Anledningen till de här skillnaderna ligger antagligen i det faktum att ju större en stad är desto mer differentierad är kulturen - och desto svårare blir det för en tidning att omfatta alla riktningar, alla smaker, alla människor.

Den följande analysen beskriver läsningen av morgon- och kvällstidningar i Göteborg, delvis mot en bakgrund av utvecklingen för morgon- och kvällstidningar i Sverige mellan 1986 och 1993.¹ Som förklaring till läsningen används egenskaper som visar i vilken position individen befinner sig i förhållande till andra i samhället: ålder, familjetyp och geografisk hemvist. *Familjetyp* avser den typ av familj man själv anser sig tillhöra när man får välja mellan arbetarfamilj, jordbrukarfamilj, lägre tjänstemannafamilj, högre tjänstemanna/akademikerfamilj och egen företagare. *Geografisk hemvist* är i det här fallet en av följande: Stockholm/Södertälje A-region, Göteborgs A-region, Malmö/Lund/Trelleborg, mindre städer och

mindre orter/glesbygd. Indelningen skall å ena sidan spegla avstånd till Sveriges politiska och kulturella centrum, å andra sidan ta hänsyn till de skillnader som finns i tidningssituation mellan till exempel Göteborg och Malmö/Lund-regionerna. I specialanalysen av Göteborg hämtas materialet från Väst-SOM-93, och belyser därmed Göteborg med kranskommuner.

Inledningsvis beskrivs utvecklingen för morgon- och kvällstidningar i olika delar av Sverige mellan 1986 och 1993. Därefter beskrivs *kombinationen* av morgon- och kvällstidningar i Göteborgsregionen.² I vilken utsträckning väljer människor att läsa både morgon- och kvällstidningar? Är det en och samma grupp som varken läser den ena eller den andra typen av tidning, eller väljer olika grupper olika tidningar? Därefter jämförs tidningssituationen i Stockholm med den i Göteborg, prenumerationen på stockholmstidningarna Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet i Stockholm jämförs med prenumerationen på Göteborgs-Posten i Göteborgsregionen. Kapitlet avslutas med en sammanfattande diskussion.

Utvecklingen mellan 1986 och 1993

1986 läste svenska folket en morgontidning i genomsnitt fem dagar per vecka, 1993 har genomsnittet sjunkit till 4.8 dagar per vecka (tabell 1). Det är en nedgång, men ingen dramatisk sådan.

I såväl amerikanska som svenska studier antas morgontidningsläsande vara ett utslag av stabilitet och samhällsförankring (Weibull, 1983). En människa som inte läser en morgontidning antas sakna stabilitet och samhällsförankring. Det här synsättet präglar många av de svenska studierna av tidningsläsning, och gör att de kan framstå som moraliserande. Om man väljer att betrakta tidningen som en miljö, ett sammanhang, med ett eget språk ("tilltalet") och egna värderingar blir det alltså så att den som inte väljer att läsa tidningen *väljer att stå utanför gemenskapen*. Men det kan också vara så att han eller hon saknar förutsättningar för att dela gemenskapen, språket, värderingarna.

De grupper som traditionellt läst morgontidningar i minst utsträckning är *yngre* (eftersom de ännu inte är inkorporerade i samhället, inte lever stabila liv) och *människor i stora städer* (där ju tidningarna till sitt innehåll skiljer sig från den traditionella bilden av en lokal morgontidning, och främst vänder sig till högutbildade och beslutsfattare) (jfr. Weibull, 1983; Kratz och Weibull, 1993).

Både 1986 och 1993 har såväl ålder som boendeort och familjetyp betydelse för en människas benägenhet att läsa morgontidning (tabell 1). Den statistiska tekniken skall tolkas så att även om man tar hänsyn till boendeort så har ålder en viss betydelse, även om man tar hänsyn till åldersskillnader har boendeort eller familjetyp en viss betydelse osv. Annorlunda uttryckt så kan samma ålders- och klassmönster finnas i samtliga typer av städer, och omvänt kan samma skillnader efter boendeort finnas i varje åldersgrupp. Viktigt att notera är att analysen mycket väl hade kunnat visa att ingen av variablerna hade samband med läsning, eller att en eller två egenskaper hade betydelse men inte den tredje. Om någon egenskap varit betydelsefull 1986, men förlorat sin betydelse fram till 1993 hade det också framgått. Att analysen faller ut som den gör är alltså viktigt i sig. Betavärdena, som uttrycker sambandens styrka, är förhållandevis starka jämfört med andra samhällsvetenskapliga undersökningar.

Mönstren ser likadana ut 1986 och 1993. Människor under 30, människor i storstadsområdena samt arbetare och jordbrukare läser en morgontidning i mindre utsträckning än andra. Högre tjänstemän/akademiker läser morgontidningar markant oftare än andra grupper. Mellan 1986 och 1993 har de yngsta åldersgrupperna minskat sin läsning mest. Analysen visar med tydlighet att läsningen av morgontidningar i Sverige bestäms av såväl hur gammal man är, var man bor, som av vilken typ av familj man tillhör.

Genomsnittet för Göteborg är både 1986 och 1993 under genomsnittet för hela Sverige, men båda åren högre än i Stockholmsområdet.

Tabell 1. Läsning av morgontidning i olika åldersgrupper, olika geografiska områden och i olika familjetyper. SOM-86 och SOM-93 (anova/MCA).

	1986		1993	
	antal svar	medelvärde	antal svar	medelvärde
totalt	1490	5.0	1630	4.80
15-19 år	164	4.51	121	4.05
20-29 år	277	4.73	276	4.27
30-39 år	242	4.92	306	4.65
40-49 år	275	5.14	342	4.98
50-59 år	219	5.35	258	5.25
60-75 år	313	5.18	327	5.12
beta		.14		.19
Stockholm/Södertälje				
A-region	239	3.89	288	4.07
Göteborgs A-region	111	4.82	147	4.70
Malmö/Lund/Trelleborg	97	4.98	85	5.13
mindre städer	480	5.27	504	5.11
mindre orter/glesbygd	563	5.28	606	5.06
beta		.26		.18
arbetarfamilj	791	4.70	783	4.48
jordbrukarfamilj	60	4.85	61	4.59
lägre tjänstemannafamilj	366	5.35	439	5.05
högre tjänstemannafamilj/ akademiker	140	5.90	186	5.52
jordbrukarfamilj	133	4.92	161	4.92
beta		.21		.17

Läsanvisning: I tabellen anges dels medelvärdet för hela befolkningen (siffrorna överst i varje tabell), dels medelvärden för olika undergrupper (siffrorna i kolumnerna). Betavärdena anger hur starka sambanden mellan läsningen och gruppegenskaperna är. Betavärdena kan variera mellan 0 och 1, och brukar tolkas som att värden under .19 är svaga, värden i intervallet .20 till .29 är måttligt starka och betavärden över .30 är ganska starka (jfr Flodin, 1986).

Kvällstidningsläsningen kan analyseras på i stort sett samma sätt. En jämförelse av läsanvisningarna under tabellerna visar på ett par skillnader, varav den viktigaste är att siffrorna i kolumnerna i tabell 2 *inte konkret* står för genomsnittlig läsning i olika grupper. Siffrorna är avvikelser från ett konstruerat medelvärde, och skall tolkas i termer av skillnader mellan grupper, samt ökning och minskning mellan åren.

Tabell 2. Läsning av kvällstidningar i olika åldersgrupper, olika geografiska områden och i olika familjetyper. SOM-86 och SOM-93 (anova/MCA).

	1986		1993	
	antal svar	avvikelse	antal svar	avvikelse
15-19 år	155	.44	121	.08
20-29 år	229	.17	275	.09
30-39 år	194	.01	305	.06
40-49 år	229	-.09	340	.06
50-59 år	180	.10	256	-.00
60-75 år	234	-.44	322	-.23
beta		.11		.10
arbetarfamilj	650	.33	779	.22
jordbrukarfamilj	45	-.78	59	-.38
lägre tjänstemannafamilj	306	-.09	436	-.10
högre tjänstemanna/ akademikerfamilj	125	-1.12	186	-.68
egna företagare	95	-.10	159	.16
beta		.19		.23
Stockholm/Södertälje				
A-region	202	.68	286	.14
Göteborgs A-region	89	-.29	145	.02
Malmö/Lund/Trelleborgs				
A-region	4	-.81	84	-.43
mindre städer	391	-.61	501	-.02
mindre orter/glesbygd	465	.02	603	.01
beta		.15		.09

Läsanvisning: 'Kvällstidningar' är en sammanvägning av läsningen av Aftonbladet, Expressen och GT/Kvällsposten/Idag. Eftersom skalan i ursprungsfrågan inte motsvarar veckans sju dagar, utan kategorier som 1-2, 3-4 dagar kan inte medelvärdet användas på samma sätt som i tabell 1. I tabellen anges undergruppernas *positiva* eller *negativa* avvikelser från hela befolkningens medelvärde. Beta-värdena anger hur starka sambanden mellan läsningen och gruppegenskaperna är. Beta-värdena kan variera mellan 0 och 1, och brukar tolkas som att värden under .19 är svaga, värden i intervallet .20 till .29 är måttligt starka och betavärden över .30 är ganska starka (jfr Flodin, 1986).

Mellan 1986 och 1993 har kvällstidningsläsningen generellt minskat (Björkqvist Hellingwerf 1994a, 1994b). Trots det framträder samma mönster i läsningen både 1986 och 1993. Såväl ålder, som social position och boendeort har betydelse för läsningen.

Högre tjänstemän/akademiker läser kvällstidningar minst ofta av alla. Arbetare läser kvällstidningar mest av alla grupper. Mönstret är minst lika starkt 1993 som 1986. Människor över 60 år, jordbrukare och lägre tjänstemän läser kvällstidningar i mindre utsträckning.

1986 var kvällstidningsläsningen under riksgenomsnittet i Göteborg, 1993 ligger läsningen nästan mitt på medelvärdet.

Akademiker är de flitigaste morgontidningsläsarna och arbetare de flitigaste kvällstidningsläsarna. Men hur kombineras morgon- och kvällstidningar? Läser man bara den ena typen, och aldrig den andra? Nästa steg i analysen visar hur olika grupper i Göteborg med kranskommuner kombinerar de två tidningstyperna.

Kombinationer av morgon- och kvällstidningar i göteborgsområdet

Omkring var sjätte göteborgare läser varken morgon- eller kvällstidning regelbundet. Knappt tre fjärdedelar läser enbart en morgontidning, var tjugonde läser enbart en kvällstidning, och omkring var tionde läser båda typerna av tidningar regelbundet. Någon riktig jämförelse med andra områden i Sverige går inte att göra, men situationen i Göteborg liknar mer den i Sverige som helhet, än den i Stockholm, där, med det generösare regelbundenhetskravet tre dagar per vecka, kvällstidningsläsningen är en markant viktigare del av den totala tidningsläsningen (jfr Kratz, 1994).

Störst andelar som inte läser vare sig morgon- eller kvällstidningar regelbundet finns bland de yngsta, och bland arbetarna. Var fjärde i gruppen under 30 år, och var femte arbetare, läser ingen tidning regelbundet. Samma mönster visar sig såväl på riksplanet som i Stockholm.

De tre övriga typerna av tidningskombinationer, att läsa morgon- eller kvällstidning eller båda typerna, korresponderar förstås. Mest ”morgontidningstrogn”, även i Göteborg, är de äldre och akademikerna. Bland arbetarna läser var tionde enbart kvällstidning regelbundet, och här är den totala andelen som enbart läser morgontidning 72 procent, samtidigt som andelen som läser någon kvällstidning regelbundet är den högsta, 25 procent.

Totalt läser 94 procent av Göteborgs akademiker någon morgontidning regelbundet - totalt 7 procent av dem är regelbunda kvällstidningsläsare.

Skillnaderna mellan män och kvinnor är mycket små.

Tabell 3. Läsmönster i olika grupper, regelbundenhetskrav fyra dagar per vecka för morgon- och kvällstidningar. Göteborg med kranskommuner. Väst-SOM-93 (procent).

	ingen dags tidning	- enbart mor- gontidning	enbart kvällstidn.	båda typerna	morgon- tidn.	antal tot svar
totalt	14	70	5	12	82	1581
män	13	69	6	13	82	01
kvinnor	15	71	5	10	81	780
15-29	24	60	6	10	70	423
30-49	13	69	6	12	81	565
50-75	8	76	4	13	89	545
arbetare	18	56	9	16	72	552
tjänstemän	11	78	2	9	87	444
högre tjänstemän						
akademiker	6	88	1	6	94	248

Morgontidningsprenumerationer i Stockholm och Göteborg

Prestigeskillnaderna mellan att läsa morgon- och kvällspress kan uttryckas som att det är ”finare” att läsa morgontidningar än att läsa kvällstidningar. Ännu finare än att läsa en vanlig, lokal morgontidning är det att läsa en morgontidning med utgivning i Stockholm - Dagens Nyheter eller Svenska Dagbladet. Tidigare analyser har visat att utanför Stockholm är det främst äldre människor med relativt sett högre positioner i samhället som regelbundet läser Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet (Kratz, 1991).

Göteborgs-Posten har inte samma förväntningar på sig - den anses främst vara en tidning för västra Sverige. Hur ser då prenumerationsmönstren ut i Göteborg och i Stockholm? Är tidningarna främst knutna till sina orter, eller till vissa grupper i samhället? I tabell 5 jämförs prenumerationen på Göteborgs-Posten i Göteborg, med prenumerationen på Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet i Stockholm. Analysen tar hänsyn till två saker: boendeort (Stockholm eller Göteborg, eller utanför), samt social position (här uttryckt som lägre eller högre andel av ekonomiskt eller kulturellt kapital (jfr. Bourdieu, 1986; Kratz, 1991).³

Trots att såväl boendeort som social position har betydelse för valet av alla tre tidningarna visar Göteborgs-Posten och Dagens Nyheter å sin sida en typ av mönster, och Svenska Dagbladet ett helt annat. För Göteborgs-Posten och Dagens Nyheter del är boendeorten av extremt stor betydelse, och den sociala positionen spelar en underordnad roll. (Göteborgs-Posten har i princip inga prenumeranter alls utanför Göteborgsområdet.) Den sociala positionen är inte heller av stor betydelse inom Göteborg. För Svenska Dagbladets del är boendeorten ovidkommande. Samma typ av människor läser Svenska Dagbladet, oavsett var de bor.

Tabell 4. Prenumeration på Göteborgs-Posten, Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet, svenskar i åldrarna 15-75 år. SOM-93 (anova/MCA).

Göteborgs-Posten

medelvärde samtliga 0.09 (9 procent prenumeranter i den analyserade gruppen)

	antal svarspersoner		
Område			
Göteborgs A-region	111	.78	.77
övriga Sverige	983	.01	.01
		eta .81	beta .81
Kapital			
lågt ekonomiskt	540	.07	.08
lågt kulturellt	149	.06	.09
högt ekonomiskt	222	.11	.11
högt kulturellt	183	.08	.08
		eta .07	beta .05

Dagens Nyheter

medelvärde samtliga 0.11 (11 procent prenumeranter i den analyserade gruppen)

Område			
Stockholms län	180	.59	.59
övriga Sverige	927	.02	.02
		eta .68	beta .67
Kapital			
lågt ekonomiskt	548	.06	.09
lågt kulturellt	149	.13	.12
högt ekonomiskt	224	.15	.12
högt kulturellt	186	.19	.15
		eta .16	beta .07

Svenska Dagbladet

medelvärde samtliga 0.05 (5 procent prenumeranter i den analyserade gruppen)

Område			
Stockholm	180	.16	.16
övriga Sverige	927	.03	.03
		eta .24	beta .22
Kapital			
lågt ekonomiskt	548	.02	.03
lågt kulturellt	149	.02	.02
högt ekonomiskt	224	.11	.11
högt kulturellt	186	.09	.08
		eta .20	beta .17

Läsanvisning: I tabellen anges dels medelvärdet för hela befolkningen (siffrorna överst i varje tabell), dels medelvärden för olika undergrupper (siffrorna i kolumnerna). Eta- och beta-värdena anger hur starka sambanden mellan läsningen och gruppegenskaperna är. De kan variera mellan 0 och 1, och brukar tolkas som att värden under .19 är svaga, värden i intervallet .20 till .29 är måttligt starka och betavärden över .30 är ganska starka (jfr Flodin, 1986). Etavärdet anger sambandet mellan gruppegenskapen och prenumerationen, betavärdet anger sambandet mellan gruppegenskapen och prenumerationen *under kontroll* för andra gruppegenskaper (dvs. *som om andra gruppegenskaper vore lika*, vilket de ju inte är i verkligheten).

Göteborgs-Posten har en mycket jämn spridning över olika grupper, även inom sitt eget område.

Den enskilda grupp som läser de två stockholmstidningarna i minst utsträckning är de som har *lågt ekonomiskt kapital* - dvs sådana som är verksamma på låg nivå i tillverkningsindustrin: de klassiska arbetarna. Gruppen som har *lågt kulturellt kapital* - de "nya arbetarna", om man så vill, ofta verksamma i den offentliga sektorn, undviker Svenska Dagbladet men kan tänka sig Dagens Nyheter, särskilt om de bor i Stockholm. Det verkar alltså som om den ena av stockholmstidningarna, Svenska Dagbladet, är alltför otillgänglig för många stockholmare, men att Dagens Nyheter är ett möjligt alternativ för vissa.

Väst-SOM ger möjlighet till en djupare analys av prenumerationen på Göteborgs-Posten i Göteborg. Eftersom antalet stockholmare i riks-SOM är relativt lågt finns det ingen möjlighet till jämförelse. Som förklaring till prenumerationsmönstren används dels ålder och familjetyp, dels ålder och, som tidigare, social position beroende av på vilken nivå och i vilken sektor man är yrkesverksam. Båda metoderna ger liknande resultat. Både ålder och social position, eller familjetyp, har relativt stor betydelse för om man väljer att prenumerera på Göteborgs-Posten eller ej. Arbetarfamiljer prenumererar i lägst utsträckning - egna företagare i högst utsträckning.

Tabell 5. Prenumeration på Göteborgs-Posten i Göteborg med kranskommuner. Väst-SOM-93 (anova/MCA).

Medelvärde 0.75 (75 procent prenumeranter i den analyserade gruppen)

	antal svars- personer		
Ålder			
15-19	110	.77	.76
20-29	250	.64	.65
30-39	256	.64	.65
40-49	264	.78	.77
50-59	220	.83	.82
60-75	250	.87	.87
		eta .21	beta .20
Familjetyp			
arbetare	527	.63	.63
jordbrukare	14	.72	.89
tjänstemän	427	.82	.81
högre tjänstemän/ akademiker	242	.82	.83
egna företagare	140	.89	.88
		eta .23	beta .23

Medelvärde 0.72 (72 procent prenumeranter i den analyserade gruppen)

Ålder			
15-19	20	.80	.57
20-29	182	.58	.60
30-39	192	.61	.60
40-49	182	.66	.76
50-59	152	.66	.76
60-75	201	.85	.86
		eta .24	beta .24
Kapital			
lågt ekonomiskt kapital	413	.63	.81
lågt kulturellt kapita	224	.79	.78
högt ekonomiskt kapital	107	.78	.79
högt kulturellt kapital	185	.79	.86
		eta .17	beta .18

Läsanvisning: Se anvisningen i anslutning till tabell 4.

De med lågt ekonomiskt kapital prenumererar i mindre utsträckning än andra - sammantaget betyder det att det är unga människor, i den del av arbetarfamiljerna som är verksamma i traditionell tillverkningsindustri som prenumererar på Göteborgs-Posten i minst utsträckning. Äldre, egna företagare (med höga positioner i samhällets ekonomiska sfär) är de som prenumererar på Göteborgs-Posten i högst utsträckning.

Social skiktning - ett storstadsfenomen?

Stockholm är som Sveriges största stad den miljö där klasskillnader blir som tydligast. En analys av hur olika grupper kombinerar morgon- och kvällstidningsläsning 1986 och 1993 visar att de markanta skillnader som funnits i Stockholm sedan 1986 är tydliga i Sverige som helhet för första gången 1993. Här är två tendenser viktiga. För det första: var femte människa under 30 år, såväl i Stockholm som utanför, läser varken morgon- eller kvällstidningar regelbundet. För det andra: var fjärde arbetare i Stockholm, och var sjätte i Sverige som helhet, läser varken morgon- eller kvällstidningar regelbundet.

Göteborg sägs ofta ha en stark dagspress. Och om man ser till hur stor andel av befolkningen som prenumererar på Göteborgs-Posten så stämmer det. (Liksom de flesta svenska städer har en lokal tidning som läses av mer än tre fjärdedelar av befolkningen varenda dag.)

Annorlunda uttryckt ingår en GP-prenumeration i den förväntade göteborgska livsstilen - bor man i Göteborg så läser man GP om morgnarna. Inte desto mindre visar analysen här på skillnader mellan olika gruppers prenumerering. Om GP har sina starkaste anhängare bland dem i de övre hierarkiska lagren, är det yngre arbetare i tillverkningsindustri som står längst bort från tidningen, och kanske längst bort från den förväntade göteborgska livsstilen.

Är detta unikt för Göteborg? Nej, antagligen inte. Samma mönster har tidigare visat sig i Stockholm, och på ett riksplan. Vad Väst-SOM ger

möjlighet till är en djupare analys av ett enskilt område - en analys som med nödvändighet gör finare distinktioner tydliga. Min gissning är att exakt samma mönster skulle visa sig i Trollhättan, Örebro eller Karlstad, om motsvarande undersökning genomfördes där. För även om dagstidningsläsningen allmänt ligger på en hög och jämn nivå i Sverige så finns det skillnader mellan olika grupper. Och de skillnaderna är inte slumpmässiga, utan följer skiljelinjer som också i övrigt är betydelsefulla i samhället (jfr Reimer, 1994).

Noter

1. 1986 är det första året i SOM-undersökningens mätserie. Därför blir det året startår även här.

SOM-undersökningen genomförs årligen som ett samarbetsprojekt mellan institutionen för journalistik och masskommunikation, statsvetenskapliga institutionen och förvaltningshögskolan vid Göteborgs universitet. Ett frågeformulär distribueras per post till 2500/2800 svarspersoner, i åldrarna 15-75/80 år. Svarsandelarna var såväl 1986 som 1993 70 procent. Se vidare Reimer (1987) och Rönström (1994).

2. Eftersom skalstegen varierar mellan den rikstäckande SOM-undersökningen och Väst-SOM är en regelrätt jämförelse omöjlig.
3. Kapitalbegreppet har givits en konkret betydelse med hjälp av människors yrkesuppgifter, som legat till grund för en indelning efter om man är verksam i produktion (tillverkningsindustri) eller reproduktion (utbildning, vård, kultur), samt om man befinner sig lågt eller högt i hierarkin.

	ekonomisk sfär	kulturell sfär
hög andel kapital	ingenjör	lärare
låg andel kapital	svetsare	sjukvårdsbiträde

För en beskrivning av den ursprungliga yrkeskodningen, se Gilljam m fl., 1991.

Litteratur

- Björkqvist Hellingwerf, Karin (1994a) 'Vad händer med dagstidningsläsningen?', sid. 235-251 i Holmberg, Sören och Lennart Weibull (red.) *Vägval*. SOM-rapport nr. 10. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Björkqvist Hellingwerf, Karin (1994b) *Mediebarometern 1979-1993*. Arbetsrapport nr. 36. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Bourdieu, Pierre (1986) 'Distinktionen', sid. 237-304 i *Kultursociologiska texter*. Stockholm: Salamander.
- Ericson, Camilla och Angelica Hadzikostas (1993) *Film - filmgenre och påverkan*. Uppsats i medie- och kommunikationsvetenskap, fortsättningskursen. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Flodin, Bertil (1986) *TV och yrkesförväntan*. Lund: Studentlitteratur.
- Gilljam, Mikael, Sören Holmberg och Martin Bennulf (1991) *Valundersökning 1988. Teknisk rapport*. Göteborg: Statistiska Centralbyrån och Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
- Kratz, Charlotta (1991) *Verklighetsval och kapital. Om det ekonomiska och det kulturella kapitalets betydelse för läsningen av stockholmsmorgontidningar utanför Stockholm*. Arbetsrapport nr. 6. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Kratz, Charlotta (1994) *Sociala, geografiska och åldersmässiga skillnader i dagstidningsläsningen*. Pressutredningen 1994. Arbetsrapport från expertgruppen nr. 4. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Palme, Mikael (1990) 'Personlighetsutveckling som social strategi. Den kulturella medelklassens reproduktionsstrategier', sid. 275-298 i Dahlén, Peter och Margareta Rönneberg (red.) *Spelrum. Om lek, stil och flyt i ungdomskulturen*. Uppsala: Filmförlaget.
- Reimer, Bo (1987) 'SOM-undersökningen 1986: uppläggning och utfall', sid. 5-7 i Holmberg, Sören och Lennart Weibull (red.) *SOM-undersökningen 1986. Genomförande deltagande huvudresultat*. SOM-rapport nr. 1. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen och avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Reimer, Bo (1994) *The Most Common of Practices. On Mass Media Use in Late Modernity*. Stockholm: Almqvist & Wiksell international.
- Rönström, Anna (1994) 'Samhälle, opinion, massmedia 1993', sid. 305-317 i Holmberg, Sören och Lennart Weibull (red.) *Vägval*. SOM-rapport nr. 10. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Weibull, Lennart (1983) *Tidningsläsning i Sverige*. Stockholm: Publica.

Radiolyssnandet i Göteborg 1993

JAN STRID

Syftet med denna uppsats är att belysa den göteborgska radiopublikens vanor. Tanken är att dessa i stor utsträckning illustrerar en situation med konkurrens mellan kommersiell privatradio och traditionella public-servicekanaler. Underlaget för analysen är Väst-SOM:s postala enkät. Undersökningen tar sikte på människors lyssnarvanor och ingår som en del i en större undersökning som gäller människors medievanor, dvs hur man brukar lyssna, titta och läsa. Undersökningen är också ett led i den tidsjämförelse som görs.

Resultaten kommer att presenteras dels som en beskrivning över situationen i oktober-december 1993 dels som en jämförelse med tidigare undersökningar genomförda under motsvarande månader.

I Göteborg sände under undersökningsperioden fyra kanaler tillhöriga Sveriges Radio, P1, P2, P3 och den lokala P4 eller Radio Göteborg. Eftersom inga koncessioner ännu hade auktionerats ut sändes övriga kanaler som närradio. Radio City är den äldsta som startades som City 103 1979 och som City Radio 1986. City Radio innehar också Juke Box, en närradiokanal som sänder populärmusik från 1960-talet för att främst locka publik över 40 år. Radio-Z är en kommersiell radiokanal som sänder populärmusik för yngre lyssnare samt reklam. Radio-Rix sände som närradiostation men utan reklam. City Radio, Radio-Z och Radio Rix var också tre av de kanaler som senare fick koncessioner för att starta kommersiell lokalradio. Även om dessa tre kanaler sände som närradiokanaler kan man med god hörbarhet höra dem i hela Göteborgs kommun.

Radiolyssnandet i Göteborg 1993.

Den första frågan gäller lyssnandet på de dåvarande etermedierna i Göteborg. Beskrivningen baseras på vad man brukar lyssna på. Detta innebär att siffrorna blir annorlunda i förhållande till telefonundersökningar där människor tillfrågas om vad de lyssnade på under gårdagen eller liknande. I Väst-SOM fick svarspersonerna ange hur ofta de brukade lyssna på var och en av de kanaler som ingick i frågan. P2 i riksradien samt ett antal närradiostationer där lyssnandet bedömdes vara allt för litet för att det skall vara meningsfullt att mäta har uteslutits.

Tabell 1. Andel som brukar ta del av olika radiokanaler mer eller mindre regelbundet 1993 (i procent).

	6-7 dag per vecka	4-5 dag per vecka	2-3 dag per vecka	Mer sällan	Aldrig Ej svar	Summa procent
P3 i riksradien	19	15	18	26	22	100
Radio Göteborg(P4)	19	12	14	28	27	100
P1 i riksradien	17	7	11	21	44	100
City Radio	7	9	11	22	51	100
Z-radio	1	2	3	10	84	100
Radio-Rix	1	0	2	8	89	100
Juke Box	0	0	1	8	91	100
Övriga	0	0	3	16	81	100

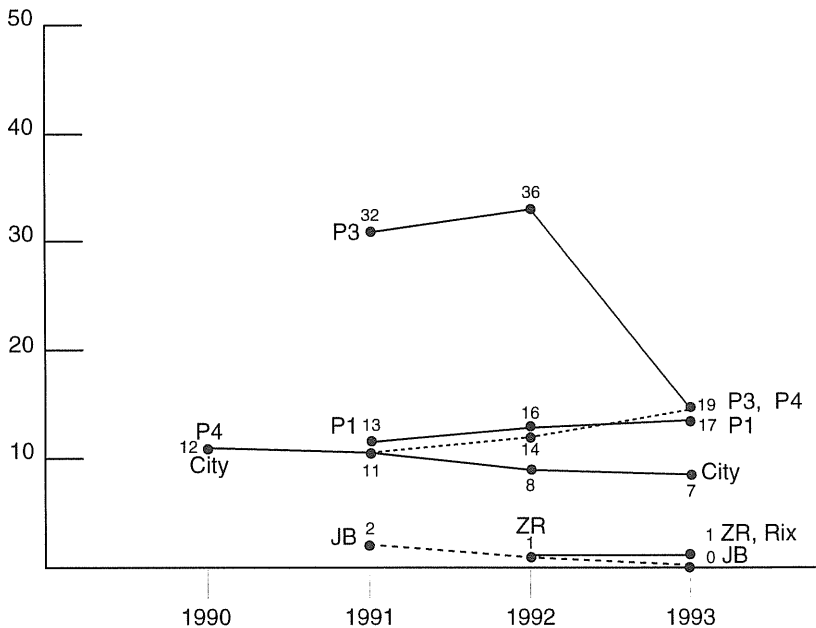
Antal svarande: 919

Högst lyssnande har de tre Sveriges Radiokanalerna P3, den lokala P4 och P1. Därefter kommer den kommersiella radion City Radio medan de övriga kommersiella stationerna endast har enstaka procentenheters regelbundet lyssnande.

Skillnaden mot tidigare är att P4 har ökat mellan 1991 och 1992 och ännu kraftigare mellan 1992 och 1993. Även P3 har ökade mellan 1991 och 1992 men har råkat ut för ett ras mellan 1992 och 1993. Det var under den senare perioden som Sveriges radios kanalomläggning ägde rum och man bl a flyttade sporten till P4 till P3. P1 har också ökat under perioden 1991 till 1993 om än bara med fyra procentenheter.

City Radio har minskat kontinuerligt från 1990 till 1993. Kanalen har gått från 12 procent 1990 till 7 procent 1993. Juke Box som 1991 hade ca två procents dagligt lyssnande har 1993 förlorat sina dagliga lyssnare. Radio Z hade en procents dagligt lyssnande 1992 och har detsamma 1993 vilket är detsamma som Rix.

Figur 1. Lyssnandet 6-7 gånger per vecka på de olika radiostationerna i Göteborg 1990 till 1993 (procent).

Kommentar:

City = City Radio (gamla City 103)

ZR = Z-radio

Rix = Radio Rix

JB = Juke Box (numera City Rock)

Den dramatiska förändringen för P3 mellan 1992 och 1993 kan delvis förklaras av kanalomläggningen framför allt genom flyttandet av sporten från P3 till P4. Detta visas av att P4 ökar bland män med åtta procentenheter, från 26 procent till 34 procent, men är oförändrad bland kvinnor, 28 procent. P3 minskar med 19 procentenheter bland män och 15 procentenheter bland kvinnor.

Sammantaget torde detta visa att det tar lång tid att etablera nya stationer eftersom det hänger samman med människors vanor vad man lyssnar på och det är svårt att ändra människors vanor. Vi såg i tidigare undersökning att när Juke Box försökte att locka personer över 40 år med musik från 60-talet så var det ändå de yngre som lyssnade till kanalen (Västsvensk Opinion 1992).

Samtidigt är det lite orättvist att jämföra de olika kanalerna i åldersgrupper mellan 15 och 80 år eftersom vissa riktar sig endast mot vissa åldersgrupper. Vi skall därför se hur olika åldersgrupper väljer att lyssna på de olika kanalerna.

Tabell 2. Lyssnandet på olika radiokanaler minst fyra dagar per vecka i olika åldersgrupper (procent).

	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-80
P4	22	12	13	35	49	50
City Radio	35	33	19	10	6	2
P1	11	6	20	23	40	37
P3	30	51	40	40	22	21
JB	5	3	1	0	0	0
Z-Radio	11	6	1	0	0	0
Radio-Rix	3	3	2	0	0	0
Övrig	0	1	0	1	0	1
Antal	37	154	96	99	80	158

Anmärkning: Man kan ange fler än en kanal vilket innebär att kolumnerna summerar till över 100 procent.

Vi kan i tabellen tydligt se att de nya kommersiella kanalerna endast har fått en publik som är yngre än 40 år dvs den publik som de själva uppgett att de vill ha. Detsamma gäller i huvudsak också City Radio även om de också har publik över 40 år.

P4:s publik ökar med stigande ålder om vi undantar de allra yngsta men de är för få för att vi skall våga uttala oss om den gruppen. Starkast är ökningen hos personer mellan 30 och 39 år samt 40 till 49 år. Även P1:s publik är större i de äldre grupperna men här går gränsen mellan 40-49 år och 50-59 år. P3 har den mest blandade publiken även om den har sin tyngdpunkt bland personer mellan 20 och 29 år.

Av de kommersiella kanaler har City Radio klart störst publik genomgående i samtliga åldrar medan Z-radio har större än Radio-Rix i åldrarna under 40 år men ingen av de senare har lyssnare i åldrarna över 40 år.

Om vi jämför med lyssnandet i oktober-december 1992 så har P4 ökat i åldrarna över 40 år medan kanalen har minskat eller är oförändrad i åldrarna under 40 år. Ökningen i åldrarna över 40 år är genomsnittligt nio procentenheter medan minskningen under 40 år endast är marginell. P3 har minskat i samtliga åldrar över 30 år och minskningen är där kraftig i genomsnitt ca 25 procentenheter däremot ingen minskning bland de yngre. P1 har en oförändrad lyssnarandel möjligen med en liten ökning i åldrarna mellan 30 och 39 år.

Radio City har också en ganska oförändrad lyssnarandel med undantag för åldersgruppen mellan 30 och 39 år där stationen minskat med nio procentenheter. Jukebox har minskat främst i grupperna över 30 år men skillnaderna är små och ligger för samtliga åldersgrupper inom ramen för den statistiska felmarginalen men kanalen har en sammanlagd nedgång som inte kan förklaras med felmarginalen. Z-Radio fanns också med i den tidigare undersökningen och tycks ha ökat något bland de yngre lyssnarna men också här är varje förändring för liten för att vara statistiskt säkerställd.

Om vi studerar de olika åldersgrupperna så visar det sig att det är gruppen mellan 50 och 59 år som har ändrat sina radiovanor mest. Därefter är det personer mellan 40 och 49 år och 30 till 39 år som ändrat sina vanor medan personer mellan 20 och 29 år knappast har ändrat sina vanor alls.

Detta beror framför allt på ändringen av P3 och P4. P3 har i de grupper som ändrat sina vanor förlorat publik medan P4 har ökat sin publik. Det förefaller också vara på det viset att publiken väljer mellan färre kanaler med undantag för de två yngre åldersgrupperna.

Tabell 3. Andel personer som lyssnar på en, två eller fler kanaler av de som lyssnar minst två gånger per vecka (procent).

	1992	1993
0 Kanaler	8	10
1 Kanal	32	36
2 Kanaler	36	33
3 Kanaler	19	15
4 Kanaler	5	4
5 Kanaler eller fler	1	2
Summa procent	100	100
Antal	880	919

Mellan 1992 och 1993 tillkom två radiokanaler, visserligen som när-radio innan de senare blev privatradio. Samtidigt kan vi se att det genomsnittliga antalet kanaler per person minskar. Vad som ökar är att man inte lyssnar på radio alls samt att man endast lyssnar till en kanal. Nästan halva Göteborgs befolkning lyssnar alltså på mindre än två kanaler och 94 procent på högst tre kanaler.

Resultatet skulle alltså kunna tolkas så att ju fler kanaler vi får att lyssna till desto färre lyssnar vi till. Detta är inte något okänt fenomen. Undersökningar i USA visar att ju fler tv-kanaler man har tillgång till desto färre av dem utnyttjas man. Vid ett utbud omkring sex kanaler utnyttjas två av tre, hälften utnyttjas vid ett utbud omkring 10 kanaler och en av tre kanaler utnyttjas när utbudsnivån ligger runt 20 kanaler (Severinsson 1987). Detta kan naturligtvis delvis bero på att de nya radiostationerna är relativt lika i utbudet och dessutom riktar sig till ungefär samma målgrupp vilket egentligen inte innebär någon utökning innehållsmässigt sett. Detta skulle också kunna förklara att P1:s publik ökar.

Om det skulle bero på att de nya kanalerna vänder sig till en ungdomlig publik skulle vi kunna ha ett annat mönster bland ungdomarna.

Tabell 4. Andel personer mellan 15 och 29 år som lyssnar på en, två eller fler kanaler minst två gånger per vecka (procent).

	1992	1993
Ingen kanal	12	13
En Kanal	32	32
Två kanaler	33	32
Tre kanaler	12	10
Fyra kanaler	8	8
Fem eller fler	2	5
Summa procent	99	100
Antal personer	234	191

Bland ungdomarna är det tretton procent som lyssnar till fler än tre kanaler minst två gånger per vecka 1993 medan motsvarande siffra för den totala publiken var sex procent. Vi kan också konstatera att skillnaden mellan 1992 och 1993 är marginell. Inte heller de yngre verkar i

någon större utsträckning öka lyssnandet mätt i antalet kanaler även om kanalerna blir fler. Den lilla ökningen för fem eller fler kanaler ligger inom den statistiska felmarginalen.

Hur kombinerar göteborgarna sitt lyssnande

I tabell 5 redovisas en analys som bygger på hur göteborgarna kombinerar olika radiokanaler. Den utgår från antalet kombinationer av lyssnande minst två gånger per vecka. Exempelvis gäller att av de kombinationer med P4 som görs, görs 32 procent med P3, 22 procent med P1 o s v. Vi kan också se att av P4:s lyssnare lyssnar 18 procent enbart på denna kanal medan motsvarande för Radio City är 7 procent, för P1 16 procent och för P3 14 procent.

Tabell 5. Andel av respektive kanals vanelyssnande som också lyssnar på de övriga kanalerna (Procent av alla kombinationer).

	P4	RC	P1	P3	JB	ZR	Rix	Öv	Totalt
P4	18	17	22	32	1	3	2	5	100
RC	25	7	11	37	2	9	5	3	99
P1	30	10	16	38	1	1	1	2	99
P3	28	22	25	14	1	4	3	3	100

Anmärkning: RC=Radio City, JB=Juke Box, ZR=Z-radio

De som vanemäsigt lyssnar till P4 kombinerar detta lyssnande till största delen med P3 men även P1 och i viss mån Radio City får ibland några av P4:s lyssnare. Av de som vanemäsigt lyssnar till Radio City kombinerar nästan två tredjedelar med P3 och P4 men även P1 får ungefär elva procent. Nästan lika många får Radio Z och det är endast bland Radio Citys vanelyssnare som någon av de fyra stora kanalernas lyssnare kombinerar med någon utanför. Det är framför allt andelen som kombinerar med P3 som har minskat. Man kan här misstänka att de som

tidigare lyssnade på någon av de andra kanalerna och slog på P3 på grund av sporten numera får sporten i P4 och därför inte lyssnar på P3.

Nästan 70 procent av P1:s lyssnare kombinerar med någon av de andra Sveriges Radios kanaler. Samma mönster som tidigare med en liten minskning för kombinationen med P3. P3:s lyssnare kombinerar till nästan lika stora delar med de tre andra stora kanalerna. En liten nedgång för samtliga kombinationer utom med Radio City som ökat något. Man kan här tänka sig att de som stannat kvar i P3 gjort detta på grund av musikutbudet vilket skulle göra att en högre andel av dessa då kombinerar med Radio City.

Det är P4 som har den största andelen trogna lyssnare om man med trogen menar de som enbart håller sig till en kanal. Detta är en klar skillnad mot året innan då P4 hade den minsta andelen. Även P1 har ökat andelen trogen lyssnare medan RadioCity och P3 har minskat sin andel, om än marginellt.

Konkurrens med morgonTV

Radiolyssnandet är kopplat till våra vanor. Mediet är samtidigt av den karaktären att publiken kan ta del av det på olika platser. Klockradion väcker oss och vi kan ha radion på under våra morgonsysslor. I bilen på väg till arbete kan vi lyssna på radio liksom vi på många arbetsplatser kan ha radion på. På väg hem från arbetets slut återupptas radiolyssnandet i bilen och vid hemkomsten sätts radion på och lyssnandet fortgår till dess att TV:n slås på. Som helhet är det så att ungefär hälften av publiken lyssnar på radio i hemmet och ca 40 procent lyssnar i bilen respektive på arbetet.

Att använda något annat medium än radion på arbetsplatsen (under arbete) eller i bilen torde vara svårt men i hemmet har radion fått konkurrens. När TV:n slås på kvällstid sjunker radiolyssnandet till endast någon eller några procentandelar vilket många studier tidigare visat.

Därför var det av särskilt intresse att undersöka om samma sak skulle inträffa när TV startade sina morgonsändningar. Den fråga som ställdes i SOM-undersökningen gällde hur morgonvanorna förändrades sedan morgon-TV startade, ägnar man mer eller mindre tid åt radiolyssnandet eller är det oförändrat?

Först skall nämnas att det ännu endast är ca en fjärdel av göteborgarna som tittar på morgon-TV så för ca 75 procent av dem har inte morgon-TV inneburit någon skillnad. Men till dem som tittar på morgon-TV ställdes frågan om hur radiolyssnandet påverkades.

Tabell 6. Andel som anger att tiden för radio ökat eller minskat sedan morgon-TV infördes (procent av dem som tittar på Morgon-TV).

	Mycket mer	Något mer	Ungefär lika mycket	Något mindre	Mycket mindre	Ej svar	Totalt
Radio	3	4	57	16	15	5	150

Svaren utvisar att ca sju procent av de göteborgare som tittar på morgon-tv har ökat sitt radiolyssnande medan 31 procent har minskat sitt radiolyssnande. Detta innebär att ca 9 procent av de boende i Göteborgs kommun har förändrat sitt radiobeteende på grund av morgon-TV.

Hur ser då radiolyssnandet ut under morgontimmarna. Andelarna av den totala publiken och ungdomarna mellan 20 och 29 år som lyssnar framgår av tabell 8.

Tabell 7. Andel av göteborgarna samt personer mellan 20 och 29 år som lyssnar vid respektive tidpunkt (procent).

Tidpunkt	Andel av göteborgarna	Andel av 20-29-åringar
5.00-6.00	8	7
6.00-7.00	30	28
7.00-8.00	35	39
8.00-9.00	26	36
9.00-10.00	23	29

Vi kan se att den högsta lyssnarsiffran ligger mellan klockan 7 och 8. Detta är också vad som framkommit i tidigare studier och det gäller också för ungdomarna skillnaden är den att ungdomarna lyssnar i högre grad efter klockan 8 medan de äldre har högre siffror före klockan 7 jämfört med de yngre.

Någon direkt jämförelse med tidigare kan inte göras men om vi ser till siffrorna för förra årets undersökning då dock inte P1-lyssnarna samt närradiolyssnarna fanns med visar att radiolyssnandet gått ner med långt mer än de sju procentenheter som tidigare uppgav att de minskat sitt lyssnande. Mellan klockan 7 och klockan 9 då morgon-TV sänder har lyssnandet minskat med ungefär dubbelt så hög andel, eller ca 15 procent. Men denna minskning behöver inte ha med morgon-tv att göra utan kan bero på andra faktorer.

Tillförlitlighet

I Väst-SOM ställdes även en fråga om hur allmänheten bedömde tillförlitligheten hos olika medier när det gäller vad som händer i kommunen. I tabell 9 jämförs de olika lokala medierna med varandra och tillförlitligheten för medierna är räknade som procent av dem som lyssnar, läser eller tittar på respektive medium.

Tabell 8. Mediers tillförlitlighet (procent av dem som tar del av respektive medium).

	Mycket tillförlitlig	Ganska tillförlitlig	Inte särskilt tillförlitlig	Mindre tillförlitlig	Inte alls tillförlitlig	Antal
Västnytt	45	52	3	0	0	486
P1	42	55	2	0	1	320
G-P	25	65	8	2	0	554
P3	25	65	6	2	1	362
Radio Göteborg P4	20	73	4	1	1	340
Arbetet/Nyhetererna	16	63	12	7	2	198
City Radio	8	49	19	12	13	207
iDAG	5	44	27	18	6	392
Radio Rix	4	52	25	11	8	52

TV är det medium som i allmänhet tillmäts högst tillförlitlighet och som här representeras av det regionala Västnytt. Därefter kommer P1, P3, G-P, Radio Göteborg och Arbetet/Nyhetererna medan City Radio, iDag och radio Rix tillmäts en mindre tillförlitlighet. Vid en rangordning efter mycket samt ganska tillförlitlig blir bilden ungefär densamma med undantag för Radio Göteborg som då hamnar på tredje plats.

Nu gäller ovanstående tabell hela befolkningen. Men som vi tidigare påpekade inriktar sig vissa medier mot en ungdomspublic och det kan därför vara av intresse att se hur de mellan 20 och 29 år rangordnar de respektive medierna.

Tabell 9. Andel av de mellan 20 och 29 år som anser respektive medium vara mycket eller ganska tillförlitligt. (Procent av de som svarat på respektive medium).

	20-29 år	Antal svarande
Västnytt	98	119
G-P	95	139
P1	94	53
Radio Göteborg	90	73
Arbetet/Nyhetererna	85	39
P3	84	111
City Radio	64	93
Radio Rix	61	23
iDAG	50	121

Rangordningen hos de unga är ungefär densamma som bland de äldre med undantag för de två morgontidningarna som de unga ger en högre grad av tillförlitlighet. Bland radiokanalerna värderar ungdomarna upp de två kommersiella och ned de tre Sveriges Radiokanalerna även om skillnaderna inte är stora jämfört med de äldre. Om man jämför med förra årets undersökning så ökar G-P och Arbetet/Nyheterna samt P1 medan P3 minskar.

Om vi jämför medierna med de två tidigare årens siffror visar det sig att endast ett medium har haft en klar utveckling nämligen Radio Göteborg P4, som ökat kontinuerligt från 80 procent 1991 till 93 procent 1993. Mellan 1991 och 1993 har också City Radio minskat men i övrigt ligger samtliga förändringar inom den statistiska felmarginalen.

Tabell 10. Andelar som anser respektive medium mycket eller ganska tillförlitliga när det gäller lokala händelser 1991, 1992 och 1993 (procent av de som tagit del av respektive medium).

	1991	1992	1993
Radio Göteborg	80	88	93
City Radio	68	54	57
Radio Rix	-	-	56
P1	95	92	97
P3	92	89	90
Västnytt	98	97	97
G-P	94	89	90
Arbetet	83	74	79
iDAG		50	49

Noterbart är också att om vi undantar Radio Göteborg så är rangordningarna identiska de tre åren. Vidare är den genomsnittliga tillförlitligheten för de som mätts alla de tre åren i det närmaste identisk 1991 och 1993 och att den genomsnittliga siffran för samtliga är lägre 1993 beror på att de medier som kommit till har lägre tillförlitlighet.

Sammanfattning

Det är inom radioområdet som utvecklingen för närvarande är mest turbulent. Nya kommersiella lokalradiostationer står i begrepp att starta just vid undersökningstillfället och de som kommer att få radiokoncessioner sänder och har sänt under olika långa perioder som närradiostationer.

Utvecklingen verkar dock inte gå i radiooptimisternas riktning. Dels verkar Sveriges Radios kanaler ha ett fast grepp om lyssnarna dels verkar den trogna publiken öka eller ju flera stationer som sänder desto färre verkar lyssnarna välja mellan.

Intressant är att P4 ökat kraftigt på P3:s bekostnad samt att P1 tycks öka. P4:s ökning torde bero på sportens omläggning från P3 till P4 vilket styrks av att det är männen som ökar sitt lyssnande på P4. Vidare är P1 den enda helt annorlunda kanalen genom sitt "talande" innehåll. Detta kan tyda på att de nya kanalerna med sitt innehåll av i huvudsak musik är för lika varandra och P3 samt P4 för att få höga lyssnarsiffror, kanske till och med bland ungdomarna.

Litteratur

Severinsson, Ronny, Den nya medieframtiden- TV via satellit och kabel. Avdelningen för masskommunikation. Göteborg 1987.

Strid, Jan, Radio i Göteborg. I Västsvensk opinion 1992. Göteborgs universitet 1992.

Västsvensk tillit och misstro

Förtroendet för yrkesgrupper och medier

MARIA ELLIOT

SOM-undersökningar som gällt hela riket, Riks-SOM, har sedan flera år tillbaka kartlagt allmänhetens förtroende för olika samhällsinstitutioner. I 1992 års Väst-SOM inleddes en mätserie i syfte att skaffa underlag för motsvarande kunskaper om hur stort förtroende man har för de yrkesgrupper som är verksamma inom institutionerna¹.

1993 års Väst-SOM har följt upp ansatsen med en ny undersökning av förtroendet för olika yrkesgrupper. Dessutom ingår en fråga om förtroendet för olika massmedier, både lokala och rikstäckande.

Förtroendet för yrkesgrupper

Vill man belysa människors förtroende, kan man hantera frågan på flera olika sätt. I SOM-undersökningarna har vi valt att undersöka *graden* av förtroende. Det innebär att svarspersonerna får ange i vilken utsträckning de har stort eller litet förtroende för olika yrkeskategorier. Detta innebär i sin tur, att vi kan redovisa graden av förtroende på två olika sätt: Den procentandel av allmänheten som hyser *tilltro* (dvs som anger att de har mycket eller ganska stort förtroende), och den procentandel som visar *misstro* (som anger att de har mycket eller ganska litet förtroende).

Men tilltro är en sak, misstro en annan. Det är två olika mått på hur förtroendet ser ut. Ett sätt att sammanfatta allmänhetens förtroende för en yrkesgrupp är att väga in både de som hyser tilltro och de som hyser misstro genom att balansera dem mot varandra. Ett sådant balansmått (andelen stort förtroende minus andelen litet förtroende) visar om det råder överskott av tilltro (positivt balansmått) eller om andelen med misstro överstiger andelen med tilltro (negativt balansmått).

Tabell 1 redovisar utfallet från 1993 års Väst-SOM-undersökning av förtroendet för olika yrkesgrupper. Här anges andelen som uppgett stort förtroende, andelen som uppgett litet förtroende, andelen neutrala (varken stort eller litet förtroende) och balansmåten.

Tabell 1. Förtroendet i Västsverige för olika yrkesgrupper (procent och balansmått).

	Stort	Varken stort eller litet	Litet	Balans- mått	Antal
Läkare	79	15	5	+74	1502
Poliser	68	22	10	+58	1498
Lärare	62	30	9	+53	1471
Präster	53	34	13	+41	1493
Journalister i TV	43	42	15	+28	1478
Företagsledare	39	44	18	+21	1469
Journalister i dagspressen	37	45	18	+20	1472
Socialarbetare	33	43	24	+9	1472
Fackliga ledare	21	40	39	-18	1468
Rikspolitiker	23	36	42	-19	1494
Kommunens tjänstemän	17	44	39	-22	1490
Kommunens politiker	17	42	41	-24	1498
Bankdirektörer	11	29	60	-49	1490

Anm: Balansmättet utgörs av andelen stort förtroende minus andelen litet.

Rangordningen av yrkesgrupperna är gjord med utgångspunkt i balansmått. En sådan uppställning ger en rangordning som faller ut i två fält. Det övre fältet, där balansmått genomgående är positiva, toppas av läkare - när det gäller läkarkåren uttrycker nästan 80 procent av allmänheten stort förtroende medan endast fem procent hyser misstro. Poliser och lärare får också höga balansmått. Därefter kommer präster, journalister och företagsledare. Också socialarbetare ingår i detta övre fält, men här är överskottet av tilltro relativt litet.

I det nedre fältet, som består av grupper med genomgående negativa balansmått, placerar sig bankdirektörer längst ned. 60 procent av allmänheten har mycket litet eller ganska litet förtroende för bankdirektörer, medan endast 11 procent ger uttryck för tilltro. Balansmått är relativt låga även beträffande kommunala tjänstemän, politiker och fackliga ledare, även om förtroendet för bankdirektörer skiljer sig genom att vara extra lågt.

Förtroendeförändringar

Detta grundmönster känner vi igen från föregående års Väst-SOM-mätning, 1992 (Elliot 1993). Förändringarna mellan 1992 och 1993 av förtroendet för olika yrkesgrupper är mycket måttliga (tabell 2).

Om vi räknar med en säkerhetsmarginal på fem balansmåttenheter kvarstår endast två smärre förskjutningar av balansmått mellan 1992 och 1993. Förtroendet för rikspolitiker har sjunkit något, vilket är i linje med det allmänna förtroendet för regeringen som institution. Förtroendet för bankdirektörer är marginellt högre 1993 än vad det var året innan, vilket också överensstämmer med utvecklingen av det generella förtroendet för bankerna: den kraftigt nedåtgående trenden efter 1990 har brutits.

Tabell 2. Förtroendet i Västsverige för olika yrkesgrupper 1992-1993 (balansmått).

	1992	1993	Diff 92/93
Läkare	+72	+74	+2
Poliser	+57	+58	+1
Lärare	+53	+53	0
Journalister i TV	+23	+28	+5
Företagsledare	+17	+21	+4
Journalister i dagspressen	+17	+20	+3
Socialarbetare	+6	+9	+3
Fackliga ledare	-19	-18	+1
Rikspolitiker	-12	-19	-7
Kommunens tjänstemän	-22	-22	0
Kommunens politiker	-23	-24	-1
Bankdirektörer	-55	-49	+6

Anm: Präster ingick inte i 1992 års Väst-SOM-undersökning.

Men det som är mest kännetecknande är ändå stabiliteten: inga större förändringar av förtroendet för yrkesgrupperna kan märkas mellan 1992 och 1993. I stort överensstämmer detta med helhetsbilden av hur den svenska allmänhetens förtroende för samhällsinstitutionerna utvecklats mellan 1992 och 1993. Det mest framträdande även här är frånvaron av förändringar, åtminstone om man jämför med utvecklingen sedan 1986 (Elliot 1994).

När det gäller förtroendet för samhällsinstitutionerna finns emellertid ett anmärkningsvärt undantag från denna helhetsbild: den svenska allmänhetens förtroende för nyhetsmedierna sjönk mellan 1992 och 1993 - för dagspressens del var förändringen dessutom stor. Denna förtroendeförlust märks inte alls i västsvenskarnas förtroende för journalister. Här är förtroendet i stort oförändrat under samma period.

Yrkesgrupper och institutioner

Denna omständighet ger ett intressant tillskott till bilden av hur förtroendet för yrkesgrupper förhåller sig till förtroendet för modersinstitutionen, dvs den institution inom vilken gruppen är verksam. Mätningen 1992 visade antydningssvis att förtroendet för yrkesgrupper och förtroendet för moderinstitutionerna i stort stämde rätt väl överens². Några undantag fanns emellertid: Yrkesgrupperna lärare och företagsledare åtnjöt större förtroende än vad som kom moderinstitutionerna grundskola respektive storföretag till del. Journalister och bankdirektörer fick å andra sidan lägre förtroende än vad moderinstitutionerna nyhetsmedier respektive banker kunde tillgodoräkna sig.

De senaste SOM-mätningarna bekräftar detta förhållande när det gäller lärare, företagsledare och bankdirektörer: även 1993 får dessa grupper högre respektive mindre förtroende än sina moderinstitutioner. Men förtroendet för nyhetsmedier och journalister resulterar alltså i ett annorlunda förhållande i år. Dagspressjournalisterna får lika stort förtroende - eller litet, beroende på hur man ser saken - som dagspressen som institution. TV-journalisterna får fortfarande lägre förtroende än etermedierna som institution, men skillnaden är mindre än vad den var 1992. Observationen att journalistkåren faller sämre ut än medieinstitutionerna när det gäller allmänhetens förtroende är således inte alltid giltig.

Anledningen till detta är sannolikt att förtroendet för medieinstitutionerna är mer rörligt än förtroendet för journalisterna. Denna omständighet pekar i sin tur på att människors förtroende för journalister baseras på åtminstone delvis andra grunder än deras förtroende för medieinstitutionerna. Dessa grunder är av mer stabil karaktär än grunderna för medie-förtroendet, som i större utsträckning förefaller vara en funktion av det aktuella opinionsläget.

Maktmisstro

Om vi återgår till rangordningen av förtroendet för de olika yrkesgrupperna visar utfallet både 1992 och 1993 samma grundstruktur: Beslutsfattare av olika slag tenderar att få lågt förtroende, medan grupper som i huvudsak ägnar sig åt social hjälp och service får högt. Företagsledare och socialarbetare avviker visserligen från mönstret genom att ha högre respektive lägre förtroende än vad de "borde" ha, men i övrigt är tendensen tydlig.

Detta grundmönster återfinns även på andra håll. Studier av samhällsförtroendet i USA visar att tilliten är större gentemot mer altruistiskt orienterade institutioner som sjukvård och skola än gentemot makthavare och beslutsfattare. Lipset och Schneider vill förklara detta med betydelsen av egenintresset: Med makt följer som regel risken för maktmissbruk i syfte att främja egna intressen. Detta, menar de båda statsvetarna, leder till att allmänhetens attityd till makthavare och beslutsfattare präglas av misstro. Samtidigt är man mer benägen att tillskriva de mer altruistiska yrkesgrupperna en bättre yrkesetik och högre moralisk halt. (Lipset & Schneider 1987)

I Sverige intar massmediernas representanter en mellanposition mellan de grupper, vars verksamhet på ett mer självklart och oproblematiskt sätt är inriktad på att främja allmänhetens bästa, och de mer renodlade makthavargrupperna, där relationen till allmänintresset oftare ifrågasätts.

Detta skulle kunna ses som ett uttryck för den klivna roll som journalisterna har i opinionens ögon. Å ena sidan förväntar man sig att journalisterna skall företräda allmänheten och tjäna dess intressen, i enlighet med den allmänt accepterade föreställningen om nyhetsmediernas samhällseliga funktioner. Å andra sidan har den offentliga debatten vid ett flertal tillfällen ifrågasatt både den journalistiska självständigheten och etiska standarden på ett sätt som saknar motsvarighet fullt ut när det gäller t ex lärare och präster.

Förtroendet för massmedierna

Förutom förtroendet för olika institutionella yrkesgrupper omfattar Väst-SOM 1993 för första gången även frågor om förtroendet för medierna på den konkreta nivå vi vanligtvis möter dem: som specifika tidningar eller kanaler. De nyhetsmedier som ingår i undersökningen är de som når de flesta västsvenskar i och omkring Göteborg - Göteborgs-Posten, de tre kvällstidningarna, de båda svenska TV-kanalerna och TV4 samt på radiosidan riksradios utsändningar och lokalradion.

Tabell 3. Förtroendet i Västsverige för massmedierna (procent, balansmått).

	Stort	Varken stort eller litet	Litet	Balans- mått	Antal
Sveriges Television	78	19	3	+76	1454
Riksradion	76	21	3	+73	1398
Göteborgs-Posten	70	25	5	+65	1508
TV4	67	28	5	+62	1433
Radio Göteborg/P4	48	42	10	+39	1374
Idag	27	43	30	-4	1340
Aftonbladet	15	46	39	-24	1249
Expressen	9	44	47	-37	1246

Om vi rangordnar medierna efter balansmättet placerar sig de etablerade rikstäckande eterkanalerna bäst (tabell 3). Över tre fjärdedelar hyser stort förtroende för Sveriges Television och riksradion, bara några procent uttrycker misstro. Därnäst följer Göteborgs-Posten, som rangordnas något lägre, men likväl med en betryggande andel tilltro bakom ryggen. TV4 får ungefär samma bedömning när det gäller förtroende som Göteborgs-Posten.

När det gäller den lokala radiokanalen Radio Göteborg är tilltron lägre och misstron högre, men balansmättet visar ändå ett överskott på tilltro. Det kan man emellertid inte säga om de tre kvällstidningarna. Här är balansmåtten genomgående negativa. Det är dock en påtaglig skillnad mellan den lokala tidningen Idag och de Stockholmsbaserade Aftonbladet och Expressen. Idag ligger på en betydligt mindre ogynnsam nivå än de övriga.

Grundmönstret, att riksetermedierna har högst förtroende och kvällstidningarna lägst, går igen i de rikstäckande studier som gjorts av tilliten till de svenska medierna (Elliot 1989; Elliot 1994).

Generellt pekar utfallet från Väst-SOM 1993 mot att flera olika mediefaktorer sannolikt finns med i bilden när det gäller allmänhetens förtroende för medier: typen av medium, dess grad av etablering i samhället, dess traditionella ställning och status, dess lokala förankring och dess kontaktyta gentemot publiken. Dessutom förefaller olika faktorer ha olika betydelse för olika medier: lokalanknytningen verkar t ex ha betydligt större betydelse för förtroendet för de olika kvällstidningarna än för etermedierna.

Noter

¹ Se Elliot 1993:67f för diskussion av de grupper som ingår i undersökningen och villkoren för jämförelser med institutionsförtroendet.

² Jämförelsen görs då mellan västsvenscars förtroende för yrkesgrupper i Väst-SOM-undersökningen och motsvarande västsvenska urvals förtroende för samhällsinstitutionerna i Riks-SOM-undersökningen. Eftersom underlaget beträffande Riks-SOM blir relativt litet -mellan 140 och 155 personer - bör emellertid jämförelsen göras med viss försiktighet.

Referenser

- Elliot, Maria (1989): Mediernas trovärdighet. I Lennart Weibull och Karin Björkqvist (red.): *Dagspressen och dess läsare. Empiriska studier av dagspressens utveckling under 1980-talet*. Göteborg: Almqvist & Wiksell International.
- Elliot, Maria (1993): Förtroendet för samhällelig verksamhet. I Lennart Nilsson (red.) *Väst-svensk opinion*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Elliot, Maria (1994): Tilltro på tillväxt? I Sören Holmberg och Lennart Weibull (red.): *Vägval*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Lipset, Seymour and William Schneider (1987): *The Confidence Gap. Business, Labor, and Government in the Public Mind*. Revised edition. Baltimore: Johns Hopkins.

Medborgarna och kommunens ekonomi

MIKAEL GILLJAM
LENNART NILSSON

Sverige har idag västvärldens största offentliga sektor räknat per capita. Av den verksamhet som bedrivs i offentlig regi svarar kommuner och landsting för huvuddelen. Uppemot tre fjärdedelar av de offentligt sysselsatta har kommuner och landsting som arbetsgivare, vilket motsvarar ungefär 25 procent av den totala sysselsättningen (Petersson, O. 1994).

Under efterkrigstiden, och framförallt under 1960- och 1970-talen, uppvisade den kommunala konsumtionen en lång och obruten period av kraftig expansion. Under 1980-talet stagnerade dock utvecklingen och under 1990-talets första år har konsumtionen sjunkit. Under 1993 beräknas den kommunala sysselsättningen ha minskat med cirka 50 000 personer eller ungefär 4 procent av de kommunalt anställda (Proposition 1993/94:150). När statsskulden och det statliga budgetunderskottet sköt i höjden i början av 1980-talet hade kommunerna en förhållandevis god ekonomisk situation. Idag - när statsskulden och budgetunderskottet har nått nya rekordhöjder - är kommunernas ekonomi betydligt mer ansträngd, även om det finns stora variationer mellan olika kommuner (Svenska Kommunförbundet och SCB 1994).

I en rapport från KFi (Kommunforskning i Västsverige) redovisar ekonomen Hans Petersson en analys av det ekonomiska tillståndet i tolv av Göteborgs kranskommuner 1993. Analysen bygger på sex olika kriterier: skattesatsen, nettokostnadsandelen, soliditeten, låneskulden per

invånare, eget kapital per invånare samt borgensförbindelserna per invånare. Spännvidden mellan de tolv kommunerna är i flera avseenden betydande (se tabell 1).

Tabell 1. Den ekonomiska situationen i tolv av Göteborgs kranskommuner 1993 (bästa kommun, genomsnitt för tolv kommuner och sämsta kommun).

	Bästa kommun	Genomsnitt	Sämsta kommun
Mått eller nyckeltal			
Skattesats, kr	18,40	19,80	20,70
Nettokostnadsandel, procent	90	96	102
Soliditet, procent	59	40	2
Eget kapital/inv, tkr	15,6	9,6	0,6
Låneskuld/inv, tkr	0,5	3,3	16,9
Borgensförbindelse/inv, tkr	14,2	26,7	67,8

Kommentar: Resultaten är hämtade från Petersson, H. 1994. Siffrorna bygger på antagandet att det är fördelaktigt för kommunerna med låg skattesats, låg nettokostnadsandel, hög soliditet, stort eget kapital, begränsad låneskuld och små borgensåtaganden.

Öckerö kommun uppvisade 1993 den bästa ekonomiska situationen i fem av sex avseenden medan Stenungsund genomgående klarade sig sämst. Partille är ett exempel på en kommun med genomsnittlig ekonomisk situation i flertalet avseenden.

För att få en bättre överblick över den ekonomiska situationen i kommunerna har de sex kriterierna vägts samman och kommunerna har placerats in i någon av de tre grupperna ”över genomsnittet”, ”genomsnittliga” eller ”under genomsnittet”.¹ I tabell 2 redovisas hur de elva kranskommuner som också ingår i den västsvenska SOM-undersökningen fördelar sig över de tre grupperna.²

Tabell 2. Den ekonomiska situationen i elva av Göteborgs kranskommuner.

Över genomsnittet	Genomsnittliga	Under genomsnittet
Öckerö	Mölnadal	Ale
Tjörn	Kungsbacka	Lilla Edet
Kungälv	Härryda	Stenungssund
Lerum	Partille	

Kommentar: Resultaten är hämtade från Petersson, H. 1994 och bygger på en sammanvägning av de sex ekonomiska indikatorer som redovisas i tabell 1.

Göteborgs kommun finns inte med i tabell 2 men hör i det här avseendet hemma i en egen, fjärde grupp med en ekonomisk situation *betydligt* under genomsnittet.

Problemet

I Sverige ansvarar kommunerna för huvuddelen av den offentliga verksamheten. Vad och hur mycket kommunerna skall göra på olika områden tillhör de traditionella politiska stridsfrågorna, där partier och politiker intar olika positioner. Partisympati och politisk ideologi har stor betydelse för medborgarnas inställning till den offentliga sektorns storlek och vilka verksamheter som bör bedrivas och finansieras i offentlig respektive privat regi (Nilsson 1994). Samtidigt visar tidigare undersökningar att det finns betydande skillnader mellan vad medborgare i olika kommuner vill prioritera (Westerståhl och Johansson 1981). Oavsett önskemål och prioriteringar utgör emellertid kommunens ekonomi en avgörande restriktion för vad och hur mycket som är möjligt att göra. Den ekonomiska situationens betydelse för den politiska handlingsfriheten har dessutom ökat i och med stagnationen och de krympande resurserna under senare år.

I vilken utsträckning är då allmänheten medveten om kommunens ekonomiska situation och de begränsningar som denna kan föra med sig när det gäller politiska önskemål och beslut? Det finns ett stort antal svenska studier om medborgarnas förväntningar och krav på staten och kommunerna (t ex Birgersson 1975, Sannerstedt 1981, Hadenius 1986, Svallfors 1989 och 1992, Nilsson 1993). Däremot finns det betydligt färre undersökningar om medborgarnas syn på den ekonomiska sidan av verksamheten, och de undersökningar som finns handlar oftast om inställningen till skattenivån och olika skatteformer. Syftet med den här studien är att försöka fylla något av detta tomrum genom att analysera medborgarnas bedömningar av den ekonomiska situationen i den egna kommunen och vilka faktorer som medverkar till respektive motverkar en någorlunda korrekt uppfattning av kommunens ekonomi. Avslutningsvis diskuteras också i vilken utsträckning medborgarnas bedömningar av ekonomin påverkar inställningen till olika politiska åtgärder samt i vad mån denna eventuella påverkan är beroende av den ekonomiska situationen i kommunen.

Medborgarnas bedömningar av kommunens ekonomi

I de västsvenska SOM-undersökningarna 1992 och 1993 ingick två typer av frågor med avsikt att registrera medborgarnas bedömningar av den ekonomiska situationen i den egna kommunen. Den första bedömningen avser kommunens ekonomi vid det aktuella mätillfället medan den andra typen handlar om ekonomins förändring - dels under det senaste året, dels under det kommande året. Eftersom SOM-undersökningarna genomfördes mot slutet av respektive år avser den tillbakablickande frågan utvecklingen under det innevarande året medan den framåtblickande frågan avser nästföljande kalenderår.³

Medborgarnas dom över den egna kommunens ekonomi är hård. Både 1992 och 1993 var det närmare 60 procent som ansåg att kommunens ekonomi var dålig medan endast 10 procent ansåg att den var god. Uppfattningarna om hur den kommunala ekonomin utvecklats under det

senaste året ger uttryck för samma dystra bild. Vid båda mätillfällena ansåg ungefär tre fjärdedelar av medborgarna att den egna kommunens ekonomi hade försämrats under det senaste året medan endast någon enstaka procent var av motsatt uppfattning. Frågan om hur kommunens ekonomi kommer att förändras under det kommande året - som endast ingick i 1993 års undersökning - kan möjligen sägas erbjuda lite ljus i tunneln. "Endast" 55 procent av västsvenskarna trodde nämligen mot slutet av 1993 på en fortsatt försämring av den egna kommunens ekonomi medan 5 procent trodde på en förbättring.

Huvudresultatet - oavsett det eventuella ljuset i tunneln - är med andra ord att det finns en hög grad av medborgerlig kommunal krismedvetenhet i Västsverige.⁴ Bilden är dock något mindre mörk än när svenska folket vid samma tidpunkt ombads att bedöma tillståndet i den svenska ekonomin.⁵

I den fortsatta framställningen lämnar vi de framåt- och de tillbakablickande bedömningarna bakom oss och begränsar analysen till medborgarnas bedömningarna av den aktuella ekonomiska situationen. I tabell 3 redovisas hur olika befolkningsgrupper bedömde den ekonomiska situationen i den egna kommunen på senhösten 1993.

Tabell 3. Bedömningar av den egna kommunens ekonomi inom olika befolkningsgrupper i Västsverige 1993 (procent och balansmätt).

	God ekonomi	Varken eller	Dålig ekonomi	Vet ej	Summa procent	Balansmätt	Antal
Totalt	11	13	58	18	100	-47	1512
Kön							
Män	12	13	59	16	100	-47	765
Kvinnor	11	12	58	19	100	-47	747
Ålder							
15-29	9	13	52	26	100	-43	408
30-49	14	12	59	15	100	-45	545
50-64	12	16	58	14	100	-46	309
65-80	10	10	67	13	100	-57	250
Utbildning							
Låg	10	15	55	20	100	-45	484
Medel	12	12	57	19	100	-45	538
Hög	12	11	64	13	100	-52	451
Facklig tillhörighet							
LO	11	15	56	18	100	-45	405
TCO	11	10	66	13	100	-55	329
SACO	15	15	59	11	100	-44	119
Yrkessektor							
Kommunal	11	13	62	14	100	-51	403
Statlig	14	8	61	17	100	-47	165
Privat	11	13	59	17	100	-48	800
Parti							
v	12	10	67	11	100	-55	49
s	11	13	58	18	100	-47	559
c	5	8	74	13	100	-69	39
fp	15	8	62	15	100	-47	144
m	13	14	60	13	100	-47	328
kds	19	9	50	22	100	-31	32
mp	7	2	70	21	100	-63	43
nyd	6	16	54	24	100	-48	70
Kommunalpolitiskt intresse							
Mycket	14	7	74	5	100	-60	150
Ganska	13	14	63	10	100	-50	655
Inte särskilt	10	13	54	23	100	-44	578
Inte alls	4	12	33	51	100	-29	114

Tabell 3. Fortsättning

	God ekonomi	Varken eller	Dålig ekonomi	Vet ej	Summa procent	Balansmått	Antal
Rikspolitiskt intresse							
Mycket	11	9	73	7	100	-62	179
Ganska	13	12	65	10	100	-52	670
Inte särskilt	10	15	51	24	100	-41	538
Inte alls	8	13	30	49	100	-22	110
Bedömning av kommunens service							
Mycket bra	49	12	30	9	100	+19	33
Ganska bra	16	16	54	14	100	-38	618
Varken eller	6	13	66	15	100	-60	565
Ganska dålig	8	8	73	11	100	-65	110
Mycket dålig	0	0	86	14	100	-86	22

Kommentar: Frågans formulering framgår av not 3. Balansmåttet visar andelen god ekonomi minus andelen dålig ekonomi.

Bedömningarna visar på stor samstämmighet. Män och kvinnor, unga och gamla, personer med olika utbildningsbakgrund, olika facklig tillhörighet och yrkesverksamhet inom olika samhällssektorer gjorde i allt väsentligt samma negativa bedömning av det ekonomiska läget i den egna kommunen på senhösten 1993. Den största om än begränsade skillnaden finns här mellan olika åldersgrupper, där de negativa bedömningarna ökar något med ökande ålder och där pensionärerna framstår som mer negativa än övriga åldersgrupper (balansmått -57).

Sambandet mellan människors partisympati och bedömning av den egna kommunens ekonomi är också överraskande svagt. Sympatisörer till centerpartiet (balansmått -69) och miljöpartiet (-63) gjorde här de mest negativa bedömningarna medan kds-sympatisörerna var de minst negativa (-31). Sympatisörer till vänsterpartiet (-55) gjorde en något mer negativ bedömning än genomsnittet, medan sympatisörer till socialdemokraterna, folkpartiet och moderaterna gjorde samma bedömning (-47).

Bedömningen av den egna kommunens ekonomi uppvisar däremot ett någorlunda starkt samband med såväl rikspolitiskt som kommunalpolitiskt intresse. Med ökande politiskt intresse följer en allt negativare bedömning av den kommunala ekonomin. Bland medborgare med stort intresse för politiken i den egna kommunen uppgav 14 procent att ekonomin var god 1993 medan 74 procent ansåg att den var dålig (balansmåt -60). Motsvarande siffror för de inte alls intresserade var 4 respektive 33 procent (-29). Skillnaden mellan de intresserade och de ointresserade hänger till stor del samman med att andelen som svarade varken god eller dålig ekonomi eller inte visste endast var drygt 10 procent bland de mycket intresserade mot över 60 procent bland de inte alls intresserade.

Endast i en av grupperna i tabell 3 finns en övervägande positiv bedömning av ekonomin i den egna kommunen. Det är i den klart begränsade gruppen av medborgare som uppgav att den kommunala servicen i den egna kommunen fungerar mycket bra. I denna kommunalpolitiskt "tack-samma" grupp ansåg 49 procent att kommunens ekonomi var god medan endast 30 procent upplevde den som dålig (balansmåt +19).

Ekonomibedömningar i kommuner med bra respektive dålig ekonomi

Skillnaderna mellan olika befolkningsgruppers bedömningar av det ekonomiska tillståndet i den egna kommunen är inte särskilt stora. Men vi har då ännu inte tagit hänsyn till den viktiga men av opinionsforskare många gånger bortglömda faktorn "verkligheten". I tabell 4 redovisas därför medborgarnas bedömningar av det ekonomiska läget i den egna kommunen uppdelat efter faktisk ekonomisk situation. Indelningen av kommunerna i fyra grupper är den samma som tidigare, dvs över genomsnittet, genomsnittliga, under genomsnittet och Göteborg.

Tabell 4. Medborgarnas bedömningar av kommunens ekonomi i kommuner med olika ekonomisk situation (procent och balansmåt).

	God ekonomi	Varken eller	Dålig ekonomi	Vet ej	Summa procent	Balansmåt	Antal
Kommuntyp							
Över genomsnittet	30	24	30	16	100	0	203
Genomsnittliga	23	23	31	23	100	-8	331
Under genomsnittet	8	17	56	19	100	-48	101
Göteborg	3	6	76	15	100	-73	865

Kommentar: Indelningen av förortskommunerna är densamma som i tabell 2.

Medborgarnas bedömningar av det ekonomiska tillståndet i den egna kommunen uppvisar ett påtagligt samband med den ekonomiska verkligheten. I kommuner med relativt god ekonomi, dvs en ekonomi över genomsnittet, var det närmare en tredjedel som tyckte att ekonomin var god medan lika många ansåg att den var dålig (balansmåt 0). För kommunerna med genomsnittlig ekonomi är motsvarande siffror 23 procent god ekonomi och 31 procent dålig ekonomi (-8) och för förortskommuner med en ekonomi under genomsnittet 8 procent god ekonomi och 56 procent dålig ekonomi (-48). Göteborgarna gjorde den klart mest negativa ekonomibedömningen - endast 3 procent tyckte 1993 att Göteborgs ekonomi var god medan hela 76 procent bedömde den som dålig (-73). Medborgarna i de västsvenska kommunerna tycks med andra ord ha en på det hela taget realistisk uppfattning om det ekonomiska tillståndet i den egna kommunen.

De stora skillnaderna i ekonomibedömningar mellan medborgare i kommuner med olika ekonomi gör det intressant att återvända till

skillnaderna i bedömningar mellan olika befolkningsgrupper, men nu *inom* var och en av de fyra kommuntyperna (se tabell 5). För överskåd- lighetens skull redovisas endast balansmått och inga procenttal, och på grund av det begränsade antalet svarspersoner har antalet grupper redu- cerats något i jämförelse med tidigare.

Tabell 5. Medborgarnas bedömning av kommunens ekonomi i kommuner med olika ekonomisk situation (balansmått).

	Över genom- snittet	Genom- snittliga	Under genom- snittet	Göteborg	Samtliga
Totalt	0	-8	-48	-73	-47
Kön					
Män	+2	-3	-56	-76	-47
Kvinnor	-2	-12	-42	-70	-47
Ålder					
15-30	0	-8	-59	-61	-42
31-60	-4	-10	-48	-75	-47
61-80	+19	-3	-35	-83	-55
Utbildning					
Låg	+1	-7	-39	-71	-45
Medel	+4	-12	-63	-70	-45
Hög	+2	-3	-46	-79	-55
Facklig tillhörighet					
LO	+11	-16	-29	-72	-45
TCO/SACO	+3	-2	-52	-84	-51
Yrkessektor					
Kommunal	-3	-10	-42	-79	-51
Privat	+7	-6	-52	-75	-48
Kommunalpolitiskt intresse					
Stort	+1	0	-53	-82	-53
Litet	-2	-17	-44	-61	-41
Partiblock					
v+s	0	-15	-33	-74	-48
c+fp+m+kds	0	-2	-67	-77	-48
Bedömning av kommunens service					
Bra	+10	0	-37	-71	-35
Varken eller	-18	-16	-59	-80	-60
Dålig	-23	-33	-82	-78	-68

Kommentar: För frågans formulering, se not 3, och för indelningen av kommuner, se kom- mentaren till tabell 2.

Skillnaderna i ekonomibedömningar mellan de fyra kommuntyperna återfinns i samtliga undersökta grupper. Män och kvinnor gör fortfarande i huvudsak samma ekonomiska bedömningar, men män är något mer positiva än kvinnor i kommuner med relativ god ekonomi samtidigt som män är mer negativa än kvinnor i kommuner med dålig ekonomi. En motsvarande skillnad i realism återfinns också när det gäller ålder och kommunalpolitiskt intresse. Den äldsta åldersgruppen och de kommunalpolitiskt intresserade är mer positiva än övriga i kommuner med relativt sett god ekonomi medan samma grupper är mer negativa än övriga i kommuner med dålig ekonomi. När det däremot gäller medborgarnas bedömning av den kommunala servicen finns ingen motsvarande "realismeffekt". Personer som tycker att den kommunala servicen fungerar bra gör en mindre negativ bedömning av den egna kommunens ekonomi oavsett i vilken typ av kommun de bor.

Skillnaden i ekonomibedömning mellan de två politiska blockens sympatisörer är som tidigare framgått liten, och detta trots att de borgerliga under den senaste mandatperioden innehaft "regeringsmakten" i samtliga tolv kommuner. Undantaget är här gruppen förortskommuner med en ekonomi under genomsnittet där sympatisörerna till de borgerliga partierna är väsentligt mer *negativa* än s- och v-sympatisörerna. I denna grupp ingår bl a Ale och Lilla Edet som under en lång period före maktskiftet 1991 styrdes av socialdemokraterna. Möjligen kan det här finnas en "kvardröjande" effekt av det tidigare socialdemokratiska maktinnehavet.

Realister, pessimister och optimister

Med utgångspunkt från de ekonomiska bedömningarna och den egna kommunens faktiska ekonomi har vi försökt klassificera medborgarna som varande i relativ mening antingen realister, pessimister eller optimister. I kommuner med en ekonomi över genomsnittet har de som bedömt ekonomin som god karaktäriserats som realister medan övriga har förts till gruppen pessimister. För medborgare i en genomsnittskommun har svarsalternativet "varken god eller dålig ekonomi" bedömts

som realistiskt medan alternativen god och dålig har bedömts som det optimistiska respektive det pessimistiska svaret. I kommuner med dålig ekonomi, slutligen, är det bedömningen dålig som är realistisk medan övriga svar har betraktats som optimistiska. De personer som svarat "vet ej" på bedömningsfrågan har, oavsett kommuntyp, förts till kategorin obestämda. Klassificeringen i realister, pessimister och optimister åskådliggörs i tabell 6.

Tabell 6. Realister, optimister, pessimister och obestämda när det gäller bedömningen av ekonomin i den egna kommunen.

	God ekonomi	Varken eller	Dålig ekonomi	Vet ej
Kommuntyp				
Över genomsnittet	R	P	P	OB
Genomsnittliga	O	R	P	OB
Under genomsnittet	O	O	R	OB
Göteborg	O	O	R	OB

Kommentar: R=realister, O=optimister, P=pessimister samt OB=obestämda.

Eftersom det finns två kategorier av kommuner med en ekonomi under genomsnittet är fyra av cellerna i tabell 6 realistiska, tre är pessimistiska och fem är optimistiska. I Kungälv, Lerum, Tjörn och Öckerö är det, enligt denna relativa klassificering, möjligt att vara antingen realist eller pessimist, medan det i Ale, Lilla Edet, Stenungsund och Göteborg går att vara antingen realist eller optimist. I genomsnittskommunerna Härryda, Kungsbacka, Mölndal och Partille står samtliga tre möjligheter öppna.

I de tolv undersökta kommunerna sammantagna fanns det på senhösten 1993 57 procent realister, 14 procent pessimister och 12 procent optimister, medan 17 procent av medborgarna inte kunde föras till någon av kategorierna. Men det fanns samtidigt stora skillnader mellan kommuner med olika ekonomisk situation (se tabell 7).

Tabell 7. Realister, optimister, pessimister och obestämda när det gäller den egna kommunens ekonomi bland medborgarna i olika kommuntyper (procent).

	Realister	Optimister	Pessimister	Obestämda	Summa procent
Kommuntyp					
Över genomsnittet	30	-	54	16	100
Genomsnittliga	23	23	31	23	100
Under genomsnittet	56	25	-	19	100
Göteborg	76	9	-	15	100

Kommentar: Indelningen i realister, optimister, pessimister och obestämda framgår av tabell 6 och indelningen av kommuner av tabell 2.

I kommuner med en ekonomi över genomsnittet fanns endast 30 procent realister mot hela 54 procent pessimister, vilket väl kan förklaras av att det inte så mycker är frågan om ekonomiska bedömningar relativt andra kommuner utan istället bedömningar i förhållande till det förutvarande ekonomiska läget i den egna kommunen. I de genomsnittliga kommunerna gjorde ännu färre, eller endast 23 procent, en realistisk bedömning medan 31 procent gav uttryck för pessimism och 23 procent för optimism. I kommunerna under genomsnittet var däremot realisterna i majoritet. I gruppen under genomsnittet utom Göteborg gjorde 56 procent en realistisk bedömning medan 25 procent var alltför optimistiska. I Göteborg,

slutligen, som hade den sämsta av de tolv ekonomierna 1993, gjorde hela tre fjärdedelar av medborgarna en realistisk bedömning medan endast var tionde gjorde en alltför optimistisk bedömning.

Bedömning av kommunens ekonomi och åsikter om politikens inriktning

Det är nu belagt att det finns ett relativt starkt samband mellan västsvenskarnas bedömningar av det ekonomiska läget i den egna kommunen och kommunens faktiska ekonomiska situation (sambandsmättet $\tau_{c}=0.44$).⁶ Det finns med andra ord en hög grad av medborgerlig kommunal krismedvetenhet i kommuner med dålig ekonomi.

Men krismedvetenhet bland medborgarna är inte ett *tillräckligt* villkor för "nödvändiga" politiska beslut i kommunen. Det krävs dessutom att det finns ett samband mellan medborgarnas ekonomiska bedömningar och deras syn på politikens inriktning. För att de politiska besluten skall kunna anpassas till verkligheten krävs därför *både* att medborgarna uppfattar verkligheten på ett riktigt sätt *och* att deras verklighetsuppfattningar bildar underlag för åsikter som är förenliga med en ekonomi som inte leder till långsiktiga problem. Formuleringen "inte leder till långsiktiga problem" har här valts för att betona ekonomin som en restriktion för det politiska handlandet och inte som ett mål i sig. Medborgarna kan inte förväntas utforma de politiska handlingsalternativen för att bemästra de ekonomiska problemen i kommunerna, men i en representativ demokrati skall de politiska besluten, åtminstone på lång sikt, vinna stöd bland medborgarna.

Den ekonomiska situationen i kommunen bestäms långsiktigt av utgiftsnivån och skattesatsen. I den västsvenska SOM-undersökningen ställdes medborgarna inför två förslag angående den offentliga verksamhetens omfattning: dels förslaget att "det är bättre att behålla den nuvarande kommunala servicen än att sänka kommunalskatten", dels förslaget att "minska den offentliga sektorn". Huvudmönstret i svaren är tyd-

ligt. En klar majoritet av medborgarna ville på senhösten 1993 behålla den kommunala servicen och avvisade en skattesänkning som går ut över servicenivån (balansmått +59).⁷ När det gäller den allmänna inställningen till den offentliga sektorn var det något fler västsvenskar som ville behålla nivån oförändrad än som ville minska den (+4).

Inställningen till att minska den offentliga sektorns storlek används här som operationalisering av synen på politikens framtida inriktning.⁸ Huruvida det finns ett samband mellan bedömningen av ekonomin i den egna kommunen och synen på politikens inriktning redovisas i tabell 8. Resultaten visar inställningen till förslaget att minska den offentliga sektorn bland medborgare med olika bedömning av kommunens ekonomi.

Tabell 8. Västsvenskarnas inställning till den offentliga sektorn och bedömning av ekonomin i den egna kommunen (balansmått).

	Bedömning av ekonomin				
	God ekonomi	Varken eller	Dålig ekonomi	Vet ej	Samtliga
Inställning till offentlig sektor					
Balansmått	+1	+4	+2	+13	+4
Antal	158	179	833	225	1395

Kommentar: Balansmåtten visar andelen dåligt förslag minus andelen bra förslag när det gäller inställningen till att minska den offentliga sektorn, vilket innebär att ett positivt värde står för en positiv inställning till den offentliga sektorn.

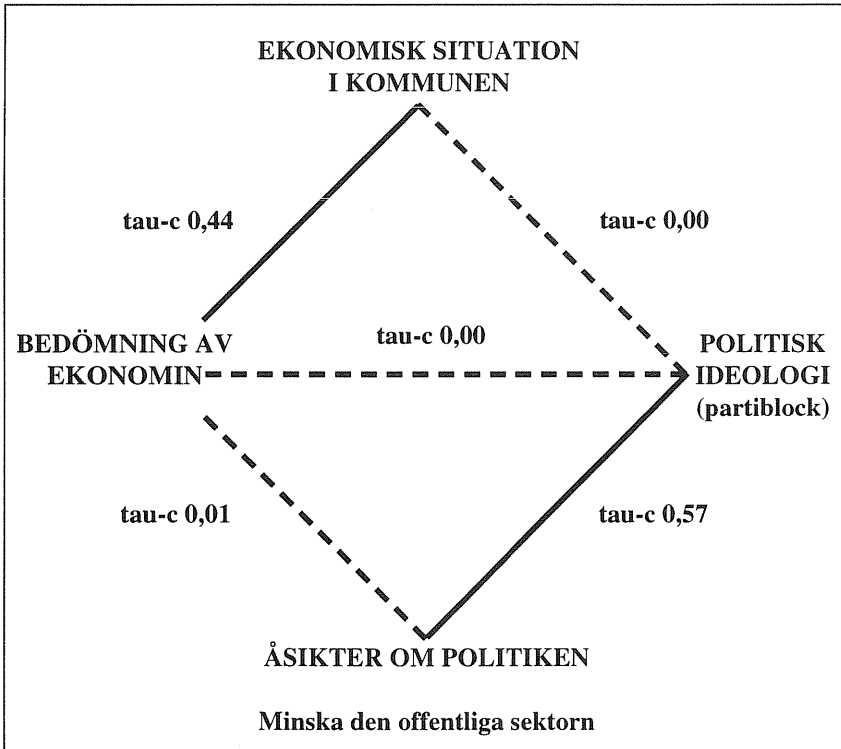
Huvudresultatet är entydigt. Det finns inget samband mellan ekonomisk bedömning och åsikt om den offentliga sektorns storlek. Balansmåtten i tabell 8 "borde" ha minskat från vänster till höger - dvs fler människor borde tycka att förslaget är bra bland de som bedömer den egna kommunens ekonomi som dålig än bland de som bedömer ekonomin som bra - men så är alltså inte fallet ($\tau\text{-}c=0.01$).

Människors åsikter om den offentliga sektorns storlek bestäms således inte av deras verklighetsuppfattningar men väl av andra faktorer. I en tidigare studie (Gilljam och Nilsson 1985) visade vi att medborgarnas inställning till den offentliga sektorn bestäms av både egenintressefaktorer (t ex anställning i offentlig eller privat sektor) och framför allt av allmänintressefaktorer (partisympati och politisk ideologi). Och den här studien visar samma sak. Sambandet mellan blocksympati (v och s kontra c, fp, m och kds) och inställning till förslaget att minska den offentliga sektorn uppgår här till hela 0.57 (tau-c). Benägenheten att vilja minska den offentliga sektorn är relativt stor bland borgerliga sympatisörer (balansmått -43) medan det finns ett relativt starkt försvar för den offentliga sektorn bland s- och v-sympatisörer (+45).

Däremot finns det inget samband mellan blocksympati och den ekonomiska verkligheten, dvs det faktiska ekonomiska tillståndet i den egna kommunen (tau-c=0.00), och inte heller mellan blocksympati och bedömningen av den egna kommunens ekonomi (tau-c=0.00). I en ideologi inryms uppfattningar om hur samhället fungerar. Men i en representativ demokrati är det samtidigt centralt att de ideologiska glasögonen inte resulterar i en oralistisk bedömning av den konkreta ekonomiska situationen i hemkommunen. Och så var alltså inte fallet i de västsvenska kommunerna 1993.

Hur länkarna i den ovan skisserade ”idealmodellen” ser ut och i vad mån modellen överensstämmer med empirin åskådliggörs i figur 1.

Figur 1. Sambandet mellan kommunens ekonomiska situation, bedömning av ekonomin, politisk ideologi samt åsikter om politikens inriktning (tau-c).

Kommentar: Vid beräkning av tau-c-värdena har de som svarat vet ej vid bedömningen av ekonomin uteslutits och när det gäller partiblock har endast v, s, c, fp, m och kds inkluderats.

I modellen finns det åtminstone tre samband som ”bör” vara starka, men i verkligheten återfinns bara två av dessa. Krismedvetenheten bör finnas där och den finns där också i form av det relativt starka sambandet mellan faktisk ekonomisk situation och ekonomiska bedömningar ($\tau\text{-}c=0.44$). En demokrati kan knappast heller sägas må dåligt av om det finns en stark koppling mellan människors politiska kompass, dvs ideologin, och inställningen i de dagspolitiska frågorna ($\tau\text{-}c$ uppgår här till 0.57). Det vi däremot saknar i figur 1 är ett samband mellan verklighetsbedömningar (och då helst realistiska sådana) och åsikter om vad som behöver göras i politiken. Enligt figur 1 tycks det istället som om verkligheten (den faktiska ekonomin och bedömningarna av den samma) lever ett liv, medan de ideologiska uppfattningarna och inställningen till politikens inriktningen lever ett annat.

* * *

Sverige har idag ett rekordstort budgetunderskott, statsskulden växer i snabb takt och även i kommunerna är de ekonomiska problemen på många håll stora. Samtidigt är emellertid tilltron till och förhoppningarna på välfärdsstaten större än tidigare. Denna situation kommer sannolikt att utgöra politikernas största dilemma under resten av 1990-talet (Nilsson 1994).

För kommunpolitikerna finns två huvudsakliga tillvägagångssätt för att förbättra den ekonomiska situationen - att förstärka inkomstsidan och att sänka utgifterna. Att staten i nuvarande statsfinansiella läge generellt skulle öka statsbidragen till kommunerna måste betraktas som mindre sannolikt även om Göteborg förmodligen kommer att tilldelas ökade statliga bidrag. En eventuell omfördelning av statsbidragen i större skala kan förändra situationen för ytterligare ett antal kommuner men detta kommer inte att förändra totalbilden.

Den kommunala självstyrelsen bygger på att det är de valda politikerna som gör avvägningen mellan den service som skall tillhandahållas i kommunen och de uppoffringar i form av skatter och avgifter som skall belasta medborgarna. För en trovärdig politik på lång sikt krävs att den politiska ledningen utgår ifrån den faktiska situationen och anpassar politiken till förhållandena i kommunen. Men politikerna måste dessutom vinna väljarnas stöd för politiken, vilket i sin tur kräver att medborgarna har en realistisk bild av verkligheten och att det finns en överensstämmelse mellan verklighetsbedömningarna och åsikterna om politikens inriktning. Om så inte är fallet riskerar förtroendet för politikerna och legitimiteten för det kommunala politiska systemet att urholkas.

Noter

1. Den ekonomiska informationen hämtades från kommunernas resultaträkningar, finansieringsanalyser och balansräkningar från 1992 och 1993 och placerades in i en modell liknande Svenska Kommunförbundets modell. Pensionsskulden justerades dock i enlighet med den princip som rekommenderas av Referensgruppen för redovisningsfrågor. Därefter räknades en genomsnittskommun fram, utifrån vilken de övriga kommunerna placerades in i någon av de tre grupperna.
2. Den tolfte kranskommunen, Alingsås, hör hemma i gruppen "genomsnittliga" men ingår inte i den västsvenska SOM-undersökningen.
3. Frågan om den aktuella ekonomiska situationen hade följande formulering: "Vad anser Du om Din kommuns ekonomi? Har kommunen mycket god ekonomi, ganska god ekonomi, varken god eller dålig ekonomi, ganska dålig ekonomi eller mycket dålig ekonomi?". Frågorna om de ekonomiska förändringarna hade följande formuleringar: "Hur har enligt Din mening den ekonomiska situationen inom Din kommun förändrats under det senaste året?" respektive "Hur tror Du att den ekonomiska situationen i Din kommun kommer att förändras under det kommande året?". I båda fallen erbjöds tre svarsalternativ: förbättrats/förbättras, förblivit/förblir ungefär densamma och försämrats/försämrar. Frågorna om aktuell politisk situation och om förändring under det senaste året ställdes både 1992 och 1993 medan resultat för frågan om ekonomisk förändring under det kommande året endast finns för 1993.
4. När västsvensarna i en annan av enkätens frågor ombads att ange vilka frågor eller problem som de ansåg var viktigast i den egna kommunen, var det närmare var femte person (18 procent) som spontant nämnde kommunens ekonomi. Motsvarande siffra bland göteborgarna var 21 procent.

5. I boken *Vägval*, som innehåller resultaten från 1993 års nationella SOM-undersökning, redovisar Lennart Weibull och Sören Holmberg svenska folkets bedömningar av läget i den svenska ekonomin. Enligt denna undersökning var det 88 procent som på senhösten 1993 ansåg att den svenska ekonomin hade försämrats under det senaste året medan endast 1 procent ansåg att den hade förbättrats (Weibull och Holmberg 1994).
6. Tau-c är ett sambandsmått på ordinalskalenivå vars högsta värde är 1.00.
7. Den i många kommuner mer realistiska frågan om man är beredd att acceptera en *skatteköjning* för att behålla servicen ingick tyvärr inte i 1993 års västsvenska SOM-undersökning men frågan ingår i 1994 års undersökning.
8. Det bör dock påpekas att operationaliseringen ligger en bit ifrån det konkreta politiska handlandet och förmodligen närmare ideologin och partiprogrammen.

Referenser

- Birgersson, B-O (1975), Kommunen som serviceproducent. Stockholm Studies in Politics, Stockholms universitet.
- Gilljam, M och Nilsson, L (1985), Svenska folkets åsikter om den offentliga sektorn - två förklaringsansatser. Statsvetenskaplig tidskrift 1985:2.
- Hadenius, A (1986), A crisis of the welfare state? Almqvist&Wiksell International.
- Nilsson, L (1993), Medborgarna, den offentliga sektorn och krisen, SOM 9. Göteborgs universitet.
- Nilsson, L (1994), Offentligt eller privat?, SOM 11. Göteborgs universitet.
- Petersson, H (1994), Finansiell analys, Kranskommunerna kring Göteborg. Kommunforskning i Västsverige.
- Petersson, O (1994), Kommunalpolitik, 2 uppl. Publica.
- Proposition 1993/94:150.
- Sannerstedt, A (1981), Attityder till kommunal service. Ds Kn 1981:22.

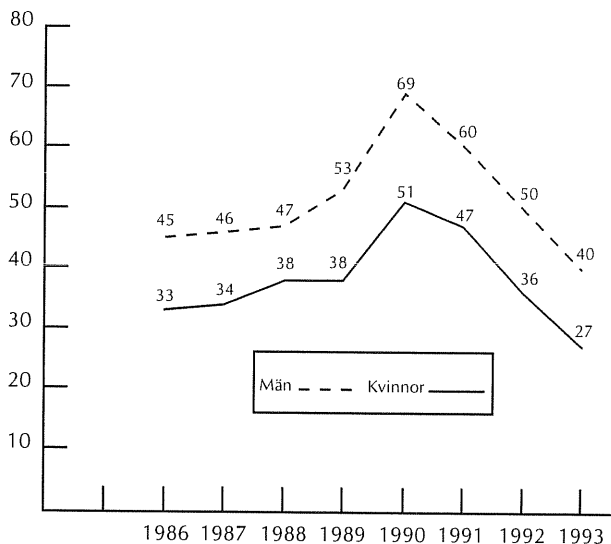
- Svallfors, S (1989), Vem älskar välfärdsstaten? Attityder, organiserade intressen och svensk välfärdspolitik. Arkiv avhandlingsserie 30.
- Svallfors, S (1992), Den stabila välfärdsopinionen. Attityder till svensk välfärdspolitik 1986-92. Sociologiska institutionen, Umeå universitet.
- Vad kostar verksamheten i Din kommun? Bokslut 1993 (1994). Statistiska centralbyrån och Svenska kommunförbundet.
- Weibull, L och Holmberg, S (1994), Inledningskapitlet i Vägval, Holmberg och Weibull, L. (ed), SOM 11. Göteborgs universitet.
- Westerståhl, J och Johansson, F (1981), Medborgarna och kommunen. Ds Kn 1981:12.

Den offentliga sektorns storlek - ekonomi eller ideologi?

MARIA OSKARSON

Det är numera allmänt känt att en av de mer grundläggande könsskiljande sakfrågorna i svensk politik är inställningen till den offentliga sektorns storlek. Kvinnor har alltsedan mitten av 1980-talet varit mer negativa än män till neddragningar av den offentliga sektorn. I tidigare studier har könsskillnaden förklarats med att kvinnor i högre utsträckning än män är beroende av den offentliga sektorn, dels som anställda men också som brukare (Oskarson 1992). Samtidigt finns det undersökningar som tyder på att inställning till den offentliga sektorn snarast är ett uttryck för ideologi - könsskillnaderna har inte sin motsvarighet i syn på privatiseringar och konkreta nedskärningar i den offentliga verksamheten (Oskarson 1993).

Under de senaste årens svenska lågkonjunktur och ekonomiska kris har den offentliga sektorns storlek explicit diskuterats i termer av kostnader, och det råder bland makthavarna en förhållandevis bred enighet om att de offentliga utgifterna måste sänkas. Samtidigt visar de båda SOM-undersökningarna Riks-SOM93 och Väst-SOM93 att svenska folkets inställning till att minska den offentliga sektorn var som mest positiv 1990, för att därefter blivit mer negativ. Svenska folkets uppfattning om den offentliga sektorns storlek ligger med andra ord inte riktigt i linje med makthavarnas.¹ I figur 1 visas svenska folkets inställning till den offentliga sektorns storlek utifrån SOM-undersökningarna 1986-1993.

Figur 1. Positiva till att minska den offentliga sektorns storlek.

Västsvenskar är något mer positiva till att minska den offentliga sektorn. I Väst-SOM92 var 53 procent av männen och 38 procent av kvinnorna positiva till förslaget. I Väst-SOM93 - den undersökning som analyseras här - var 43 procent av de västsvenska männen och 31 procent av de västsvenska kvinnorna positiva till en minskning.

I denna uppsats skall mäns och kvinnors inställning till den offentliga sektorn ställas i relation till ekonomiska bedömningar. En tänkbar och i den politiska debatten vanligt förekommande förklaring till inställning till den offentliga sektorns storlek är hur man uppfattar den ekonomiska situationen. Ju sämre man uppfattar Sveriges ekonomi vara, ju mer positiv till neddragningar av den offentliga sektorn kan personen förväntas vara. Utifrån denna modell är det därför rimligt att ställa frågan

om det är för att kvinnor inte i samma utsträckning som män uppfattar den ekonomiska krisen som de är mindre positiva till att minska den offentliga sektorn? I Väst-SOM93 ställdes en rad frågor om ekonomiska bedömningar - dels bakåt i tiden (de senaste åren/retrospektivt) och dels framåt (det kommande året/prospektivt). Dessa frågor ställdes avseende den personliga ekonomin, kommunens ekonomi och Sveriges ekonomi. Vidare ställdes en fråga om bedömning av den egna kommunens ekonomi - om den var god eller dålig. I tabell 1 visas resultatet för bedömning av kommunens och Sveriges ekonomi. Bedömning av den personliga ekonomin lämnas utanför analysen, eftersom den snarast har med svars-personens klasstillhörighet att göra.

Kvinnor ser genomgående ekonomin i mörkare sken än vad männen gör. För samtliga fem frågor om ekonomisk bedömning är det fler kvinnor än män som uppger en negativ bedömning. Detta återspeglas också i balansmåttan, som i samtliga fall uttrycker en mer negativ bedömning bland kvinnorna. Störst skillnad mellan kvinnor och män finns i bedömningen av hur Sveriges ekonomi kommer att utvecklas under det kommande året - balansmålet är bland kvinnor -32 och bland män -16.

Tabell 1. Västsvenska kvinnors och mäns ekonomiska bedömningar hösten 1993 (procent och balansmått).

		Kvinnor	Män	Könsskillnad
Retrospektiv ekonomisk bedömning				
Kommunens ekonomi	förbättrats	0	1	-1
	densamma	19	24	-5
	försämrats	81	75	+6
<i>Balansmått</i>		-81	-74	
Sveriges ekonomi	förbättrats	2	2	0
	densamma	5	7	-2
	försämrats	93	91	+2
<i>Balansmått</i>		-91	-89	
Kommunens ekonomiska status				
	Mycket bra	1	1	+0
	Ganska bra	13	13	+0
	Varken bra eller dålig	14	16	-2
	Ganska dålig	29	30	-1
<i>Balansmått</i>		-58	-56	
Prospektiv ekonomisk bedömning				
Kommunens ekonomi	förbättras	4	7	-3
	densamma	48	51	-3
	försämras	48	42	+6
<i>Balansmått</i>		-44	-35	
Sveriges ekonomi	förbättras	14	24	-10
	densamma	39	36	-3
	försämras	46	40	+7
<i>Balansmått</i>		-32	-16	

Kommentar: Balansmått avser andelen som uppger en förbättring/mycket eller ganska god ekonomi minus andelen som uppger försämring/ganska eller mycket dålig ekonomi. Könsskillnad avser skillnaden mellan andelen kvinnor och andelen män.

Utifrån den hypotes som angavs i uppsatsens inledning - att de som ser mest pessimistiskt på den ekonomiska situationen är de som är mest positiva att minska den offentliga sektorn - verkar det med detta resultat inte rimligt att könsskillnaderna i ekonomisk bedömning kan förklara könsskillnaden i inställning till den offentliga sektorn. Redan kan en misstanke resas om att inställning till den offentliga sektorns storlek inte påverkas av ekonomiska bedömningar på det enkla sätt som hypotesen föreskriver. Kvinnor är mer pessimistiska än män i sina ekonomiska bedömningar, och likväl mindre negativa till att minska den offentliga sektorn. I tabell 2 redovisas hur de detaljerade sambanden mellan ekonomiska bedömningar och inställning till den offentliga sektorns storlek ser ut.

Effekten av ekonomisk bedömning anges med procentskillnaden mellan andelen positiva till att minska den offentliga sektorn bland de som ser förbättring/god ekonomi och de som ser försämring/dålig ekonomi. På samma sätt är det möjligt att se skillnaden i inställning mellan kvinnor och män som effekten av kön, under kontroll för ekonomiska bedömningar.

Sambanden mellan olika typer av ekonomiska bedömningar och inställning till att minska den offentliga sektorn har inte den förväntade riktningen. Tvärtom, de samband som finns innebär att de svarspersoner som är mest positiva till den ekonomiska situationen också är mest positiva till att minska den offentliga sektorn. Sambanden mellan bedömning av kommunens ekonomi och inställning till att minska den offentliga sektorn är överlag mycket svaga - endast männens prospektiva bedömning av kommunens ekonomi har ett visst samband med inställning till den offentliga sektorns storlek. Hur man bedömer att Sveriges ekonomi kommer att utvecklas under det kommande året har ett tydligare samband med inställning till den offentliga sektorn, men "fel" riktning.

Tabell 2. Andel positiva till att minska den offentliga sektorn efter ekonomiska bedömningar hösten 1993 (procent och balansmätt).

	Kvinnor	Män	Effekt av kön
Samtliga	31	43	-12
Retrospektiv ekonomisk bedömning			
Kommunens ekonomi			
förbättrats	--	--	
densamma	31	47	-16
försämrats	32	43	-11
<i>Effekt av ekonomisk bedömning</i>	-1	+4	
Sveriges ekonomi			
förbättrats	--	--	
densamma	33	43	-10
försämrats	32	43	-11
<i>Effekt av ekonomisk bedömning</i>	+1	+0	
Bedömning av kommunens ekonomiska status			
Kommunens ekonomi är: god	33	47	-14
varken/eller	28	39	-11
dålig	35	45	-10
<i>Effekt av ekonomisk bedömning</i>	-2	+2	
Prospektiv ekonomisk bedömning			
Kommunens ekonomi			
förbättras	--	--	
densamma	34	50	-16
försämras	29	36	-7
<i>Effekt av ekonomisk bedömning</i>	+5	+14	
Sveriges ekonomi			
förbättras	40	59	-19
densamma	31	43	-12
försämras	30	35	-5
<i>Effekt av ekonomisk bedömning</i>	+10	+24	

Kommentar: Effektmåtten är balansmätt, alltså andelen som uppfattar förbättring minus andelen som uppfattar försämring.

Om skillnader mellan kvinnors och mäns ekonomiska bedömningar skulle ha någon betydelse för könsskillnaden i inställning till den offentliga sektorns storlek, skulle skillnaden mellan andelen kvinnor och andelen män som uppger sig vara positiva till en minskning (ursprungligen 12 procentenheter) reduceras vid kontroll för ekonomisk bedömning. Så är inte entydigt fallet. Dock framgår att skillnaden mellan andelen kvinnor och män som är negativa till att minska den offentliga sektorn i flera fall är minst bland de som uppfattar försämring av ekonomin. Och eftersom de olika kontrollgrupperna (olika ekonomiska bedömningarna) inte är likstora har de så att säga olika "tyngd". Man kan tala om ett sambands styrka och om dess betydelse. Bland de drygt 40 procent av svarspersonerna som tror att Sveriges ekonomi kommer att förämräs under kommande år (tabell 1), är endast 5 procentenheter färre kvinnor än män positiva till att minska den offentliga sektorn. Bland de 14 procent av kvinnorna och 24 procent av männen som tror att Sveriges ekonomi kommer att förbättras, är däremot könsskillnaden i inställningen till den offentliga sektorn 19 procentenheter.

Dessa resultat är inte de förväntade. Utifrån hur den politiska debatten förs kan det förväntas att de som uppfattar ekonomin i mörkast sken skulle vara mest positiva till att minska den offentliga sektorn, och att därmed en förklaring till kvinnors mer positiva hållning till densamma skulle kunna förklaras med att de uppfattar ekonomin som mindre hotfull. Resultaten är de motsatta. För det första är det inte så att de som uppfattar det ekonomiska läget som mest oroande är de som är mest positiva till att minska den offentliga sektorn, och för det andra kan skillnaden mellan kvinnors och mäns inställning inte förklaras av olika ekonomiska bedömningar. Kvinnor är mer pessimistiska än män i sina ekonomiska bedömningar, och likväl mindre positiva till att minska den offentliga sektorn.

Förklaringarna till dessa anomalier står med all sannolikhet att finna i vad det egentligen är som styr hur personer svarar på dessa frågor. Tidigare studier har visat att ekonomiska bedömningar - retrospektivt och prospektivt - är beroende av ideologi och partisympati (Gilljam och

Holmberg 1993: 114-122; Holmberg och Gilljam 1987: 145-151; Holmberg 1984: 129-159). Därmed hänger de ekonomiska bedömningarna samman med vem som uppfattas vara ansvarig för det ekonomiska läget - innehar regeringsmakten - och följdaktligen vad svarspersonen tycker om regeringen. Sannolikt är det därför framförallt personer som inte sympatiserar med regeringspartierna, som ser ekonomin mörkast - hösten 1993 vänsterpartister, socialdemokrater och kanske miljöpartister. Sannolikt är det också denna partisympati som lyser igenom i inställningen till den offentliga sektorn. Att se ekonomin i nattsvart samtidigt som det är det "egna" partiet som har det ekonomiska ansvaret är motsägelsefullt för individen. Istället försöker man se verkligheten på ett vis så att kognitiv balans uppnås. På samma vis innebär det för exempelvis en socialdemokratisk sympatisör kognitiv balans att se ekonomin i nattsvart, och ge den borgerliga regeringen ansvaret. I tabell 3 testas denna hypotes. I tabellen redovisas endast den prospektiva bedömningen - utveckling under kommande år - och partisympati anges på blocknivå, där miljöpartiet är fört till det socialistiska blocket och ny demokrati till det borgerliga.

Tabell 3. Inställning till den offentliga sektorns storlek bland kvinnor och män under kontroll för prospektiva ekonomiska bedömningar och partisympati (partiblock) (procent och balansmått).

		Kvinnor	Män	Effekt av kön
Socialistisk partisympati				
Kommunens ekonomi:	bättre/densamma	16	18	-2
	försämras	13	19	-6
	<i>effekt av ekonomisk bedömning</i>	+3	-1	
Sveriges ekonomi:	bättre/densamma	17	18	-1
	försämras	12	20	-8
	<i>effekt av ekonomisk bedömning</i>	+5	-2	
Borgerlig partisympati				
Kommunens ekonomi:	bättre/densamma	52	72	-20
	försämras	52	64	-12
	<i>effekt av ekonomisk bedömning</i>	0	+8	
Sveriges ekonomi:	bättre/densamma	49	72	-23
	försämras	57	61	-4
	<i>effekt av ekonomisk bedömning</i>	-8	+11	
<i>effekt av partisympati</i>				
Kommunens ekonomi:	bättre/densamma	-36	-54	
	försämras	-39	-45	
Sveriges ekonomi:	bättre/densamma	-32	-54	
	försämras	-45	-41	

Kommentar: Effektmåtten avser procentskillnader. Effekt av partisympati avser andelen socialistiska sympatisörer med viss bedömning minus motsvarande andel borgerliga sympatisörer. Ett negativt värde innebär att större andel borgerliga än socialistiska sympatisörer är positiva till minskning.

Av tabell 3 framgår tydligt att inställning till den offentliga sektorns storlek avgörs av partisympati snarare än av ekonomiska bedömningar. Skillnaden i inställning till att minska den offentliga sektorns storlek mellan personer med olika bedömning av hur ekonomin kommer att utvecklas det närmaste året, men samma partisympati, är försumbar. Däremot skiljer sig inställningen betydligt mellan personer med samma ekonomiska bedömning, men olika partisympati.

Skillnaden mellan kvinnors och mäns inställning till att minska den offentliga sektorn försvinner inte helt vid samtidig kontroll för ekonomisk bedömning och partisympati. Framförallt bland borgerliga sympatisörer med relativt positiv ekonomisk bedömning är skillnaden i andel kvinnor och andel män som är positiva till att minska den offentliga sektorn betydande. Inställning till den offentliga sektorns storlek är utifrån dessa analyser snarare ett uttryck för ideologisk grundsyn, än för sakpolitisk uppfattning. Och när vi kommer till denna ideologiska grundsyn, så skiljer sig kvinnor och män åt.

Not

1. En relevant fråga som inte kan besvaras här är vad svarspersonerna egentligen tänker på som den offentliga sektorn när de ställs inför denna intervjufråga. Det är tänkbart att svarspersonerna snarare tänker på offentlig, främst kommunal, service, än på samlade offentliga utgifter. Det är också möjligt att kvinnor och män lägger in olika aspekter av den offentliga sektorn när de besvarar frågan, och att detta kan vara en förklaring till könsskillnaden.

Referenser

- Gilljam, M. och Holmberg, S.* (1993) *Väljarna inför 90-talet Stockholm: Norstedts juridik.*
- Holmberg, S.* (1984) *Väljare i förändring Stockholm: Liber förlag.*
- Holmberg, S. och Gilljam, M.* (1987) *Väljare och val i Sverige Stockholm: Bonniers.*
- Oskarson, M.* (1992) "Kvinnor - den offentliga sektorns försvarare" i Holmberg, S. och Weibull, L. (red.) *Trendbrott SOM-rapport 8. Statsvetenskapliga institutionen. Göteborgs universitet.*
- Oskarson, M.* (1993) "Vad vill männen minska när de vill minska den offentliga sektorn?" i Nilsson, L.(red.) *Västsvensk opinion SOM-rapport 10. Statsvetenskapliga institutionen. Göteborgs universitet.*

Från Göteborg till Grönköping? Om göteborgarnas miljöåsikter

MARTIN BENNULF

Storstadens miljöproblem är delvis unika.¹ Enligt många bedömare tillhör urbaniseringen - koncentrationen av människor till storstäderna - en av de viktigaste orsakerna till många av dagens miljöproblem. Vid tiden kring sekelskiftet blev miljöproblemen allt mer akuta i de moderna storstäderna. De sanitära oangelägenheterna orsakade av bristfällig avfallshandling och utsläpp från industrier blev tidvis överväldigande (se t ex Lundqvist, 1971; Hietala, 1991).

Men sedan dess har mycket hänt. Vi har t ex en väl fungerande sophantering, det finns miljö- och hälsoskyddsinspektörer, och det finns ett flertal projekt - med Agenda 21 som det mest kända exemplet - med syftet att öka det lokala miljöengagemanget (jfr SOU 1993:19; Angelöw & Jonsson, 1994). Den moderna storstaden har dock ställts inför delvis nya miljöproblem. Det kanske mest omdebatterade är den moderna massbilismen som resulterar i såväl luftföroreningar som en stressig miljö att vistas i (se Tengström, 1991).

Storstadsmänniskans förhållande till natur och miljö skiljer sig från småstadens eller landsbygdens. De olika tankeincitament som den omgivning man lever i ger kan mycket väl leda till skilda åsikter om miljö. Inom väljarforskningen är t ex en stad-landdimension som till del påverkar partivalet en viktig faktor att räkna med (Gilljam & Holmberg, 1993: kap 28) och i den internationella forskningen om miljöopinioner har det återfunnits vissa samband mellan bostadsort och

miljöåsikter (se tex Aardal, 1993). I detta kapitel är syftet att undersöka storstadsmänniskornas åsikter om miljö i jämförelse med människor som bor på andra orter. Är storstadens människor mer eller mindre "gröna" i sina åsikter än vad människor på landet är? Och är man det i så fall genomgående eller är storstadsmänniskor mer "gröna" endast i vissa avseenden medan landsbygdsfolk är det i andra?

För det första skall jag relatera människors miljöåsikter i de rikstäckande SOM-undersökningarna till deras bostadsort. För det andra skall göteborgarnas miljöåsikter specialstuderas inom ramen för Väst-SOM-undersökningen. Där skall göteborgarnas inställning till ett antal förslag som förekommer i miljödebatten analyseras. Är göteborgarna nöjda med stadens miljöpolitik eller vill man ha en förändring i "grön" riktning så att Göteborg kan förvandlas till ett - i positiv mening - nytt Grönköping? Och, för det tredje, skall vi i någon mån pröva vilka egenskaper som har betydelse för göteborgarnas åsikter om miljö.

Miljöåsikter på landet och i staden

Det finns inget självklart svar på vilka åsiktskillnader vi förväntar oss mellan boende i storstad och på landsbygd när det gäller miljöåsikter. Å ena sidan kan vi förvänta oss att människor som bor på ren landsbygd kommer att uppvisa särskilt miljöorienterade åsikter eftersom de lever närmare naturen än storstadsmänniskor. Långa samtalsintervjuer har visat att just naturupplevelser är något som människor själva framhåller som viktigt för att deras uppfattningar har förändrats i "grön" riktning (Angelöw & Jonsson, 1994: 176). Men - enligt samma undersökning - är också direkta upplevelser av miljöproblem en viktig bakomliggande faktor till "gröna" åsikter, och vi kan förvänta oss att storstadsmänniskan i hög grad uppfattar sådana miljöfaror, t ex avgaser i rusningstrafiken. En rimlig hypotes är då att de mest miljöorienterade åsikterna skall återfinnas på ren landsbygd och i storstäderna, men att människor som bor i mindre tätorter kommer att uppvisa något mindre miljöorienterade åsikter. Låt oss först granska svenska folkets miljöåsikter. I den riks-

representativa SOM-undersökningen fanns det nio frågor avsedda att mäta svenska folkets miljöåsikter. Vi frågade om ett antal förslag som förekommit i miljödebatten och ombad de svarande att kryssa för sina uppfattningar på följande skala: mycket bra, ganska bra, varken bra eller dåligt, ganska dåligt respektive mycket dåligt förslag. Förslagen har i tabell 1 rangordnats från mest till minst populärt hösten 1993.

Tabell 1. Svenska folkets åsikter om nio förslag som förekommit i miljödebatten 1993 (procent).

Förslag	mycket bra	ganska bra	varken bra eller dåligt	ganska dåligt	mycket dåligt	totalt	opinions- balans	antal svarande
förbjuda tvättmedel som innehåller optiska vitmedel	43	37	15	3	2	100	+75	1820
förbjuda kemiska bekämpningsmedel i jordbruket	43	33	16	5	2	100	+69	1822
förbjuda plastflaskor och aluminiumburkar	39	34	17	7	3	100	+63	1819
lagstifta om obligatorisk sortering av hushålls- avfall	27	38	20	10	5	100	+50	1815
satsa på ett miljövänligt samhälle även om det innebär låg eller ingen ekonomisk tillväxt	4	35	25	12	4	100	+43	1775
stoppa planerna på att bygga en bro över Öresund	34	10	30	13	13	100	+18	1817

Tabellen fortsätter

Tabell 1. Fortsättning.

	mycket bra	ganska bra	varken bra eller dåligt	ganska dåligt	mycket dåligt	totalt	opinions- balans	antal svarande
Förslag								
stoppa privatbilismen i innerstäderna	18	28	25	19	10	100	+17	1811
behålla kärnkraften även efter år 2010*	19	20	22	16	23	100	0	1784
sänka hastigheterna på vägarna	13	21	26	24	16	100	-6	1820

Kommentar: För samtliga förslag (utom det asteriskförsedda kärnkraftsförslaget) gäller att mycket bra och ganska bra förslag innebär den åsikt vi brukar sammankoppla med miljöorienterade åsikter ("gröna"), medan ganska och mycket dåligt tillhör de tillväxtorienterade åsikterna ("gråa"). Opinionsbalansmättet (andel mycket + ganska bra förslag minus andel mycket + ganska dåligt förslag) anger således grön övervikt i opinionen. För kärnkraftsfrågan skall motsvarande balansmätt (övervikt grön) beräknas andel mycket+ ganska dåligt minus andel mycket + ganska bra förslag.

Flertalet av de föreslagna miljöåtgärderna åtnjuter ett starkt stöd bland svenska folket. Materialet från den senaste SOM-undersökning bekräftar i stort sett vad vi tidigare vet om svenska folkets miljöåsikter (Benulf, 1994). Att förbjuda miljöfarliga tvättmedel, kemiska bekämpningsmedel i jordbruket och plastflaskor/aluminiumburkar är mycket eller ganska bra förslag enligt klara majoriteter av svenskarna. Även förslaget om att lagstifta om obligatorisk sortering av hushållsavfall röner ett starkt bifall. Att med hjälp av lagstiftning sänka hastigheten på vägarna är dock inte ett lika uppskattat förslag. I kärnkraftsfrågan är opinionen i stort sett jämn. Kärnkraftsfrågan tillhör - tillsammans med EU-frågan - en av de frågor där opinionsläget skiftat mest i Sverige (jfr Holmberg, 1994; Lindahl, 1994).

Men hur ser opinionsläget ut på olika typer av orter? Finns de ovan antydda skillnaderna i åsikter mellan människor som bor på olika orter. Resultatet av denna frågeställning är inte ens värt en egen tabell. Svaret är kort och gott: Nej! Av de i tabell 1 redovisade förslagen är det endast inställning till hastighet på vägarna som överhuvudtaget uppvisar något nämnvärt samband med huruvida man bor i stad eller på landet. Människor som bor på ren landsbygd är något mer positiva till att sänka hastigheten på vägarna än vad människor i städerna är.²

Huvudslutsatsen är att människors miljöuppfattningar endast i ringa grad påverkas av var de bor. Bostadsort kan vara en viktig strukturerande faktor när det gäller åsiktsbildningen i politiska sakfrågor, men den är det ännu så länge inte när det gäller miljöåsikter. Däremot finns det svaga samband mellan bostadsort och människors benägenhet att stödja miljöpartiet och eget miljöbeteende (Bennulf & Gilljam, 1991; Bennulf & Selin, 1994). Stödet för miljöpartiet har varit starkast på ren landsbygd och i de stora städerna, medan ett miljöorienterat beteende är något vanligare på landsbygden än i städerna. Ett annat sätt att markera ett miljöengagemang är att vara medlem i någon miljöorganisation. Detta fenomen är tydligt kopplat till stad-landfaktorn. Människor i större städer är i större utsträckning medlemmar i någon miljöorganisation än vad människor på landsbygden är. Särskilt är det boende på ren landsbygd som skiljer ut sig med en låg benägenhet att vara medlem i någon miljöorganisation (jfr Bennulf, 1993; Bennulf & Selin, 1994).

Miljöåsikter i Göteborg med omnejd

Det finns anledning att tro att göteborgarnas miljöåsikter är värda ett särskilt studium. När det gäller bedömning av kommunal service finns det två förhållanden som gör Göteborg särskilt intressant. Av femton undersökta serviceområden som bibliotek, sjukvård, kollektivtrafik m fl är miljövärd det område som göteborgarna är minst nöjda med när det gäller den kommunala servicen. Göteborgarna bedömer, jämfört med boende i andra storstäder, folktandvården mer positivt, medan kollektiv-

trafiken och miljövården bedöms mer negativt av göteborgarna (Nilsson, 1993). En möjlig tolkning av miljövårdens låga status bland göteborgarna är det faktum att lokala miljöproblem uppmärksammats i debatten; t ex genom miljöprojekt Göteborg och genom diskussionerna kring de tre miljökategorierna. Miljöproblemens lokala dimensioner har tydliggjorts (jfr Bennulf & Selin, 1993).

Nästa steg blir att analysera miljöopinionen i en storstadsregion - göteborgsregionen. Urvalet för Väst-SOM-undersökningen 1993 utgör boende i Göteborg med kranskommuner. I tabell 2 redovisas hur de svarande i hela regionen tagit ställning till fem förslag i miljödebatten uppmätta på samma skala som förekom i föregående tabell.

Tabell 2. Åsikter om fem förslag som förekommit i miljödebatten 1993 bland boende i Göteborg med kranskommuner (procent).

	mycket bra	ganska bra	varken eller	ganska dåligt	mycket dåligt	totalt	opinions- balans	antal svarande
Förslag								
öka informationen om var man kan handla miljövänliga produkter	46	36	15	2	1	100	+80	1487
bygga ut kollektiv- trafiken	52	31	13	3	1	100	+79	1493
öka den kommunala miljö- vården även om det innebär skattehöjningar	18	34	28	13	7	100	+32	1494
stoppa privatbilismen i innerstäderna	21	24	20	21	14	100	+10	1503
inför biltullar vid in- farterna till Göteborg	8	13	12	16	51	100	-46	1480

Kommentar: För samtliga förslag gäller att mycket bra och ganska bra förslag innebär den åsikt vi brukar sammankoppla med miljöorienterade åsikter ("gröna"), medan ganska och mycket dåligt tillhör de tillväxtorienterade åsikterna ("gråa"). Opinionsbalansmättet (andel mycket + ganska bra förslag minus andel mycket + ganska dåligt förslag) anger således grön övervikt i opinionen. Undersökningspopulationen presenteras i denna boks metodkapitel (Rönström, 1994).

Två av de presenterade förslagen har ett mycket starkt stöd bland medborgarna. De återfinns på den höga nivå som de mest populära i föregående tabell som gällde hela svenska folket. Att öka informationen om var man kan handla miljövänliga produkter och att satsa mer på kollektivtrafiken är något som flertalet medborgare finner angeläget att genomföra. Det finns även en större andel förespråkare än motståndare till förslaget att höja kommunalskatten om pengarna används till miljövårdande ändamål. Förslaget om att stoppa privatbilismen i innerstäderna är ungefär lika populärt i den rikstäckande som den lokala undersökningen. Inte heller inom Väst-SOM-undersökningen återfinns några signifikanta skillnader bland göteborgarna och boende i kranskommunerna när det gäller åsikter om privatbilismen. Ett förslag är synnerligen impopulärt. Det är förslaget om att införa biltullar vid infarterna till Göteborg. Hela 51 procent av de svarande menade att detta var ett mycket dåligt förslag. Bilden av att svenska folket på det hela taget är villigt till omfattande miljöåtgärder om bara bilen lämnas i fred förstärks av denna analys av lokala opinioner (jfr Bennulf, 1994: kap 3).

Vem vill satsa på miljön?

Ett av flera populära förslag som vi frågat om var att höja kommunalskatten för att kunna satsa mer pengar på miljövård. Enligt en europeisk värdeundersökning är svenskarna de som, jämfört med andra länders invånare, i högst grad är villiga att avstå materiella nyttigheter för att kunna satsa mer på miljövård (Pettersson, 1992).

Men vem är det som vill höja kommunalskatten? Är det endast människor med en allmänt positiv syn på att höja skatterna som kan tänka sig att använda sådana skattemedel till miljövård? Eller finns det människor som trots att de är allmänt negativa till skatthöjningar ändå kan tänka sig sådana om de används till just miljövård? Frågan är vilket inflytande människors miljöuppfattningar och deras skattepreferenser har på deras inställning till det specifika skatteförslaget. I tabell 3 redovisas en analys där vi särskiljer människor efter deras generella uppfattningar om

skatteköjningar och miljö. I tabellens rutor återfinns andelen människor som är positiva till att höja skatten för att förbättra miljön.

Tabell 3. Miljö eller skatt? Andel boende i Göteborg med kranskommuner 1993 som är positiva till förslaget om att satsa mer på kommunal miljövärd även om det krävs skatteköjningar efter allmän miljö- och skatteåsiikt (procent).

	skatte- förespråkare	skatte- motståndare	effekt av skatteåsiikt
”gröna” miljöåsiikter	73	57	+16
”gråa” miljöåsiikter	44	27	+17
effekt av miljöåsiikt	+29	+30	

Kommentar: Miljöåsiikt har definierats i enlighet med människors inställning till att stoppa privatbilismen i innerstäderna. Svaren mycket bra eller ganska bra förslag har räknats som ”gröna”, medan svaren varken bra eller dåligt, ganska dåligt och mycket dåligt har räknats som ”gråa”. Skatteåsiikt uppmäts som svaren på frågan om ”det är bättre att behålla den nuvarande kommunala servicen än att sänka kommunalskatten”, svaren mycket och ganska bra har därvid räknats som ”skatteförespråkare”, medan svaren varken bra eller dåligt samt mycket och ganska bra förslag räknats som ”skattemotståndare”.

Huruvida man är villig att höja skatten i detta sammanhang är avhängigt av såväl generella miljö- som skatteåsiikter. Den starkaste påverkan på miljöskatteåsiikt har de allmänna miljöåsiikterna. Medborgare med allmänt ”gröna” åsiikter är också mer villiga att höja skatten för att förbättra miljön. Det mest intressanta är emellertid att denna effekt återfinns även bland de som på det allmänna planet har karakteriserats som skattemotståndare; bland människor som vill sänka kommunalskatten och som har ”gråa” åsiikter anser endast 27 procent att det är ett bra förslag

att höja kommunalskatten för att förbättra miljön. Men bland de skattemotståndare som har ”gröna” åsikter tycker hela 57 procent av de tillfrågade att det är ett bra förslag att höja kommunalskatten om pengarna satsa på miljövård. På motsvarande sätt finns det en effekt av generell skatteåsiikt både bland människor med ”gröna” och ”gråa” miljöåsikter.

Det har också framkommit att en stor andel av göteborgarna vill ha mer information om var man kan handla miljövänliga produkter. Men vad är det för typ av människor som önskar mer information? Är det - som många skulle önska - bland de medborgare som ännu inte handlar miljömärkta varor och som har ringa uppfattning om miljöfrågorna som informationshungern är mest spridd? Eller är det - som många skulle befara - de medborgare som redan är engagerade och kunniga som har ett omätligt informationsbegär?

Sambandsanalyser av olika egenskaper och inställning till frågan om ökad information om var man kan handla miljömärkta varor uppvisar de resultat som man utan problem förväntar sig. Människor som på olika sätt visar att de redan är miljöintresserade önskar sig än mer information. Intressefaktorn gör sig påmind genom att människor som oftare läser om miljöfrågorna i massmedia och som allmänt sett är intresserade av politik i högre grad finner förslaget om ökad miljöinformation tilltalande än vad andra grupper gör. Det finns också politiska bevekelsegrunder bakom människors ställningstagande i denna fråga. Människor som sympatiserar med miljöpartiet eller något av de andra gröna partierna - center- och vänsterpartiet - anser i stor utsträckning att vi har med ett bra förslag att göra. Sympatisörer till moderaterna och ny demokrati är i klart mindre utsträckning positiva till ökad miljöinformation. Åsikterna i miljöinformationsfrågan har också en politisk koppling så till vida att människor som är missnöjda med hur den kommunala miljövården bedrivs har en förhöjd benägenhet att vilja ha mer information om var man kan handla miljömärkta produkter. Människor som vill ha mer information om var man kan handla miljövänliga produkter skiljer sig också från andra människor med avseende på fritidsvanor. Människor som anser att förslaget om ökad miljöinformation är ett bra förslag

spelar i lägre grad på tips, lotto eller V75, ser inte så ofta på video, har färre pryglar i sitt hushåll, går oftare på teater, läser oftare böcker och diskuterar gärna politik i högre grad än de som finner förslaget mindre bra. Man kan säga att de som vill ha mer miljöinformation har en kulturellt orienterad livsstil, vilket enligt tidigare undersökningar även utmärker människor som har ”gröna” åsikter i andra avseenden (jfr Lindén, 1994; Bennulf & Selin, 1994). Människors önskan om information om var man kan handla miljövänliga produkter har - och det är inte förvånande - med deras intressen, politiska sympatier och livsstilar att göra.

Gröna krav

Göteborgarna, och människor i Göteborgs kranskommuner, har en allmänt positiv syn på olika miljöåtgärder. Därmed skiljer de sig inte nämnvärt från människor som bor på andra orter i Sverige. Tvärtemot förväntan finns det inte några omfattande regioneffekter eller skillnader mellan stad och land när det gäller miljöåsikter. Medlemskap i en miljöorganisation är emellertid ett storstads- snarare än ett landsbygdsfenomen. Vi kan alltså konstatera att göteborgarna förespråkar krafttag mot miljö. De är inte ovilliga till höjningar av kommunalskatten om resurserna används till miljövårdande ändamål. Många göteborgare önskar sig en utbyggd kollektivtrafik och de vill ha ökad information om var de kan handla miljövänliga produkter. De flesta göteborgare är dock något mer ljumt inställda när förslaget om att begränsa privatbilismen i innerstäderna förs på tal, och att införa biltullar vid infarterna till Göteborg är ett förslag som inte går hem i den allmänna opinionen, varken bland göteborgare eller boende i kranskommuner.

Människors attityder är komplexa fenomen. De kan inte till fullo förstås med hjälp av enkla analyser. Men en sak torde stå klar av ovanstående studie. Medborgaren i gemen önskar sig krafttag mot miljöförstöringen; såväl människor i städerna som på landet önskar sig en oförstörd omgivning. De vill alla bo i ”Grönköping”.

Noter

1. Artikeln är en del av avrapporteringen av forskningsprojektet "Lokalt miljöarbete" som finansieras av Statens Naturvårdsverk och av CEFOS, Centrum för forskning om offentlig sektor, Göteborgs universitet.

2. Om man analyserar inställning till samtliga frågor som redovisas i tabell 1 som ett index så återfinns ett mycket svagt samband mellan miljöåsikter och bostadsort. Det visar sig då att boende på landsbygden är aningen "grönare" än de som bor i tätorter eller städerna. Skillnaderna är mycket små, men har uppmätts i flera av varandra oberoende undersökningar (Bennulf, 1994: 119). Om vi byter analysenhet från individ till kommun finns också ett svagt men statistiskt signifikant samband ($r=0,22$) mellan kommunens folkmängd och miljöopinionen i kommunen; kommuner med färre invånare bebos av personer som i genomsnitt är mer miljöorienterade. Detta visar preliminära analyser av en databas gällande kommunal miljöpolitik som vi har sammanställt inom projektet. Miljöopinionsmålet (på kommunal nivå) har åstadkommit genom att sammanlänka ett flertal opinionsmätningar.

Litteratur

Aardal, Bernt (1993) *Energi og miljø. Nye stridspørsmål i møte med gamle strukturer*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

Angelöw, Bosse & Jonsson, Thom (1994) *Individ och miljö*. Lund: Studentlitteratur.

Bennulf, Martin (1993) "Einstellungen bei Mitgliedern von Umweltorganisationen: Veränderung und stabilität im 'Neuen Europa' am beispiel Schweden". *Forschungsjournal Neue Soziale Bewegungen* nr 1.

Bennulf, Martin (1994) *Miljöopinionen i Sverige*. Lund: Dialogos.

Bennulf, Martin & Gilljam, Mikael (1991) "Snacka går ju - men vem handlar miljövänligt?" I Holmberg, S & Weibull, L (red) *Åsikter om massmedier och samhälle*. SOM-rapport 7, Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Bennulf, Martin & Selin, Henrik (1993) "Miljökatalogen Göteborgsdelen - fiasko eller succé?" I Nilsson, L (red) *Västsvensk opinion*. SOM-rapport 10, Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Bennulf, Martin & Selin, Henrik (1994) "Skiftningar i grönt. Om livsstilar och miljö i olika sociala grupper" I Rolén, M (red) FRN-rapport om "Livsstilar och miljö"

(under publicering) Stockholm: FRN.

Gilljam, Mikael & Holmberg, Sören (1993) *Väljarna inför 90-talet*. Stockholm: Norstedts.

Hietala, Marjatta (1991) "Hygien och miljövård i Helsingfors kring sekelskiftet". I *Människa och miljön*. Umeå universitet: Historiska institutionen

Holmberg, Sören (1994) "Att ha eller inte ha kärnkraft". I Holmberg, S & Weibull, L (red) *Vägval*. SOM-rapport 11, Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Lindahl, Rutger (1994) "Inför avgörandet - åsikter om EU". I Holmberg, S & Weibull, L (red) *Vägval*. SOM-rapport 11, Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Lindén, Anna-Lisa (1994) *Människa och miljö*. Stockholm: Carlssons.

Lundqvist, Lennart J. (1971) *Miljöförvaltning och politisk struktur*. Lund: Prisma.

Nilsson, Lennart (1993) "Service och boende i Västsverige". I Nilsson, L (red) *Väst-svensk opinion*. SOM-rapport 10, Göteborgs universitet: SOM-institutet.

Pettersson, Thorleif (1992) "Välfärd, värderingsförändringar och folkrörelseengagemang". I Axelsson, S & Pettersson, T (red) *Mot denna framtid*. Stockholm: Carlssons.

Rönström, Anna (1994) "SOM-undersökningen i Västsverige 1993. Genomförande och tillförlitlighet". I denna volym.

Tengström, Emin (1991) *Bilismen - i kris?* Stockholm: Rabén & Sjögren.

SOU 1993:19 *Kommunerna och miljöarbetet*. Stockholm: Allmänna förlaget.

Vem älskar kommunstyrelsen?

SÖREN HOLMBERG

Rubrikens fråga är retorisk. Ingen kan väl älska kommunstyrelsen. Men om vi sänker kraven och talar om uppskattning istället för kärlek kanske det går bättre för kommunstyrelsen. I VästSOM-undersökningarna finns data som kan hjälpa oss att avgöra om så är fallet. Vi har frågat kommunmedborgarna i Göteborg med kranskommuner hur de bedömer ”att kommunstyrelsen i Din kommun sköter sin uppgift”.

Resultaten utgör ingen uppmuntrande läsning för de ledande kommunpolitikerna. Betyget ”mycket bra” utdelades av endast en procent av de tillfrågade. ”Ganska bra” var det inte heller många som sade, 20 procent i hela urvalet, 16 procent i Göteborg. De flesta svarade ett ljumt ”varken bra eller dåligt” (47 procent), eller tyckte att kommunstyrelsen skött sig dåligt (32 procent i hela urvalet, 36 i Göteborg).

Kommunpolitikerna lär väl heller inte bli glada när de får reda på att de åtnjuter ett lägre förtroende än rikspolitiker. I Väst-SOM93 angav endast 21 procent av svarspersonerna att de hyste ett mycket eller ganska stort förtroende för rikspolitiker. ”Kommunens politiker” fick ett ännu sämre resultat, 16 procent.

Tabell 1 Västsvenskar betygsätter sina kommunstyrelser

Fråga "Hur tycker Du att kommunstyrelsen i Din kommun sköter sin uppgift?"

	parti om kommunalval idag									samtliga	enbart Göteborg
	v	s	c	fp	m	kds	mp	nyd	övr		
mycket bra	2	1	0	0	2	0	0	0	2	1	1
ganska bra	10	16	31	23	30	30	5	8	9	20	16
varken eller	30	44	46	48	48	53	57	50	44	47	47
ganska dåligt	40	30	23	26	17	10	31	29	24	24	26
mycket dåligt	18	9	0	3	3	7	7	13	20	8	10
summa procent	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
antal personer	60	518	39	131	283	30	42	52	45	1516	867
andel bra-dålig	-46	-22	+8	-6	+12	+13	-33	-34	-33	-11	-
enbart Göteborg	-51	-35	+0	-10	+12	+15	-43	-41	-42	-	-19

Kommentar: Andelen svars personer som inte besvarade frågan om hur kommunstyrelsen skötte sin uppgift var 4 procent både i hela urvalet och i göteborgsdelen. Materialet kommer från Väst-SOM93, med data-insamling under perioden oktober-december 1993. Samtliga kommuner som ingick i Väst-SOM:s urval hade borgerlig majoritet eller övervikt 1993.

Självklart finns det en partipolitisk koppling när människor betygsätter kommunstyrelsen. Eftersom de borgerliga partierna (inklusive nyd) var i majoritet eller hade fler mandat än s+v i alla våra undersökta kommuner är det inte så underligt att väljare som sympatiserade med socialdemokraterna eller vänsterpartiet till en klart övervägande del var kritiska. Mer anmärkningsvärt är att den positiva uppskattningen var så sval bland borgerliga sympatisörer. Bland fp-anhängare fick t o m kommunstyrelsen mer kritik än beröm, speciellt i Göteborg.

Den partipolitiska kopplingen finns där men är alltså inte hundra procentig; ja den är inte ens speciellt stark. Uttryckt i statistiska termer är sambandet mellan undersökningspersonernas partisympatier och deras bedömningar av hur kommunstyrelsen sköter sig endast medelstarkt. Sambandsmättet eta, som kan variera mellan 0.00 (svagt) och 1.00 (starkt), uppvisar värden kring .25 i hela urvalet och kring .33 i Göte-

borg. Bedömningarna av kommunstyrelsens arbete är alltså något mer partipolitiserade i storstaden Göteborg än i kranskommunerna.

Men .33 är en modest siffra i sammanhanget. Motsvarande siffra från 1993 års Riks-SOM för sambandet mellan partisympati och bedömningen av hur regeringen sköter sitt arbete är .66. Utvärderingen av regeringens arbete är m a o klart mer kopplad till partipolitiska faktorer än bedömningen av kommunstyrelsen.

Men det är inte bara partipolitiska sympatier som är relativt svagt kopplade till bedömningen av hur kommunstyrelsen sköter sig. Det gäller politiska faktorer överhuvudtaget. Resultaten i tabell 2 visar inte bara det normativt förväntade, att människors åsikter i rikspolitiska frågor är förhållandevis svagt kopplade till bedömningar av kommunstyrelsen. De visar också att detsamma gäller för lokala frågor och kommunala serviceutvärderingar.

Sambanden mellan olika sakfrågeåsikter (lokala eller riks) och värderingen av kommunstyrelsens insatser liksom mellan olika konkreta servicebedömningar och värderingen av kommunstyrelsens arbete håller sig i de flesta fall kring eta-värden på cirka .20. Det enda exemplet på ett någorlunda starkt samband återfinns för en sammanfattande fråga om hur man bedömer att den kommunala servicen fungerar. Personer som tycker servicen fungerar bra tenderar att tycka att kommunstyrelsen sköter sitt arbete bra. Eta uppgår till .44 i hela urvalet och .41 i Göteborg.

Tabell 2 Sambandet mellan bedömningen av hur kommunstyrelsen sköter sin uppgift och olika åsikter i rikspolitiska och kommunala frågor. Data från Väst-SOM93

	hela VästSOM-urvalet	enbart Göteborg
<i>rikspolitiska frågor</i>		
för/mot svenskt EU-medlemskap	.18	.26
för/mot kärnkraft efter år 2010	.09	.14
för/mot minskad offentlig sektor	.18	.28
för/mot mer privat sjukvård	.18	.25
för/mot mer privat äldreomsorg	.20	.27
för/mot privatskolor	.24	.30
för/mot att privatisera kommunala affärsverk	.18	.25
för/mot vårdnadsbidrag	.21	.23
sänkt skatt vs kommunal service	.15	.19
för/mot förbudet att höja kommunalskatten	.15	.18
för/mot gemensam valdag	.07	.05
<i>kommunala frågor</i>		
för/mot stadsdelsnämnder i Göteborg	-	.13
för/mot biltullar vid infarterna till Göteborg	.08	.11
bedömning av kommunal service (snitt 16 områden)	.18	.18
sammanfattande bedömning av kommunal service	.44	.41
sammanfattande bedömning av kommunal ekonomi	.31	.26
<i>partisynpati</i>		
vilket parti tycker Du bäst om idag?	.24	.30
om det var val idag, vilket parti skulle Du rösta på i riksdagsvalet?	.26	.33
om det var val idag, vilket parti skulle Du rösta på i kommunfullmäktigevalet?	.25	.33

Kommentar: Resultaten visar sambandet mellan bedömningen av hur väl man anser kommunstyrelsen i den egna kommunen sköter sin uppgift och åsikter i en mängd rikspolitiska och kommunala frågor i Väst-SOM93. Sambandsmått är eta som kan variera mellan 0.00 (lågt) och 1.00 (högt).

Den relativt svaga kopplingen mellan människors politiska åsikter och bedömningen av kommunstyrelsen är väl egentligen inte förvånande. Samtliga större partier sitter ju med i kommunstyrelsen och har dessutom delat upp kommunalrådsposterna sig emellan. Någon parlamentarism med en klar ansvarsfördelning mellan styrande och opposition existerar inte i kommunalpolitiken. Det är inte lätt att utkräva ansvar eller sätta betyg när de flesta lokalpolitiker sitter i en mer eller mindre permanent samlingsregering i kommunstyrelsen. Det skulle vara lättare för kommunmedborgarna att älska (eller hata) kommunstyrelsen om inte de flesta ledande lokalpolitiker satt där och om de som satt där stod för en bestämd och utåt profilerad politik.

En levande kommunal demokrati och meningsfulla kommunala val kräver kommunal parlamentarism och en politisering av kommunstyrelsen och den lokala politiken.

Det västsvenska medielandskapet år 2000

PETER HJÖRNE

År 2000 har alltid låtit väldigt avlägset och mäktigt futuristiskt. Vilde man ge intryck av en nära nog science fiction-artad framtid så användes detta årtal. Därmed kunde man länge också vara säker på att ingen tog vad man sade på särskilt stort allvar.

År 2000 har märkligt nog behållit sin känsla av avlägsenhet trots att det bara är fem år till det magiska strecket. Jag tror att det finns skäl att nypa sig i armen och påminna sig detta. Det är således inga verklighetsfrämmande profetior det handlar om när man skall försöka tänka sig in i hur det västsvenska medielandskapet kan te sig vid millenieskiftet. År 2000 är nästan här.

För att nu ta sammanfattningen på en gång:

Jag tror att det västsvenska medielandskapet om fem år karakteriseras av

- starkare konkurrens om reklampengar och konsumenternas tid,
- större utbud av olika medier,
- stark dagspress (åtminstone en tidning som jag känner till), och
- inte så stora förändringar som många tror idag.

Mitt resonemang baseras på det vi idag vet om människors medievanor, om hur konkurrens fungerar, om teknisk utveckling och om den styrka som tryckta medier har (och som oftast glöms bort när vi häpnar över framsteg i den elektroniska världen).

Konkurrensen om reklampengarna och konsumenternas tid och pengar blir starkare. Västsvenskarna är en stor del av Sveriges marknad och många kommer att försöka ta sig in här eller förstärka en existerande position. GP:s egen historia är ett exempel på att en lokal marknad kan förändras. Frågan är om Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning skulle ha funnits i dag om man hade varit mer uppmärksam på behovet av förnyelse. GHT gick, enligt min uppfattning, ur tiden därför att dess marknad hade förändrats och tidningen inte brydde sig om eller kunde uppfatta detta.

Direktreklam och katalogreklam är redan stor och en växande marknad. För de närmaste åren kommer det ekonomiska hotet mot dagstidningarna från dessa medier vara betydligt större än från elektroniska medier. Redan i dag anses direktreklam och katalogreklam ha 25 procent av den lokala reklammarknaden.

Gratistidningar av olika slag finns och kommer med säkerhet att prövas i nya former - en satsning som diskuteras är Jan Stenbecks ambitioner att starta dagstidningar i de större städerna. Om nya tidningar skall få någon framgång måste det rimligen bero på att de kan erbjuda sina läsare någonting som befintliga tidningar inte tillfredsställer. Mer om detta senare.

Kommersiell television och radio har etablerats de senaste åren. Det kan säkert bli flera kanaler, men i kampen om tittares och lyssnares intresse blir det allt smalare nischer de tvingas arbeta i, samtidigt som de paradoxalt nog sannolikt också kommer att försöka bli så likartade som möjligt.

Ännu fler olika medier? Jo, det tror jag därför att det vi idag kallar elektroniska medier eller interaktiva eller multi-medier är en teknisk möjlighet. Och den egenartade naturkraften som innebär att om något är möjligt så skall det provas, kommer säkert att se till att möjligheterna provas också. Det uppstår nya medieformer som kanske svarar mot verkliga behov, men det finns också ofta en teknikglädje som producerar sådant som inte efterfrågas och som därmed inte har kommersiell bärkraft.

Först var det radio som skulle ta död på tidningarna. Sedan var det televisionen och så kom videotex. Dagstidningarna har överlevt och förblivit starka som bransch om än inte alla enskilda tidningar. Nu är det de elektroniska och interaktiva medierna många oroar sig för och det förtjänar en liten fundering.

Varför är man orolig? Är det för att de anses rikta sig till våra barns framtid och vi har svårt nog att förstå barnen, än mindre deras framtid? Eller finns här ett reellt hot från aktörer utanför tidningsbranschen att kunna utveckla tjänster som verkligen kan ersätta tryckta medier som tidningar och böcker? Vilka vägar kan de här medierna komma att ta in i våra hem - underhållningsvägen eller arbetsvägen?

Än så länge är det nog bara konferensarrangörer som tjänar reella pengar på interaktiva medier, men de flesta förlags- och tidningshus är tillräckligt bekymrade över den här utvecklingen för att ha ett eller flera projekt på gång för att undersöka den elektroniska framtiden. Det är bra - utforskning av de praktiska realiteterna är bra beredskap för framtiden.

Dagstidningarna kan fortsätta att vara ett starkt medium inte bara om fem år utan också om 10 och 15 år om man verkligen vill. Men då får vi inom varje enskild tidning ta förändringstakten i vår omvärld på allvar och se till att utveckla tidningarna så att de fortsätter att vara viktiga för läsare och annonsörer. I Göteborgs-Posten försöker vi göra det efter bästa förmåga och det kanske kan vara av intresse för någon att veta hur vi resonerar.

Dagstidningen som grundidé är mycket bra. Ett billigt, flexibelt, portabelt, innehållsrikt och lätt överblickbart medium och det passar den mänskliga hjärnan mycket bra sägs det. Dessutom har dagstidningen en distributionsform som är unik - till dörren varje morgon.

Därför har vi valt att fortsätta utveckla Göteborgs-Posten och den senaste stora förändringen den 16 augusti 1994 har mottagits mycket väl av läsare och annonsörer. Vi gjorde om tidningen därför att vår vision om hur tidningen bör vara stämde väl med läsarnas uppfattning.

Vi går mot att komplettera nyhetstjänst och opinionsbildning till nyhetsförmedling, opinionsbildning, förströelse och förståelse. Vi söker efter läslusten om det privata livet och inte bara det professionella. Vi måste bli en tidning för alla: gamla och unga, kvinnor och män, för både höger och vänster hjärnhalva.

Vi måste ha material som är nära och nyttigt, nyheter och nöje, stort och smått, lokalt och globalt, snabbläst och fördjupande, det riktigt människonära likaväl som val i någon sydamerikansk stat.

Våra verktyg är enkla: ordning och reda i tidningen, dialog med och öppenhet för läsarna, mera lokalt för den enskilde läsaren genom editioner och så måste vi bli mera trovärdiga. Tidningen skall bli korrektare, mera exakt. Vi skall alltid ha rätt och råkar det bli fel som måste vi tala om det och ge rätt.

Vårt fokus kommer att vara tidningen, dess funktioner och innehåll i fortsatt utveckling. Om vi på GP inte fortsätter att utveckla tidningen kan framtiden komma att se annorlunda än vi önskar.

Så länge vi kan ge våra läsare och annonsörer det de vill ha så kommer den tryckta och hemburna tidningen att stå stark. Skulle våra kunder vilja ha sin tidning i elektronisk form i framtiden så skall vi se till att de får det också.

Vi tror att vår styrka inte bara ligger i det medium som bär innehållet, utan att den kunskap som många hundra medarbetare har om människorna och samhället omkring oss och deras behov räcker för att våra tjänster fortsatt skall vara angelägna för västsvenskarna.

Det arbete vi inledde 1993 är inte smärtfritt. Den har också fått oss att fundera över hur man behåller greppet över förändringsprocessen. Om vi skall kunna vara fortsatt angelägna för västsvenskarna måste vi leva närmare människorna och marknaden, kontinuerligt känna av hur värderingar och behov förändras. Då måste vi också ha snabba fötter och händer för att förbättras och förändras - och det är den attitydförändringen som alla måste igenom för att dagstidningen, eller vilket annat företag som helst, skall vara kvar i marknaden i framtiden.

För att nu ta sammanfattningen igen:

Det västsvenska medielandskapet år 2000 kommer att ha genomgått mindre förändringar än vad många tror eller fruktar idag. De tekniska möjligheterna till förändring kommer att finnas där, men kombinationen av funktion, innehåll och pris i dagens medier kommer visa sig vara mycket stark.

SOM-undersökningen i Västsverige 1993

Genomförande och tillförlitlighet

ANNA RÖNSTRÖM

Sedan 1986 genomförs årliga nationella SOM-undersökningar som har fått sitt namn av de ämnen som behandlas i formuläret; Samhälle Opinion Massmedia. Undersökningarna genomförs av Förvaltningshögskolan, Institutionen för journalistik och masskommunikation och Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet. De tre institutionerna har tillsammans bildat SOM-institutet, som administrerar och ansvarar för undersökningarna, publiceringen av SOM-rapporter samt seminarieverksamheten. Under de första åren genomfördes endast den nationella undersökningen, kallad Riks-SOM, men sedan 1992 genomförs också en västsvensk motsvarighet, kallad Väst-SOM. Även Väst-SOM-formuläret innehåller frågor om politik, samhällsfrågor, offentlig service, massmedia, miljö och många bakgrundsfrågor. Syftet med Väst-SOM är att belysa opinionen i Västsverige, speciellt i förhållande till den nationella opinionen, samt att i framtiden ha möjligheter till jämförelse över tid.

SOM-institutet har samarbetat med Långedrag Informationskonsult AB (Linfab) i genomförandet av Väst-SOM 1993. Linfab har varit ansvarigt

för fältarbetet i Väst-SOM-undersökningen. Frågeformuläret har inte bara innehållit frågor ställda av SOM-institutet, utan också frågor som ingått i undersökningen GöteborgsMedia, en undersökning som Linfab genomför och där externa uppdragsgivare deltar med frågor. Det rör sig om Göteborgs-Posten (frågorna 10-12 samt 14-19), Göteborgs kommun (frågorna 49-51) och Idag (frågorna 52-56). Dessa frågor ingår alltså inte i SOM-undersökningen och redovisas inte i föreliggande publikation. Vid de tre deltagande institutionerna finns ett antal forskningsprogram som medverkar i SOM-undersökningen. Uppsatserna i denna bok bygger på resultat från deras forskning. 1993 utgavs den första publikationen baserad på en Väst-SOM-undersökning, Västsvensk opinion. Detta metodkapitel följer samma mönster som det metodkapitlet, för att underlätta jämförelser.

Population och urval

Precis som samtliga tidigare SOM-undersökningar arbetade även Väst-SOM 1993 med ett obundet slumpmässigt urval - OSU. Förutsättningarna har varit desamma för båda Riks-SOM och Väst-SOM sedan 1992. Formuläret skickas ut till 2 800 personer i åldern 15-80 år. Väst-SOM begränsas dock geografiskt till Göteborg med kranskommuner: Ale, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn och Öckerö. Både svenska och utländska medborgare ingick i undersökningen. Förutsättningarna för urvalet har varierat något innan 1992 och Riks-SOM har tidigare arbetat med en annan åldersintervall och endast svenska medborgare (Rönström, 1993). Förutsättningarna för Väst-SOM har däremot inte förändrats.

Frågeformuläret

Frågorna i formuläret har utarbetats genom samarbete mellan varje enskilt forskningsprogram och undersökningsledningen. Formuläret finns som bilaga i denna volym. Frågorna är indelade i sex sammanhållna block:

Fråga	1-22 och 52-56	Massmedier
Fråga	23-40	Politik och samhälle
Fråga	41-48	Göteborgs kommun
Fråga	49-51	Energi, kärnkraft och miljö
Fråga	57-64	Fritid och boende
Fråga	65-81	Bakgrundsfrågor

Frågorna överensstämmer i vissa fall med de frågor som ställs i Riks-SOM-undersökningen, men är till största delen lokalt förankrade. Formuläret innehåller 81 frågor och de flesta är uppdelade på delfrågor. Totalt fick svarspersonerna göra cirka 520 ställningstaganden. Ett antal frågor ställdes utan fastställda svarsalternativ. De öppna frågorna rörde tidningsval, viktiga samhällsproblem i den egna kommunen, vilket serviceområde man vill att kommunen i första hand skall satsa mer på, vilket serviceområde man vill att kommunen i första hand skall minska på, vilken stadsdelsnämnd man bor i, något som blivit bättre alternativt sämre i och med införandet av stadsdelsnämnder i Göteborg, vilken kommun man bor i, yrke samt bilinnehav.

Formuläret inleds med ett antal frågor om massmedier, både allmänt och mer specifika frågor om Göteborgs-Posten. Efter massmediefrågorna följer ett avsnitt som handlar om samhälle och politik. Stor vikt läggs vid frågor kring servicen i den egna kommunen och i detta block finns även två sidor med frågor som riktas endast till boende i Göteborgs kommun. Blocket om energi, kärnkraft och miljö, som kommer därefter, besvaras av samtliga svarspersoner. Därpå följer frågor om tidningen Idag och ett block med frågor om boende och fritid. Slutligen får svarspersonerna besvara ett stort antal bakgrundsfrågor om levnadsförhållanden, utbildning, yrke och inkomst.

Undersökningsplanen och genomförandet

Långedrag Informationskonsult AB i Göteborg genomförde fältarbetet och det följde i stort sett det mönster som etablerats av tidigare SOM-

undersökningar. En erfarenhet från Väst-SOM 1992 var att telefonpåminnelserna påbörjades alltför sent och därför sattes telefonpåminnelserna igång tidigare i 1993 års undersökning. Det visade sig dock att effekten från påminnelsekortet inte ebbat ut riktigt och att telefonpåminnelserna i Väst-SOM 1993 således påbörjats lite för tidigt. Tisdagen den 26 oktober skickades det första utskicket ut till samtliga 2 800 personer i urvalet. De fick då en enkät, ett följebrev, en broschyr och ett frankerat svarskuvert. Två dagar senare, torsdagen den 28 oktober skickades ett påminnelsekort ut till samtliga i urvalet. På kortet finns ett tack till dem som redan svarat på enkäten och skickat in den samt en uppmaning till de personer som ännu inte skickat in sitt formulär att göra det så snart som möjligt. Telefonpåminnelserna påbörjades redan tisdagen den 2 november och pågick sedan under hela fältarbetet. Nya enkäter skickades endast till personer som uppgivit att de ville svara samt till personer som inte gått att få tag på per telefon. Utskick skedde vid fyra tillfällen, förutom det allra första utskicket; tisdagen den 9 november, tisdagen den 23 november, torsdagen den 2 december och tisdagen den 21 december. Vid dessa tillfällen fick svarspersonen ett nytt formulär, ett följebrev samt ett frankerat svarskuvert. Fältarbetet avslutades den 18 januari 1994.

Fältarbetet såg sålunda ut på följande vis:

tisdag 26 oktober	Utskick av enkät, följebrev, broschyr och svarskuvert
torsdag 28 oktober	Utskick av påminnelsekort
tisdag 2 november	Telefonpåminnelserna påbörjas och pågår kontinuerligt under hela fältarbetet. Påminnelser skickas i fortsättningen endast till personer som uppger att de vill svara samt till dem man inte får tag på per telefon.
tisdag 9 november	Utskick av första påminnelsen - enkät, följebrev och svarskuvert

tisdag 23 november	Utskick av andra påminnelsen - enkät, följebrev och svarskuvert
torsdag 2 december	Utskick av tredje påminnelsen - enkät, följebrev och svarskuvert
tisdag 21 december	Utskick av fjärde påminnelsen - enkät, följebrev och svarskuvert
tisdag 18 januari 1994	Fältarbetet avslutas

Inflödet av enkäter följer ungefär samma mönster från år till år. Merparten kommer in under fältarbetets två första veckor. 70 procent av de enkäter som skulle komma att skickas in anlände under denna tid, varav den största delen under den första veckan. Det påminnelsekort som skickades ut två dagar efter det första utskicket hade en klart påskyndande effekt. Nästa topp kom efter första påminnelsen, effekten av den ser vi 12-19 november. Telefonpåminnelser pågick kontinuerligt under denna tid. De personer man inte fick tag på per telefon fick fler påminnelser med följebrev, svarskuvert och nytt formulär. Effekterna av påminnelse nummer 1 och 2 ser vi den 29 november till den 3 december samt den 10-17 december. Det allra sista utskicket gick endast ut till ett femtiotal personer och gav liten utdelning. Fältarbetet fortsatte över julhelgen för att försöka fånga upp de sista respondenterna och när fältarbetet avslutades den 18 januari 1994 hade 1586 besvarade formulär inkommit.

Tabell 1. Dagligt inflöde av enkäter i Väst-SOM-undersökningen 1993

Datum	Antal	Andel (procent)	Kumulativ andel (procent)
29 okt	1	,1	,1
1 nov	168	10,6	10,7
2 nov	213	13,4	24,1
3 nov	210	13,2	37,3
4 nov	181	11,4	48,7
8 nov	198	12,5	61,2
9 nov	66	4,2	65,4
10 nov	32	2,0	67,4
12 nov	44	2,8	70,2
16 nov	109	6,9	77,0
17 nov	41	2,6	79,6
18 nov	40	2,5	82,2
19 nov	28	1,8	83,9
23 nov	51	3,2	87,1
24 nov	11	,7	87,8
26 nov	16	1,0	88,8
29 nov	29	1,8	90,7
30 nov	18	1,1	91,8
1 dec	21	1,3	93,1
2 dec	10	,6	93,8
3 dec	10	,6	94,4
6 dec	9	,6	95,0
8 dec	8	,5	95,5
10 dec	6	,4	95,8
17 dec	43	2,7	98,5
20 dec	4	,3	98,8
22 dec	3	,2	99,0
28 dec	5	,3	99,3
3 jan	3	,2	99,5
4 jan	1	,1	99,6
5 jan	4	,3	99,8
13 jan	2	,1	99,9
18 jan	1	,1	100,0
Total	1586	100	100

Svarsfrekvens och bortfall

I samhällsvetenskapliga frågeundersökningar, av den typ SOM är, brukar svarsfrekvensen ligga på 65 till 75 procent i Sverige, beroende på typ av svarspersoner och geografiskt område (Kratz, 1990; Ohlsson, 1986; Severinsson, 1990). Den nationella SOM-undersökningen har sedan 1986 haft varierande svarsfrekvens, den lägsta svarsfrekvensen har varit 66 procent och den högsta 71 procent. Väst-SOM har däremot uppvisat en lägre svarsfrekvens än så, med 60,5 procent 1992 och 60 procent 1993. Väst-SOM har annorlunda förutsättningar, vilket gör det svårare att uppnå en riktigt hög svarsfrekvens. En betydande orsak är att ungefär hälften av urvalet kommer från en storstad, Göteborg, och personer bosatta i storstäder svarar i allmänhet sämre än personer bosatta på landet eller i en mindre ort (Ohlsson, 1986). Andra orsaker kan vara att Väst-SOM vänder sig både till svenska och utländska medborgare samt att man arbetar med ett högt åldersintervall, ända upp till 80 år. Det är ofta så att utländska medborgare svarar i sämre utsträckning än andra och det finns dessutom en större andel utländska medborgare i storstäderna än på landsbygden.

Från ursprungsurvalet på 2 800 personer har 153 personer definierats bort som naturligt bortfall. Det rör sig om personer som befinner sig utomlands under en längre tid, personer med okänd adress, sjuka eller handikappade personer eller personer som har flyttat från regionen. De bortdefinierade gör att nettourvalet blir 2 647 personer. Med 1586 besvarade formulär blir slutresultatet en svarsfrekvens på 60 procent.

Svarsfrekvenser i grupper

I tabell 2 redovisas i vilken utsträckning olika grupper i SOM-urvalet har svarat. Det finns inga direkta skillnader i mäns och kvinnors benägenhet att svara på Väst-SOM-formuläret. Inte heller ser vi någon större skillnad från föregående års undersökning. Det är i allmänhet inga skillnader mellan mäns och kvinnors svarsbenägenhet i SOM-undersökningarna i övrigt. I Väst-SOM 1993 svarade 60 procent av männen och 59 procent av kvinnorna i urvalet.

Tabell 2. Svansandelar i olika grupper för Väst-SOM-undersökningarna 1992 och 1993 (procent)

	Väst-SOM 1992	Väst-SOM 1993
Kön		
Män	60	60
Kvinnor	61	59
Ålder		
15-19 år	61	67
20-29 år	56	58
30-39 år	61	57
40-49 år	56	56
50-59 år	62	61
60-80 år	67	64
Kommun		
Ale	67	62
Göteborg	58	59
Härryda	64	64
Kungsbacka	63	58
Kungälv	70	67
Lerum	67	66
Lilla Edet	55	68
Mölndal	54	57
Partille	65	55
Stenungsund	64	60
Tjörn	51	62
Öckerö	73	62

Det är ganska stor skillnader i svarsfrekvens mellan de olika medverkande kommunerna i Väst-SOM-undersökningarna. Invånarna i de större städerna Göteborg och Mölndal svarar i relativt liten utsträckning, precis som 1992, men i övrigt är det svårt att se något mönster. De kommuner vars invånare svarade bäst i 1993 års undersökning var Lilla Edet (som var bland de sämre förra året), Kungälv och Lerum (som båda två hade hög svansandel även 1992). Kommunernas svarsfrekvenser finns redovisade i tabell 2.

Även mellan de olika ålderskategorierna finns skillnader i svarsbenägenheten. Erfarenheten från de tidigare SOM-undersökningarna har visat att det går att se ett mönster i hur människor i olika åldrar svarar (Rönström, 1993). De yngsta och de äldsta åldersgrupperna svarar i allmänhet i högst utsträckning, förutom de i den allra äldsta åldersgruppen. De som befinner sig i 20-, 30- och 40-årsåldern svarar i lägst utsträckning. Det är ju inte några märkvärdiga resultat, med tanke på hur de olika åldrarnas livssituationer i allmänhet ser ut. I 1993 års Väst-SOM kan man åter se detta mönster när de som svarar bäst är de i åldrarna 15-19 och 60-80 och de som svarar sämst finns att hitta i åldrarna 20-29, 30-39 och 40-49. I tabell 3 finns en jämförelse mellan åldersgruppernas fördelning i urvalet samt bland de svarande i jämförelse med Västsverige totalt.

Tabell 3. Åldersgruppernas fördelning i Väst-SOM-undersökningarna 1992 och 1993 i jämförelse med Västsverige totalt (procent)

Ålder	Väst-SOM 1992		Väst-SOM 1993		Västsverige totalt
	urval	svar	urval	svar	
15-29 år	27	25	28	27	28
30-49 år	38	37	37	36	37
50-64 år	19	21	19	21	19
65-80 år	16	17	16	17	16
S:a procent	100	100	100	101	100
Antal svarspersoner	1603		1586		**

Anmärkning: Uppgifterna om västsvenska folkets åldersfördelning är hämtade från SCB:s Befolkningsstatistik del 3 1992. Urval 2 800 personer, 15-80 år, svenska och utländska medborgare

Internbortfall

Det finns två typer av bortfall i den här typen av undersökningar. Det externa bortfallet är de personer som inte skickar in besvarade formulär, och på deras antal är svarsfrekvensen avhängig. Det interna bortfallet är ett mått på hur väl svarspersonerna har fyllt i sina formulär. Det handlar alltså om en rent kvantitativ bedömning av hur många som hoppat över en viss fråga. Internbortfallet i Väst-SOM 1993 är på samma nivå som liknande SOM-undersökningar och ligger i allmänhet runt 2 procent. Det finns dock vissa frågor som fler hoppat över. De frågor med högst internbortfall är av två typer, dels frågor som kan upplevas som privata och dels frågor av lite svårare karaktär. Bland de frågor som kan vara svåra att besvara hittar vi de högsta internbortfallen. Det handlar om vilka samhällsproblem man tycker är viktiga i den egna kommunen (19 procent), vilket serviceområde man tycker att det är mest angeläget att satsa på (12 procent) och vilket serviceområde man tycker det i första hand skall minskas på (23 procent). Dessa frågor hade även i Väst-SOM 1992 högt internbortfall (Rönström, 1993). Även frågor av lite mer personlig karaktär har i tidigare undersökningar haft lite högre internbortfall än andra frågor. De frågor som svarspersonerna i Väst-SOM 1993 tvekat att svara på är vilket parti man tycker bäst om (11 procent), hur många personer man är i hushållet (14 procent), vilken typ av familj man vuxit upp i (7 procent) samt vilken typ av familj man lever i nu (11 procent). Även frågan om hur man skulle rösta om det var val idag har fått ett högt internbortfall, 12 procent för hur man skulle rösta i riksdagsvalet och 16 procent för hur man skulle rösta i kommunalvalet.

I formuläret fanns också en del frågor ställda med öppna svarsalternativ. Svarspersonen fick alltså med egna ord fylla i uppgifter om vilken tidning man läser, vilka samhällsproblem som är viktiga i den egna kommunen, vilket serviceområde man vill att kommunen i första hand skall satsa mer på, vilket serviceområde man vill att kommunen i första hand skall minska på, vilken stadsdelsnämnd man bor i, något som blivit bättre alternativt sämre i och med införandet av stadsdelsnämnder i Göteborg, vilken kommun man bor i, yrke samt bilinnehav.

En del av dessa frågor kommenterades i föregående stycke och i övrigt var internbortfallet för dem inte större än för andra frågor, med undantag för yrke som 5,5 procent hade hoppat över.

Bakgrundsvariabler

Hur de svarande i Väst-SOM 1993 fördelar sig utifrån vissa bakgrundsvariabler ser vi tabell 4. Där görs en jämförelse mellan Väst-SOM 1992, Väst-SOM 1993 och i vissa fall samtliga västsvenskar (samma kommuner som är med i Väst-SOM:s urval). SOM-undersökningarna har alltid varit mycket representativa när det gäller bakgrundsvariablernas fördelning. Den fördelning man ser i Västsverige, ser man också hos de svarande i Väst-SOM. Fördelningen mellan män och kvinnor i undersökningen ligger på hälften kvinnor och hälften män. Om man ser på åldersfördelningen kan man se effekten av att det i allmänhet är svårare att få personer i åldrarna 20-40 år att svara på den här typen av postenkäter. 50-75-åringarna är följaktligen lite överrepresenterade, men i stort är ändå representativiteten god. Både i Väst-SOM 1992 och Väst-SOM 1993 är de statligt och kommunalt anställda överrepresenterade, medan det motsatta gäller för de privat anställda. Uppgifter om facklig tillhörighet finns inte redovisade specifikt för Västsverige; de siffrorna gäller alltså Sverige som helhet.

Både när det gäller sysselsättning och yrkesgrupp är Väst-SOM 1992 och Väst-SOM 1993 nästan identiska i sin fördelning. Däremot ser vi en del skillnader när vi tittar på den subjektiva klasstillhörigheten där man finner en mindre andel personer som kommer från ett arbetarhem och en större andel personer som kommer från högre tjänstemannafamilj eller en familj av egen företagare. Svarspersonerna avgav sig vara 4 procentenheter mindre intresserade av politik i 1993 års undersökning jämfört med 1992.

Tabell 4. Jämförelse mellan Väst-SOM-undersökningen 1992 och samtliga svenskar (procent)

Bakgrunds- variabler	Väst-SOM 1992	Väst-SOM 1993	Samtliga västsvenskar
Kön			
Män	50	51	49
Kvinnor	50	49	51
Ålder			
15-29 år	26	27	28
30-49 år	36	36	38
50-75 år	34	34	30
76-80 år	4	3	4
Arbetsid			
Heltid	80	80	80
Deltid	20	20	20
Sektor			
Statlig	14	12	8
Kommunal	28	30	26
Privat	58	61	66
Facklig tillhörighet			
LO	49	48	58
TCO	38	38	33
SACO	13	14	9

Anmärkning: Siffrorna under kolumnen "samtliga västsvenskar" är hämtade från Folk- och bostadsräkningen 1990 del 5. Siffrorna om facklig tillhörighet gäller Svergie som helhet och är hämtade från Statistisk Årsbok 1993.

Tabell 5. Forts

Bakgrunds- variabler	Väst-SOM 1992	Väst-SOM 1993
Sysselsättning		
Förvärvsarbete	57	57
Har beredskapsarbete	1	0
AMS-utbildning	1	1
Arbetslös	5	6
Ålderspensionär	17	16
Förtidspensionär	4	4
Hemarbetande	2	3
Studerande	13	13
Självklassificerad yrkesgrupp		
Tjänsteman	32	31
Tjänsteman, arbetsledande	16	16
Tjänsteman, företagsledande	2	3
Arbetare	35	37
Arbetare, arbetsledande	6	5
Egenanställd arbetare	1	2
Jordbrukare, ingen anställd	0	0
Jordbrukare, anställda	0	0
Företagare, ingen anställd	4	3
Företagare, 1-9 anställda	3	3
Företagare, 10- anställda	1	1
Subjektiv klasstillhörighet		
Arbetarfamilj	47	39
Jordbrukarfamilj	1	1
Tjänstemannafamilj	33	32
Högre tjänstemannafamilj	11	18
Egen företagare	8	10
Politiskt intresse		
Mycket intresserad	15	12
Ganska intresserad	45	44
Inte särskilt intresserad	32	36
Inte alls intresserad	6	8

Väst-SOM fyller en viktig funktion när det gäller att kartlägga opinionen i Västsverige. Efter endast två år finns inga tidsserier, men det finns goda möjligheter att jämföra med de åtta åren Riks-SOM har genomförts. Viktiga jämförelser kan också göras med faktiska förhållanden i Västsverige.

Referenser

- Kratz, Charlotta (1990) *Tidningsläsning i sydöstra Skåne. En presentation av en läsarundersökning*. Arbetsrapport nr 3. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet
- Ohlsson, Anders (1986) *Att svara eller inte svara - det är frågan*. Rapport nr 12. Göteborg: Avdelningen för masskommunikation, Göteborgs universitet
- Rönström, Anna (1993) 'SOM-undersökningen 1992. Genomförande och utfall' sid 191-206 i Holmberg och Weibull (red.), *Perspektiv på krisen*. SOM-rapport nr 9. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen, Institutionen för journalistik och masskommunikation och Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet
- Rönström, Anna (1993) 'SOM:s undersökning i Västsverige 1992. Genomförande och utfall' sid 207-220 i Nilsson (red.), *Västsvensk opinion*. SOM-rapport nr 10. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Severinsson, Ronny (1990) *Tidningsläsning i Södermanland*. Arbetsrapport nr 2. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet
- Statistiska Centralbyrån, Befolkningsstatistik del 3, 1992
- Statistiska Centralbyrån, Folk- och bostadsräkningen 1990 del 5
- Statistisk Årsbok 1993

FÖRFATTARNA

Martin Bennulf, fil dr, är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen och CEFOS, Göteborgs universitet. Han sysslar med forskning kring miljöopinion och lokalt miljöarbete.

Maria Elliot, fil kand och högskoleadjunkt, är verksam vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet. Hennes forskning är inriktad på allmänhetens förtroende för medier och samhälle.

Mikael Gilljam, docent vid Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet, är verksam inom valforskningsprogrammet. Hans forskning är inriktad på väljare, val och politiska opinioner.

Peter Hjärne, chefredaktör för Göteborgs-Posten, är årets gästskribent.

Sören Holmberg, professor vid Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet är ledare för valforskningsprogrammet. Han forskar kring opinionsbildning, väljarbeteende och representativ demokrati.

Charlotta Kratz, fil kand, är verksam inom forskningsprogrammet Dagspresskollegiet, vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.

Cecilia Malmström, fil kand, Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Hennes forskning är inriktad på regioner och regionala partier i Europa.

Maria Oskarson, fil dr, är verksam vid valforskningsprogrammet, Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Hennes forskning är inriktad på väljarbeteende, främst dess sociala baser och könsskillnader i politiken.

Lennart Nilsson, universitetslektor vid Förvaltningshögskolan, Göteborgs universitet. Han sysslar med forskning kring den offentliga sektorn och offentlig service.

Anna Rönström, fil kand, är verksam inom SOM-institutet, Göteborgs universitet. Hon samordnar SOM-undersökningarna och verksamheten inom SOM-institutet.

Jan Strid, högskoleadjunkt, Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet. Han sysslar med forskning kring tidningsläsning och tidningsinnehåll.

Lennart Weibull, professor i massmedieforskning vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet. Hans forskning är inriktad på mediestruktur, medieanvändning och journalistisk etik.

BROSCHYR

SAMHÄLLE OPINION MASSMEDIA

VÄSTSVERIGE 1993

SOM-institutet
GÖTEBORGS UNIVERSITET

GÖTEBORGS MEDIA
Långedrag Informationskonsult AB

- Har västsvenskarna förtroende för massmedierna?
- Vad tycker västsvenskarna om servicen i kommunerna?
- Hur intresserade är vi som bor i Västsverige av miljön?
- Vad tycker västsvenskarna om kärnkraften?

Detta är exempel på frågor som *Samhälle Opinion Massmedia i Västsverige 1993* försöker besvara. Undersökningen görs av tre forskningsinstitutioner vid Göteborgs universitet. Samhälle Opinion Massmedia (SOM) har

genomförts sedan 1986 och då omfattat hela Sverige. I år genomförs för andra året i rad en regional SOM-undersökning i Västsverige. Undersökningen genomförs i samarbete med Långedrag Informationskonsult AB.

Varför görs Samhälle Opinion Massmedia?

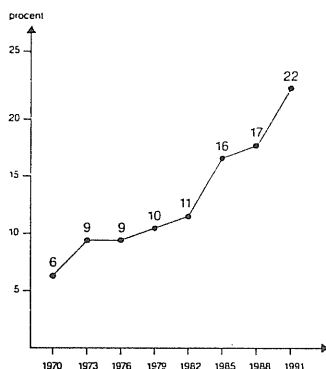
Statsvetenskapliga institutionen har sedan mitten av 1950-talet genomfört studier om massmedier och opinionsbildning. Det viktigaste syftet med studierna är att öka kunskapen om hur den svenska demokratin fungerar. Resultaten utgör ett väsentligt underlag för debatten kring demokrati- och massmediefrågor i Sverige.

Under många år har också forskning om den offentliga sektorn — särskilt kommunerna — bedrivits vid Statsvetenskapliga institutionen och Förvaltningshögskolan.

Forskningen vid Institutionen för journalistik och masskommunikation har gett kunskap om hur vi tar del av tidningar, radio och TV. Exempelvis ägnar svenskarna drygt fem timmar om dagen åt medier. Längst tid går till radio och TV.

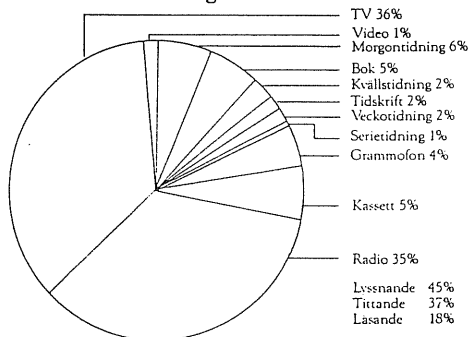
De tre ovannämnda institutionerna har tillsammans bildat SOM-institutet som varje år genomför SOM-undersökningen i Västsverige.

Andel röstsplittrare i riksdags- och kommunalfullmäktigeval 1970-1991 (procent)

Källa: Valundersökningar

Medieanvändning 1992

Källa: Mediebarometern 1992

Ett Västsverige i miniatyr

Vi har slumpmässigt valt ut 2800 personer i Västsverige. Det är alltså slumpen som gjort att just Du kommit med i undersökningen. Tillsammans ger de utvalda personerna en god bild av befolkningen i Västsverige.

För att få rättvisande resultat är det viktigt att alla svarar. Varje svar som uteblir försämrar undersökningens tillförlitlighet. Men det är Du själv som avgör om Du vill vara med eller inte.

Frågeformuläret

I undersökningen Samhälle Opinion Massmedia i Västsverige samarbetar ett antal olika forskningsprojekt. Det innebär att frågorna spänner över ett flertal områden. Formuläret inleds med frågor om massmedier

och fortsätter sedan med frågor om politik, kärnkraft, internationella frågor, samhällservice osv. Antalet frågor kan verka stort, men de flesta kan besvaras enkelt med kryss i tillämplig ruta.

Resultat från tidigare undersökningar om västsvenskarnas åsikter och intressen

- 45 procent av göteborgarna under 30 år lyssnar regelbundet på City Radio.
- Varje morgon före kl. 7 lyssnar var fjärde västsvensk på P3.
- 17 procent av göteborgarna idrottar flera gånger i veckan.
- I storstäderna är man väsentligt mer missnöjda med den kommunala servicen än i mindre kommuner.
- Nio av tio göteborgare är nöjda med sina bibliotek.

Vad händer med svaren?

Svaren behandlas anonymt och resultaten publiceras bara som siffror i tabeller. Vad någon enskild person svarat framgår aldrig.

Alla som arbetar med undersökningen har tystnadsplikt. De uppgifter Du lämnar är inte offentliga.

Varje år kommer det en bok från SOM-

undersökningen. Där presenterar olika forskare resultat från sina specialområden. Exempel på sådana böcker är: *Medier och opinion i Sverige* (1990), *Trendbrott?* (1992) och *Perspektiv på krisen* (1993). De kan beställas från SOM-undersökningen (adress, telefon- och faxnummer nederst på sista sidan).

Uppgifter från annat håll

För att minska omfånget på enkäten hämtas uppgifter om födelsedatum, kön, namn,

adress och bostadsort från offentliga befolkningsregister (DAFA/SPAR).

Förvaltningshögskolan Institutionen för journalistik och masskommunikation Statsvetenskapliga Institutionen

Göteborgs Universitet

Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet är en av Sveriges ledande forskningsinstitutioner när det gäller undersökningar om politisk opinionsbildning. Institutionen forskar kring väljare och val samt studerar åsiktsbildningen i olika politiska frågor.

Institutionen för journalistik och masskommunikation studerar massmedier och populärkultur, bl a frågor om hur svenskarna tar del av press, radio och TV samt vad de anser om svensk journalistik.

Förvaltningshögskolan vid Göteborgs universitet är den enda i sitt slag i landet. Forskning bedrivs om medborgarna och den offentliga sektorn samt om kommunal ekonomi och organisation.

Följande forskare deltar i årets undersökning:

Professor Kent Asp och bitr forskare Bengt Johansson: Medier och opinionsbildning	Docent Rutger Lindahl: EG-frågan
Fillic Martin Bennulf: Miljöopinion	Högskolelektor Lennart Nilsson och professor Lars Strömberg: Kommunal service
Högskoleadjunkt Maria Elliot: Fortroende	Högskoleadjunkt Jan Strid: Lokala massmedier
Bitr forskare Per Hedberg: Kärnkraft	Professor Lennart Weibull: Massmedier
Professor Sören Holmberg: Politik	Professor Jörgen Westerståhl och fil kand Cecilia Malmström: Regionala frågor
Bitr forskare Charlotta Kratz: Medievanor	

Aktuella böcker från institutionerna

- Asp, Kent (1986): *Måktiga massmedier*. Akademitlitteratur.
- Bennulf, Martin och Lisbeth Johnsonson: (1993): *Miljöpolitik*. Lunds Studentlitteratur.
- Elliot, Maria (1991): *Fortroendekapital i forskningring*. Svensk Informations Mediecenter.
- Gilljam, Mikael och Sören Holmberg (1993): *Väljarna inför 90-talet*. Norstedts.
- Hadenius, Stig och Lennart Weibull (1993): *Massmedier* Bonnier Alba.
- Hadenius, Stig och Lennart Weibull (1992): *Trossen — bilden av ett servicehus i massmedier och opinion*. SIM Rapport 1/92.
- Lindahl, Rutger och Lars-Göran Larsson (1991): *Det europeiska politiska samarbetet*. SNS förlag.
- Nilsson, Lennart (1993): *Stadsdelspolitikerna i Göteborg 1989-1991*. SDU 1993:1 Göteborgs universitet.
- Pierre, Jon (red) (1993): *Kommunerna, näringslivet och näringspolitiken*. SNS Förlag.
- Strömberg, Lars och Jörgen Westerståhl (red) (1983): *De nya kommunerna*. Liber.
- Westerståhl, Jörgen (red) (1993): *Parti och person*. SOU 1993:21.

Vi svarar gärna på frågor

Om Du undrar över någonting, ring oss eller skriv en rad. Adressen är:

SOM-institutet
Institutionen för journalistik
och masskommunikation
Göteborgs universitet
Sprängkullsgatan 21
411 23 GÖTEBORG

Telefonnumret är 031-773 12 39. Vid rikssamtal, be att få bli uppringd.
Fax 031-773 45 54.

**SAMHÄLLE
OPINION
MASSMEDIA
VÄSTSVERIGE
1993**

FÖRVALTNINGSHÖGSKOLAN

INSTITUTIONEN FÖR JOURNALISTIK OCH MASSKOMMUNIKATION

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

GÖTEBORGS UNIVERSITET

INNEHÅLLSÖVERSIKT

FRÅGENUMMER	FRÅGEOMRÅDE
1 - 22 och 52-56	MASSMEDIER
23 - 40	POLITIK OCH SAMHÄLLE
41 - 48	GÖTEBORGS KOMMUN
49 - 51	ENERGI, KÄRNKRAFT OCH MILJÖ
57 - 64	FRITID OCH BOENDE
65 - 81	BAKGRUNDSFRÅGOR

DE FÖRSTA FRÅGORNA GÄLLER VILKA MASSMEDIER DU TAR DEL AV

Fråga 1. Läser eller tittar Du personligen i någon av följande dagstidningar regelbundet - och i så fall hur ofta?

	6-7 dagar per vecka (1)	4-5 dagar per vecka (2)	2-3 dagar per vecka (3)	Mer sällan (4)	Aldrig (5)	Ej svar (9)
V1A Göteborgs-Posten	1093	124	145	126	31	62
V1B Arbetet/Nyhetera	61	39	44	240	698	499
V1C Idag	116	100	306	534	203	322
V1D Dagens Nyheter	23	8	25	278	723	524
V1E Svenska Dagbladet	37	16	30	236	753	509
V1F Dagens Industri	43	34	54	202	740	508
V1G Aftonbladet	30	28	76	433	540	474
V1H Expressen	39	23	57	540	449	473
Annat tidning, nämligen:						
V1I (kod) se bilaga 1	24	22	34	40	0	1461
V1J (kod) se bilaga 1	1	1	7	9	0	1563

(Antal som hoppat över frågan (99) = 5)

Fråga 2. Hur ofta brukar Du ta del av följande typer av radiokanaler?

	6-7 dagar per vecka (1)	4-5 dagar per vecka (2)	2-3 dagar per vecka (3)	Mer sällan (4)	Aldrig (5)	Ej svar (9)
V2A Radio Göteborg	326	234	233	388	246	155
V2B City Radio	85	128	163	344	474	388
V2C P1 i riksradien	247	82	154	302	451	346
V2D P3 i riksradien	301	259	278	366	147	231
V2E Jukebox	8	12	22	127	937	476
V2F Radio Z	16	27	42	144	902	451
V2G Radio Rix	14	9	29	101	966	463
V2H Övrig närradio	25	17	61	276	764	439

(Antal som hoppat över frågan (99) = 4)

Fråga 3. Om Du tänker på sådant som händer i Din kommun hur tillförlitlig bedömer Du följande mediers rapportering vara?

	Mycket tillförlitlig (1)	Ganska tillförlitlig (2)	Inte särskilt tillförlitlig (3)	Mindre tillförlitlig (4)	Inte alls tillförlitlig (5)	Har ingen uppfattning (6)	Ej svar (9)
V3A P4 Radio Göteborg ...	180	621	52	18	8	505	180
V3B City Radio	45	223	77	60	46	745	368
V3C Radio Rix	5	60	27	16	17	1026	413
V3D P1 i riksradien	266	385	25	13	12	544	319
V3E P3 i riksradien	201	566	62	33	17	370	315
V3F Västnytt i TV 2	489	679	29	11	1	172	183
V3G Göteborgs-Posten	294	881	112	37	5	110	125
V3H Arbetet/Nyhetera	68	275	48	23	13	766	371
V3I Idag	51	420	262	139	55	354	283

(Antal som hoppat över frågan (99) = 22)

Fråga 4. Hur ofta brukar Du titta på följande typer av program i TV?

	Dagligen (1)	5-6 ggr/ vecka (2)	3-4 ggr/ vecka (3)	1-2 ggr/ vecka (4)	Mer sällan (5)	Aldrig (6)	Ej svar (9)	
V4A	Aktuellt i Kanal 1	402	234	323	284	174	33	107
V4B	Rapport i TV2	430	264	327	253	170	42	71
V4C	Västnytt i TV2	295	177	238	333	303	88	123
V4D	Morgon-TV i TV2	24	19	38	76	240	882	278
V4E	Nyheter i TV4	183	188	354	282	256	121	173
V4F	Morgon-TV i TV4	42	36	62	80	222	862	253
V4G	3-minutersnyheterna i TV3	29	25	114	139	290	710	250

(Antal som hoppat över frågan (99) = 29)

Fråga 5. Vad gör Du på morgonen? (Ange för varje tidsintervall om Du någon gång lyssnar på radio, tittar på morgon-TV och/eller läser morgontidning.)

	Lyssnar på radio (1/0)	Tittar på morgon-TV (1/0)	Läser morgontidning (1/0)
05.00-06.00	V5A_1	V5B_1	V5C_1
	176	5	162
06.00-07.00	V5A_2	V5B_2	V5C_2
	505	95	415
07.00-08.00	V5A_3	V5B_3	V5C_3
	574	162	455
08.00-09.00	V5A_4	V5B_4	V5C_4
	424	111	285
09.00-10.00	V5A_5	V5B_5	V5C_5
	390	35	190

Fråga 6. Vilket intryck har Du av innehållet i morgon-TV? Ange vad som stämmer.

	Stämmer på TV2 (1)	Stämmer på TV4 (2)	Stämmer på båda (3)	Stämmer inte på någon (4)	Ej svar (9)	
V6A	Bra programledare	58	182	106	23	37
V6B	Mycket intressanta människor	40	138	57	64	107
V6C	Barnvänligt	45	72	41	107	141
V6D	Bra tips och idéer	32	110	29	100	135
V6E	Underhållande	37	165	65	51	88
V6F	Pålitligt	45	96	75	49	141
V6G	Bra nyhetspresentation	55	172	99	17	63

V6H Ser aldrig på morgon-TV 1021 → Gå vidare till fråga 8

(Ej tillämplig (88) = 1021) (Antal som hoppat över frågan (99) = 159)

Fråga 7. Hur har Dina morgonvanor förändrats sedan morgon-TV startade? Ägnar Du morgontidning och radio mer eller mindre tid än tidigare?

	Mycket mer (1)	Något mer (2)	Ungefär lika mycket (3)	Något mindre (4)	Mycket mindre (5)	Ej svar (9)
V7A Morgontidning	12	17	289	38	42	23
V7B Radio	10	13	242	66	65	25

(Ej tillämplig (88) = 1021) (Antal som hoppat över frågan (99) = 144)

Fråga 8. Hur ofta brukar Du titta på program i följande TV-kanaler?

	<u>Har ej tillgång</u> (1)	<u>Tittar på kanalen:</u>				Mer sällan (6)	Aldrig (7)	Ej svar (9)
		Dagligen (2)	5-6 ggr/ vecka (3)	3-4 ggr/ vecka (4)	1-2 ggr/ vecka (5)			
V8A Kanal 1	7	635	325	294	164	65	7	53
V8B TV2	11	657	343	311	137	49	7	35
V8C TV3	422	188	155	254	158	131	77	165
V8D TV4	30	557	328	312	174	79	14	56
V8E TV5 Nordic	501	99	67	127	168	201	193	194
V8F Nyhetskanalen CNN	705	21	9	37	52	112	363	251
V8G MTV	450	76	35	65	83	221	379	241
V8H Filmnet	859	17	19	23	26	24	348	234
V8I TV1000	850	19	21	31	40	28	332	229
V8J Eurosport	497	68	42	86	117	190	336	214
V8K Kållelevisionen	602	7	1	16	41	145	513	225
V8L Kanal Göteborg i TV4	280	51	34	112	171	318	384	200
V8M TV21	615	11	4	24	66	142	467	221

(Antal som hoppat över frågan (99) = 36)

Fråga 9. Prenumererar Du eller någon i Ditt hushåll på någon morgontidning?

V9A Nej	309	V9E Ja, på Göteborgs-Posten	1155
V9B Ja, på Arbetet/Nyheterna	70	V9F Ja, på Dagens Nyheter	29
V9C Ja, på Svenska Dagbladet	49	V9G Ja, på Dagens Industri	42
V9D Ja, på annan tidning, nämligen: (kod) se bilaga 1	70		

(Antal som hoppat över frågan (99) = 36)

Fråga 10. Om Du brukar läsa någon morgontidning som Du inte prenumererar på, hur har Du då tillgång till den?

- V10A Byter/lånar av granne/bekant
- V10B Läser den på bibliotek
- V10C Läser den i skolan/på arbetet
- V10D Har tidningen gratis
- V10E Köper lösnummer
- V10F Annat sätt, nämligen:
- V10FX (text)
- V10G Har ej tillgång till tidning på annat sätt

(Anal som hoppat över frågan (99) = 163)

Fråga 11. Har Du själv funderat på att upphöra med den/någon av de prenumerationer Du nu har, eller har detta diskuterats inom familjen under det senaste halvåret?

- V11
- 1 Nej
- 2 Ja, någon enstaka gång
- 3 Ja, flera gånger
- 4 Tveksam, vet ej
- 5 Prenumererar ej på någon tidning

Gå vidare till fråga 13

(Anal som hoppat över frågan (99) = 45)

Om ja, på vilken/vilka har Du funderat på att upphöra med prenumerationen?

- V11F Arbetet/Nyhetserna
- V11G Göteborgs-Posten
- V11H Dagens Nyheter
- V11I Svenska Dagbladet
- V11J Dagens Industri
- V11K Annan tidning, nämligen: (kod) se bilaga 1

(Ej tillämpligt (88) = 1244) (Antal som hoppat över frågan (99) = 128)

Fråga 12. Av vilken anledning har Du funderat på att upphöra med Din prenumeration?
(Fler än ett svar kan anges)

- V12A Allt har blivit så dyrt att pengarna inte räcker till
- V12B Prenumerationspriset har höjts
- V12C Jag får lokal information i radio och TV
- V12D Tidningsutdelningen sköts dåligt
- V12E Jag har inte tid att läsa den
- V12F Jag har tillgång till tidningen på arbetet/i skolan
- V12G Jag kan låna den av bekant/granne
- V12H Tidningens politiska linje passade mig inte
- V12I Tidningens innehåll var inte tillräckligt bra
- V12J Tidningen innehöll för lite annonser
- V12K Tidningen innehöll för mycket annonser
- V12L Jag flyttade från orten
- V12M Tidningen har blivit så förändrad
- V12N För dålig bevakning av vad som händer i Göteborg
- V12O Annat skäl, nämligen:
- V12OX (text)

(Ej tillämplig (88) = 1219) (Antal som hoppat över frågan (99) = 58)

Fråga 13. Hur viktiga anser Du personligen att nedanstående typer av tidningsinnehåll är?
Markera för varje innehållstyp hur viktigt Du anser det vara att Din lokala morgontidning innehåller just detta.

		Oviktigt			Varken eller/ vet ej		Viktigt			Ej svar (9)
		Mycket (1)	Ganska (2)	Något (3)	Något (4)	Ganska (5)	Mycket (6)	Mycket (7)		
V13A	Sport	215	188	123	78	249	298	286	91	
V13B	Insändare	67	116	115	148	339	411	200	132	
V13C	Inrikesnyheter	76	36	13	25	61	341	910	66	
V13D	Ekonomi och handel	50	63	57	108	243	453	434	120	
V13E	Ledare	75	100	101	231	331	291	267	132	
V13F	Nyheter från den egna kommunen	66	40	24	35	141	431	726	65	
V13G	Nyheter från hela Västsverige	60	46	23	39	175	580	542	63	
V13H	Utrikesnyheter	59	42	24	29	131	431	731	81	
V13I	Kultur	90	75	109	138	337	353	314	112	
V13J	Kommunalpolitik	69	81	82	121	291	470	314	100	
V13K	Nöjen	32	62	83	91	386	496	262	116	
V13L	Om radio- och TV-program	62	56	56	44	245	493	504	68	
V13M	Annonser	72	100	103	108	386	423	250	86	

(Antal som hoppat över frågan (99) = 58)

Fråga 14. Hur mycket brukar Du läsa av följande typer av innehåll i Göteborgs-Posten?

	All/nästan allt (1)	Ganska 'mycket (2)	Inter- särskilt mycket (3)	Nästan inget (4)	Ej svar (9)
V14A	Sporten				
V14B	Kulturen				
V14C	Utrikessidorna				
V14D	Annonserna				
V14E	Vad som händer i Göteborg				
V14F	Vad som händer i Västsverige				
V14G	Radio och TV				
V14H	Handelsnyheterna				
V14I	Riksnnyheterna				
V14J	Söndagsbilagan				
V14K	Nöjessidorna (ej nöjesannonser)				
V14L	Ledarsidan				
V14M	Insändarna				
V14N	Tävlingsidan				
V14O	Världens Gång				
V14P	Recensidorna				
(Ej tillämplig = Läser Ej (88) = 79) (Antal som hoppat över frågan (99) = 42)					
V14Q	Läser aldrig Göteborgs-Posten (0/1/9) (Antal som hoppat över frågan (99) = 42) → Gå vidare till fråga 12				

Fråga 15. Hur väl anser Du att följande omdömen stämmer in på Göteborgs-Posten?

	Stämmer helt och hållet (1)	Stämmer delvis (2)	Stämmer inte alls (3)	Tveksam/ Vet ej (4)	Ej svar (9)
V15A	Kommer alltid i tid på morgonen				
V15B	Har ett lågt prenumerationspris				
V15C	Är mycket läsvärd				
V15D	Har mycket välskrivna artiklar				
V15E	Är opartisk i sina nyhetsartiklar				
V15F	Har kunniga journalister				
V15G	Har intressanta artiklar som gör att jag blir engagerad				
V15H	Är lätt att hitta i				
V15I	Är seriös i sin nyhetsbevakning				
(Ej tillämplig (88) = 79) (Antal som hoppat över frågan (99) = 60)					

Fråga 16. Om Du skulle betygsätta kvaliteten på Göteborgs-Posten på en skala mellan 1 och 5, där 1 innebär att tidningen inte innehåller något alls av intresse och 5 att allt innehåll har stort intresse, hur skulle Du då bedöma följande:

	Allt innehåll har stort intresse (5)	(4)	(3)	(2)	Innehåller inget av intresse (1)	Ej svar (9)
V16A	Tidningen som helhet					
V16B	Söndagsbilagan					
V16C	Sportbevakningen					
V16D	Bevakningen av vad som händer i Göteborg					
V16E	Bevakningen av vad som händer i Västsverige					
V16F	Annonserna					

(Ej tillämplig (88) = 79) (Antal som hoppat över frågan (99) = 66)

Om Du fortsätter att betygsätta även andra saker hos Göteborgs-Posten, på en skala mellan 1 och 5, där 1 är mycket dåligt och 5 är mycket bra, hur skulle Du då bedöma följande:

	Mycket bra (5)	(4)	(3)	(2)	Mycket dåligt (1)	Ej svar (9)
V16G	Intressanta artiklar som gör att jag blir engagerad					
V16H	Journalistens sätt att skriva så jag förstår					
V16I	Utbärningen					
V16J	Överskådligheten i innehållet					

(Ej tillämplig (88) = 79) (Antal som hoppat över frågan (99) = 95)

Fråga 17. Hur ofta läser Du krönikor i Göteborgs-Posten?

	Alltid (1)	Ofta (2)	Ibland (3)	Sällan/aldrig (4)	Känner inte till den (5)	Ej svar (9)
V17A	Peter Hjörnes krönika					
V17B	Anders Hanssons nöjeskrönika					
V17C	Jan Hanssons sportkrönika					
V17D	Krönikan i Söndagsbilagan					
V17E	Veckan som gick					

(Ej tillämplig (88) = 79) (Antal som hoppat över frågan (99) = 68)

Fråga 18. Om Du tänker på hur Göteborgs-Posten är idag och jämför med hur den var för ett år sedan, tycker Du då att tidningen blivit bättre eller sämre?

	Mycket bättre (1)	Något bättre (2)	Ingen skillnad (3)	Något sämre (4)	Mycket sämre (5)	Tvcksam/ vet ej (6)
V18						

(Ej tillämplig (88) = 79) (Antal som hoppat över frågan (99) = 56)

Fråga 19. Känner Du till Göteborgs-Postens Läsvärdeskort?

V19

- 1 Nej
- 2 Ja, har ofta använt det
- 3 Ja, har använt det någon gång
- 4 Ja, men har aldrig använt det

(Ej tillämplig (88) = 79) (Antal som hoppat över frågan (99) = 43)

Fråga 20. Läser eller tittar Du personligen i någon av G-P:s lokaltidningar - och i så fall hur ofta?

	Varje vecka (1)	Någon gång i månaden (2)	Mer sällan (3)	Aldrig (4)	Har inte tillgång till tidningen (5)	Ej svar (9)
V20A G-P Nordost	66	26	33	149	674	485
V20B G-P Nordväst	191	37	46	136	607	416
V20C G-P Sydväst	174	66	51	141	603	398
V20D G-P Angered	34	13	22	149	692	523
V20E G-P Partille	68	9	17	147	703	489
V20F G-P Mölndal	73	20	29	140	681	490
V20G G-P Häryda	31	16	18	143	705	520
V20H G-P Bohuslän	109	30	38	134	656	466

(Ej tillämplig (88) = 79)(Antal som hoppat över frågan (99) = 74)

Fråga 21. Hur mycket brukar Du läsa om kommunalpolitik, kommunala frågor och kommunal service i den lokala morgon- och/eller kvällstidning Du brukar läsa?

V21

- 1 Allt/nästan allt 145
- 2 Ganska mycket 610
- 3 Inte särskilt mycket 549
- 4 Nästan ingenting 243

(Antal som hoppat över frågan (99) = 39)

Fråga 22. Hur stort förtroende har Du för nedanstående svenska massmedier?

	Mycket stort förtroende (1)	Ganska stort förtroende (2)	Varken stort eller litet förtroende (3)	Ganska litet förtroende (4)	Mycket litet förtroende (5)	Ej svar (9)
V22A Göteborgs-Posten	221	837	378	53	19	49
V22B Idag	47	313	572	265	143	217
V22C Aftonbladet	25	164	574	277	209	308
V22D Expressen	19	98	546	316	267	311
V22E Sveriges Television (Kanal 1/TV2)	327	813	273	27	14	103
V22F TV4	235	727	398	51	22	124
V22G Riksradiön	363	698	291	27	19	159
V22H P4 Radio Göteborg	149	513	580	89	43	183

(Antal som hoppat över frågan (99) = 29)

NU FÖLJER NÅGRA FRÅGOR OM POLITIK OCH SAMHÄLLE

Fråga 23. Hur pass intresserad är Du i allmänhet av politik?

	Mycket intresserad	Ganska intresserad	Inte särskilt intresserad	Inte alls intresserad
	(1)	(2)	(3)	(4)
V23	183	697	567	119

(Antal som hoppat över frågan (99) = 20)

Fråga 24. Hur pass intresserad är Du av politiken i Din kommun?

	Mycket intresserad	Ganska intresserad	Inte särskilt intresserad	Inte alls intresserad
	(1)	(2)	(3)	(4)
V24	156	680	606	124

(Antal som hoppat över frågan (99) = 20)

Fråga 25. Vilken eller vilka frågor eller problem tycker Du är viktigast i Din kommun idag? Ange högst tre frågor/problem.

Svar: V25X1

V25X2

V25X3

(Antal som hoppat över frågan (999) = 307)

Fråga 26. Nedanstående lista omfattar ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är Din åsikt om vart och ett av dem?

		Mycket bra förslag (1)	Ganska bra förslag (2)	Varken bra eller dåligt förslag (3)	Ganska dåligt förslag (4)	Mycket dåligt förslag (5)	Ej svar (9)
V26A	Minska den offentliga sektorn	226	317	301	304	302	69
V26B	Upphäva förbudet att höja kommunalskatten	172	345	393	289	251	69
V26C	Genomföra val till riksdagen och kommunen/landstinget vid olika tidpunkter	195	271	497	229	247	80
V26D	Överföra kommunala affärsverk, t ex energiverk, i privata händer	123	314	311	333	377	61
V26E	Bedriva mer av sjukvården i privat regi	112	289	306	363	379	70
V26F	Införa vårdnadsbidrag	178	313	321	251	367	89
V26G	Öka antalet privatskolor	108	234	409	319	387	62
V26H	Låta privata företag svara för äldreomsorg	68	226	290	326	554	55
V26I	Införa biltullar vid infärterna till Göteborg	126	185	182	233	754	39
V26J	Det är bättre att behålla den nuvarande kommunala servicen än att sänka kommunalskatten	577	458	275	89	65	55

(Antal som hoppat över frågan (99) = 67)

Fråga 27. Hur tycker Du att kommunstyrelsen i Din kommun sköter sin uppgift?

V27

1	Mycket bra	16
2	Ganska bra	306
3	Varken bra eller dåligt	716
4	Ganska dåligt	370
5	Mycket dåligt	118

(Antal som hoppat över frågan (99) = 60)

Fråga 28. Vad är Din åsikt om ett svenskt medlemskap i EG?

V28

1	I huvudsak för ett svenskt medlemskap i EG	471
2	I huvudsak emot ett svenskt medlemskap i EG	565
3	Har ingen bestämt åsikt i frågan	525

(Antal som hoppat över frågan (99) = 25)

Fråga 29. Skulle enligt Din bedömning ett svenskt medlemskap i EG i huvudsak vara till fördel eller till nackdel för:

	Huvudsakligen till fördel (1)	Varken fördel eller nackdel (2)	Huvudsakligen till nackdel (3)	Ej svar (9)
V29A Sverige	503	389	521	24
V29B Västsverige	433	467	432	115
V29C Din kommun	333	573	429	112
V29D Dig och Ditt hushåll	334	572	447	94

(Antal som hoppat över frågan (99) = 139)

Fråga 30. Vilket parti tycker Du bäst om idag?

V30A	Vänsterpartiet	64
V30B	Socialdemokraterna	620
V30C	Centerpartiet	47
V30D	Folkpartiet liberalerna	162
V30E	Moderata samlingspartiet	348
V30F	Kds - Kristdemokratiska samhällspartiet	40
V30G	Miljöpartiet de gröna	57
V30H	Ny Demokrati	86
V30I	Annat parti (v.g. ange vilket):	52
V30IX	(text)	

(Antal som hoppat över frågan (99) = 173)

Anser Du Dig vara en övertygad anhängare av detta parti?

V30_B

1	Ja, mycket övertygad	328
2	Ja, något övertygad	533
3	Nej	529

(Antal som hoppat över frågan (99) = 196)

Fråga 31. Allmänt sett, hur stort förtroende har Du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?

	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende	Ej svar
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(9)
V31A Rikspolitiker.....	21	318	532	399	224	39
V31B Kommunens politiker.....	9	248	622	417	202	35
V31C Kommunens tjänstemän.....	16	237	656	378	203	43
V31D Lärare.....	139	769	437	99	27	62
V31E Läkare.....	333	859	231	61	18	31
V31F Journalister i TV.....	60	580	617	164	57	55
V31G Journalister i dagspressen....	44	505	664	190	69	61
V31H Socialarbetare.....	80	408	629	237	118	61
V31I Företagsledare.....	67	501	643	180	78	64
V31J Fackliga ledare.....	28	284	582	369	205	65
V31K Poliser.....	256	759	330	104	49	35
V31L Bankdirektörer.....	19	148	427	423	473	43
V31M Präster.....	274	524	508	96	91	40

(Antal som hoppat över frågan (99) = 53)

Fråga 32. Ange nedan vilka former av service Du eller någon nära anhörig utnyttjar, och om Du själv arbetar inom något av dessa områden.

	Utnyttjar själv			Nära anhörig utnyttjar			Arbetar själv inom		
	ja	nej	Ej svar	ja	nej	svar	ja	nej	Ej svar
	(1)	(2)	(9)	(1)	(2)	(9)	(1)	(2)	(9)
Barnomsorg	V32A_1 ... 158	1160	194	V32B_1 ... 403	742	181	V32C_1 ... 50	1051	93
Skola	V32A_2 ... 322	961	229	V32B_2 ... 714	454	158	V32C_2 ... 102	988	104
Barnavårdscentral	V32A_3 ... 222	1068	222	V32B_3 ... 453	697	176	V32C_3 ... 5	1064	125
Vårdcentral	V32A_4 ... 966	437	109	V32B_4 ... 816	326	184	V32C_4 ... 13	1053	128
Sjukhusvård	V32A_5 ... 733	611	168	V32B_5 ... 661	460	205	V32C_5 ... 71	1018	105
Privatläkare	V32A_6 ... 503	838	171	V32B_6 ... 391	697	238	V32C_6 ... 4	1060	130
Folk tandvård	V32A_7 ... 642	685	185	V32B_7 ... 734	378	214	V32C_7 ... 12	1052	130
Privat tandläkare	V32A_8 ... 820	568	124	V32B_8 ... 677	424	225	V32C_8 ... 5	1052	137
Äldreomsorg	V32A_9 ... 15	1285	212	V32B_9 ... 242	872	212	V32C_9 ... 55	1034	105
Socialvård	V32A_10 ... 28	1292	192	V32B_10 ... 70	1018	238	V32C_10 ... 24	1046	124
Kollektivtrafik	V32A_11 815	573	124	V32B_11 ... 804	349	173	V32C_11 ... 11	1058	125
Idrottsanläggningar	V32A_12 638	706	168	V32B_12 ... 695	447	184	V32C_12 ... 20	1054	120
Bibliotek	V32A_13 925	480	107	V32B_13 ... 825	325	176	V32C_13 ... 4	1068	122
Kulturutbud	V32A_14 706	647	159	V32B_14 ... 629	481	216	V32C_14 ... 22	1047	125

(Hoppat över delfråga 1 = 74 delfråga 2 = 260 delfråga 3 = 392 (99 samtliga))

Fråga 33. Vad anser Du om servicen i Din kommun på följande områden?

		Mycket nöjd (1)	Ganska nöjd (2)	Varken nöjd eller missnöjd (3)	Ganska missnöjd (4)	Mycket missnöjd (5)	Vet ej (6)	Ej svar (9)
V33A	1 Barnomsorg	88	220	259	89	56	718	86
V33B	2 Skola	105	386	282	126	58	476	83
V33C	3 Barnavårdscentral	156	260	211	16	4	766	103
V33D	4 Vårdcentral	244	600	304	65	30	237	36
V33E	5 Sjukhusvård	295	536	288	53	22	279	43
V33F	6 Privatläkare	208	320	204	14	7	679	84
V33G	7 Folktandvård	257	421	218	38	14	466	102
V33H	8 Privattandläkare	384	309	171	12	4	560	76
V33I	9 Äldreomsorg	41	137	253	116	92	798	79
V33J	10 Socialvård	20	75	229	61	56	969	106
V33K	11 Kollektivtrafik	89	496	336	213	154	173	55
V33L	12 Idrottsanläggningar	149	508	303	42	21	411	82
V33M	13 Bibliotek	366	570	234	22	7	250	67
V33N	14 Kulturutbud	114	446	391	41	13	415	96
V33O	15 Miljövård	24	220	532	200	111	346	83
V33P	16 Tillgång på bostäder	96	356	412	111	50	421	67

(Antal som hoppat över frågan (99) = 70)

Fråga 34. Om ökade satsningar på servicen skall göras i Din kommun, vilket av serviceområdena anser Du att det är mest angeläget att satsa på? (v g ange en av siffrorna 1-16 i fråga 33 ovan.)

- Svar: V34X1
V34X2
V34X3
V34X4
V34X5

(Antal som hoppat över frågan (99) = 191)

Fråga 35. Om nedskärningar av servicen skall genomföras i Din kommun, vilket av serviceområdena tycker Du att det i första hand skall minskas på? (v g ange en av siffrorna 1-16 i fråga 33 ovan.)

- Svar: V35X1
V35X2
V35X3

(Antal som hoppat över frågan (99) = 369)

Fråga 36. Hur tycker Du på det hela taget att den kommunala servicen fungerar i Din kommun?

V36		
1	Mycket bra	34
2	Ganska bra	620
3	Varken bra eller dåligt	568
4	Ganska dåligt	111
5	Mycket dåligt	23
6	Vet ej	152

(Antal som hoppat över frågan (99) = 78)

Fråga 37. Om Du tänker på Dina kontakter med kommunen under det senaste året, vad tycker Du om den kommunala förvaltningen och de anställda i Din kommun?

	Stämmer mycket bra (1)	Stämmer ganska bra (2)	Stämmer ganska dåligt (3)	Stämmer mycket dåligt (4)	Har ej varit i kontakt/ Vet ej (5)	Ej svar (9)
V37A Jag har haft svårt att hitta till rätt person när jag kontaktat kommunen	125	241	165	137	788	33
V37B Kommunens anställda har varit hjälpsamma och lyssnat på vad jag haft att säga	72	346	157	105	761	48
V37C Skrivelser och andra meddelanden från kommunen har varit svärbegripliga	70	224	249	170	708	68
V37D Kommunens anställda har arbetat snabbt och effektivt	45	230	207	194	756	57

(Antal som hoppat över frågan (99) = 97)

Fråga 38. Vad anser Du om Din kommuns ekonomi? Har kommunen:

V38

1	Mycket god ekonomi	12
2	Ganska god ekonomi	160
3	Varken god eller dålig ekonomi	192
4	Ganska dålig ekonomi	369
5	Mycket dålig ekonomi	513
6	Vet ej	266

(Antal som hoppat över frågan (99) = 74)

Fråga 39. Vad tycker Du om nedanstående förslag om den regionala indelningen av Sverige?

	Mycket bra förslag (1)	Ganska bra förslag (2)	Ganska dåligt förslag (3)	Mycket dåligt förslag (4)	Ingen åsikt (5)	Ej svar (9)
V39A Region- och länsparlament bör inrättas	64	137	107	144	999	30
V39B Landstingen bör avskaffas	246	214	147	126	726	22
V39C Kommunalförbund (ett mer organiserat samarbete mellan kommunerna) bör överta olika uppgifter från landstingen och länsstyrelserna	138	335	101	97	785	25
V39D Nuvarande länsindelning bör ersättas med en ny regional indelning	115	167	104	151	914	30

(Antal som hoppat över frågan (99) = 105)

Fråga 40. Vilket av nedanstående förslag är enligt Din mening den bästa organisatoriska lösningen på det regionala samarbetet i Västsverige?

V40

1	En större region bestående av Göteborg och kommunerna i Bohuslän, Halland, Älvsborgs län, Skaraborgs län och Värmland.....	63
2	En medelstor region bestående av Göteborg och kommunerna i Bohuslän, Halland och Älvsborgs län	291
3	En mindre region bestående av Göteborg och förortskommunerna	474
4	Ingen bestämd åsikt i frågan	695
- (Antal som hoppat över frågan (99) = 63)

FRÅGORNA 41-48 BESVARAS AV PERSONER SOM BOR I GÖTEBORGS KOMMUN

Fråga 41. Göteborgs kommun ger fem gånger om året ut tidningen "Vårt Göteborg". Hur mycket av den brukar Du ta del av?

V41

1	Läser varje nummer noggrant	132
2	Läser enstaka nummer	98
3	Läser enstaka artiklar i varje nummer	264
4	Bläddrar bara igenom tidningen	205
5	Läser aldrig tidningen	196

—————→ Gå vidare till fråga 44

(Ej tillämplig (88)=667) (Antal somhoppat över frågan(99)=24)

Fråga 42. Om Du tänker på sådant som händer i Göteborg hur tillförlitlig bedömer Du då att tidningen "Vårt Göteborg" är?

V42

1	Mycket tillförlitlig	71
2	Ganska tillförlitlig.....	353
3	Inte särskilt tillförlitlig	38
4	Mindre tillförlitlig	13
5	Inte alls tillförlitlig.....	5
6	Har ingen uppfattning	214

(Ej tillämplig (88)=863) (Antal somhoppat över frågan(99)=29)

Fråga 43. Vad brukar Du läsa om i "Vårt Göteborg"?

	Oftast (1)	Ibland (2)	Aldrig (3)	Ej svar (9)
V43A Kultur	170	320	127	59
V43B Sjukvård/hälsovård	245	330	67	34
V43C Trafik	249	316	71	40
V43D Miljöfrågor	215	346	66	49
V43E Skola/undervisning	159	317	140	60
V43F Invandrarfrågor	150	329	151	46
V43G Stadsplaneringsfrågor	211	333	91	41

(Ej tillämplig (88)=863) (Antal somhoppat över frågan(99)=47)

Fråga 44. Känner Du till vilken stadsdelsnämnd (SDN) Du tillhör?

V44

1 Nej 248

2 Ja, nämligen: 643

V44BX (kod/text) Bilaga 2

(Ej tillämplig (88)=667) (Antal somhoppat över frågan(99)=28)

Fråga 45. Vilka verksamheter har stadsdelsnämnderna (SDN) idag ansvar för?

	SDN ansvarar för (1)	SDN ansvarar <u>inte</u> för (2)	Vet ej (3)	Ej svar (9)
V45A Arbetsförmedlingen	35	423	386	30
V45B Barnomsorgen	574	11	271	18
V45C Biblioteken	451	68	336	19
V45D Grundskolan	474	67	312	21
V45E Gymnasieskolan	164	267	410	33
V45F Hemtjänsten	558	8	292	16
V45G Kollektivtrafiken	20	493	328	33
V45H Polisen	13	510	319	32

(Ej tillämplig (88)=667) (Antal somhoppat över frågan(99)=45)

Fråga 46. Göteborg är idag indelat i 21 stadsdelar med egna nämnder. Vad anser Du om antalet stadsdelsnämnder? Bör det finnas:

V46

1 Fler stadsdelsnämnder 7

2 Lagom antal som det är idag 112

3 Färre stadsdelsnämnder 128

4 Inga stadsdelsnämnder alls 374

5 Ingen åsikt 267

(Ej tillämplig (88)=667) (Antal somhoppat över frågan(99)=31)

Fråga 47. Anser Du att stadsdelsnämnderna:

	Ja, utan tvekan (1)	Ja, i någon mån (2)	Kanske (3)	Nej, knappast (4)	Nej, inte alls (5)	Vet ej (6)	Ej svar (9)
V47A Gör det lättare att komma i kontakt med politikerna?	35	79	149	181	134	300	20
V47B Gör att den kom- munala verksamheten blivit dyrare?	353	104	106	26	18	283	8
V47C Gör att den kom- munala servicen blivit bättre?	17	48	110	275	163	268	17

(Ej tillämplig (88)=667) (Antal somhoppat över frågan(99)=21)

Fråga 48. Kan Du ge exempel på något speciellt som Du anser blivit bättre eller sämre med stadsdelsnämnderna?

V48A

Bättre

- 1 Nej, kan inte ge exempel på något som blivit bättre 776
 2 Ja, exempel på något som blivit bättre är: 52

(Ej tillämplig (88)=667) (Antal som hoppat över frågan(99)=91)

V48AX (kod)

V48AXX (kod)

V48B

Sämre

- 1 Nej, kan inte ge exempel på något som blivit sämre 544
 2 Ja, exempel på något som blivit sämre är: 256

(Ej tillämplig (88)=667) (Antal som hoppat över frågan(99)=119)

V48BX (kod)

V48BXX (kod)

DESSA FRÅGOR GÄLLER DIN UPPFATTNING OM ENERGI, KÄRNKRAFT OCH MILJÖ

Fråga 49. År 1980 hade vi en folkomröstning om kärnkraften i Sverige. Efter folkomröstningen beslöt riksdagen att kärnkraften skulle avvecklas till år 2010. Vad är Din åsikt om kärnkraftens användning i Sverige?

V49

- 1 Stoppa kärnkraften omedelbart 107
 2 Avveckla kärnkraften snabbare än till år 2010 157
 3 Avveckla kärnkraften till år 2010 358
 4 Avveckla kärnkraften men inte så snabbt som till år 2010 373
 5 Använd kärnkraften, avveckla den inte 354
 6 Har ingen bestämd åsikt i frågan 183

(Antal som hoppat över frågan (99) = 54)

Fråga 50. Vad anser Du om följande risker som har diskuterats i samband med kärnkraften? Hur stor är risken för:

Mycket
liten risk

Mycket
stor risk

Ej
svar
(99)

(1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10)

V50A En större olycka med radioaktivt utsläpp i ett kärnkraftverk i Sverige 395 ... 238 ... 197 ... 116 ... 185 69 73 66 27 97 19

V50B En större olycka med radioaktivt utsläpp i Ringhals kärnkraftverk 367 ... 258 ... 194 ... 113 ... 185 61 77 68 30 94 35

V50C Ökade miljöskador på mark, luft och vatten om vi fortsätter att utnyttja olja i stor skala 34 30 45 59 164 126 ... 167 ... 223 122 480 32

(Antal som hoppat över frågan (999) = 104)

Fråga 51. Nedanstående lista omfattar ett antal förslag som gäller miljön i Din kommun. Vilken är Din åsikt om vart och ett av dem?

	Mycket bra förslag (1)	Ganska bra förslag (2)	Varken bra eller dåligt förslag (3)	Ganska dåligt förslag (4)	Mycket dåligt förslag (5)	Ej svar (9)
V51A Öka den kommunala miljövärdens även om det innebär skatthöjningar	272	503	419	186	107	45
V51B Stoppa privatbilismen i innerstäderna	317	358	294	307	217	39
V51C Öka informationen om var man kan handla miljövänliga produkter	690	539	226	29	10	38
V51D Bygga ut kollektivtrafiken	776	469	200	37	21	29
(Antal som hoppat över frågan (99) = 54)						

HÄR FÖLJER NÅGRA FRÅGOR OM TIDNINGEN IDAG

Fråga 52. Var brukar Du läsa tidningen Idag?

V52

- 1 I hemmet
- 2 På väg till arbetet
- 3 På arbetet
- 4 På väg från arbetet
- 5 Annan plats
- 6 Läser aldrig Idag

→ Gå vidare till fråga 57

(Antal som hoppat över frågan (99) = 88)

Fråga 53. Brukar Du själv köpa det exemplar av tidningen Idag som Du läser?

V53

- Ja, alltid (1) Ja, ibland (2) Sällan (3) Aldrig (4)

(Ej tillämplig (88) = 441) (Antal som hoppat över frågan (99) = 75)

Fråga 54. När på dagen brukar Du huvudsakligen läsa tidningen Idag?

V54A	V54B	V54C	V54D	V54E
Före klockan 12.00	Klockan 12.00-13.30	Klockan 13.30-15.00	Klockan 15.00-17.00	Efter klockan 17.00

(Ej tillämplig (88) = 441) (Antal som hoppat över frågan (99) = 101)

Fråga 55. Hur viktigt anser Du att följande innehåll är i tidningen Idag?

	Mycket viktigt (1)	Ganska viktigt (2)	Inte särskilt viktigt (3)	Ganska oviktigt (4)	Mycket oviktigt (5)	Ej svar (9)
V55A Göteborgsnyheter						
V55B Nyheter från andra regioner						
V55C Riksenheter						
V55D Utrikesnyheter						
V55E Lokalpolitik						
V55F Rikspolitik						
V55G Nöjesliv i Göteborg						
V55H Sport						
V55I Kultur						

(Ej tillämplig (88) = 441) (Antal som hoppat över frågan (99) = 108)

Fråga 56. Om Du tänker på tidningen Idag, anser Du att daglig läsning av den skulle kunna ersätta läsning av en daglig morgontidning?

V56

- 1 Ja, helt
2 Ja, delvis
3 Nej, knappast
4 Nej, inte alls

(Ej tillämplig (88) = 441) (Antal som hoppat över frågan (99) = 90)

NU KOMMER NÅGRA FRÅGOR OM DIN FRITID OCH DITT BOENDE

Fråga 57. Hur ofta har Du under de senaste 12 månaderna gjort följande saker?

	Ingen gång (1)	Någon gång under året (2)	Någon gång i halvåret (3)	Någon gång i kvartalet (4)	Någon gång i månaden (5)	Någon gång i veckan (6)	Flera gånger i veckan (7)	Ej svar (9)
V57A Idkat friluftsliv (skog, hav eller sjö).....	84	144	80	162	394	399	244	55
V57B Sysslat med individuell motion eller idrott	231	98	54	88	190	425	428	48
V57C Gått på bio	465	279	192	277	267	29	1	52
V57D Gått på teater	704	398	167	172	52	6	3	60
V57E Läst någon bok	129	202	137	211	295	206	342	40
V57F Diskuterat politik	195	183	66	127	291	387	262	51
V57G Besökt gudstjänst eller religiöst möte	793	358	120	82	85	61	27	36
V57H Sett på video	248	141	103	180	368	319	153	50
V57I Läst veckotidningar ..	163	159	100	176	423	381	124	36
V57J Spelat på tips, lotto eller V65	477	127	77	138	210	420	72	41
V57K Köpt penning-, bingo- eller lotter c.d.	443	188	99	179	288	302	36	27
V57L Gått på restaurant/ bar/pub på kvällstid ..	339	228	172	277	341	122	31	52
V57M Hyrt videofilm	637	194	140	200	266	61	17	47
V57N Rökt/snusat	900	50	12	15	26	58	458	43
V57O Druckit sprit/vin/ starköl	157	105	78	153	496	466	82	25

(Antal som hoppat över frågan (99) = 24)

Fråga 58. Hur vill Du karaktärisera det område Du bor i ?

V58

- 1 Ren landsbygd..... 185
2 Mindre tätort

3 Stad eller större tätort

(Antal som hoppat över frågan (99) = 46)

Fråga 59. Hur bor Du för närvarande?

V59

1	På lantgård eller ensamliggande villa på landsbygden	122
2	I villa eller radhus i småhusområde	691
3	I lägenhet i flerfamiljshus	745

(Antal som hoppat över frågan (99) = 28)

Fråga 60. Hyr eller äger Du eller någon i Ditt hushåll Din nuvarande bostad?

V60	Hyr bostaden (1) 582	Äger bostaden (även bostadsrätt, insatslägenhet) (2) 967

(Antal som hoppat över frågan (99) = 37)

Fråga 61. I vilken kommun bor Du?

V61 (kod) Bilaga 3

Fråga 62. Hur länge har Du bott här i kommunen?

V62

1	Har alltid bott här	454
2	Har alltid bott här bortsett från korta perioder, t ex studier på annan ort	106
3	Inflyttad, har bott här mer än 10 år	604
4	Inflyttad, har bott här 6 till 10 år	128
5	Inflyttad, har bott här 1 till 5 år	216
6	Inflyttad, har bott här mindre än ett år	54

(Antal som hoppat över frågan (99) = 24)

Fråga 63. Var någonstans har Du vuxit upp?

V63A	Ren landsbygd i Sverige	253
V63B	Mindre tätort i Sverige	347
V63C	Stad eller större tätort i Sverige	259
V63F	Stockholm, Göteborg eller Malmö	603
V63E	Annat land i Norden	53
V63F	Land utanför Norden	91

(Antal som hoppat över frågan (99) = 27)

Fråga 64. Allmänt sett, hur bra tycker Du det är att bo i...

		Mycket dåligt		Varken bra eller dåligt		Mycket bra	Ej svar																	
		↓		↓		↓																		
		(-5)	(-4)	(-3)	(-2)	(-1)	(0)	(+1)	(+2)	(+3)	(+4)	(+5)	(9)											
V64A	den kommun Du bor i	9		12		14		13		6		129		41		89		209		341		520		51
V64B	det område inom kommunen där Du bor	11		6		16		13		8		72		38		68		104		320		711		67
- (Antal som hoppat över frågan (99) = 152)

TILL SIST NÅGRA FRÅGOR OM DIG SJÄLV.
NÅR MAN SAMMANSTÄLLER RESULTATET AV SÅDANA HÄR UNDERSÖKNINGAR
BRUKAR MAN DELA UPP SVAREN I OLIKA GRUPPER. FÖR ATT KUNNA GÖRA DETTA BEHÖVER
VI DINA SVAR PÅ DESSA AVSLUTANDE FRÅGOR.

Fråga 65. Vilket år är Du född?

V65 Årtalet:

Fråga 66. Är Du man eller kvinna?

V66	Man	Kvinna
	(1)	(2)
	803	783

Fråga 67. Är Du svensk medborgare?

V67	Ja	Nej	Hoppat över frågan
	(1)	(2)	(99)
	1477	73	36

Fråga 68. Är Du ensamstående, samboende eller gift?

V68	Ensamstående	Samboende	Gift	Hoppat över frågan
	(1)	(2)	(3)	(99)
	515	274	747	50

Fråga 69. Vilken skolutbildning har Du? Sätt ett kryss i rutan framför det alternativ Du anser stämma bäst in på Dig. Om Du ännu inte avslutat Din utbildning, markera då den typ av skola Du just nu går i.

V69

1	Folkskola	238	6	Minst treårigt gymnasium	226
2	Enhetskola	12	7	Flickskola/realexamen	84
3	Grundskola	121	8	Folkhögskola	45
4	Yrkesskola	145	9	Studentexamen	34
5	Tvåårigt gymnasium/Fackskola	208	10	Högskola/universitet	426

(Antal som hoppat över frågan (999) = 47)

Fråga 70. Vilken av de här grupperna tillhör Du för närvarande?

V70A	Förvärvsarbetande	872	V70E	Ålderspensionär	254
V70B	Har beredskapsarbete	9	V70F	Förtidspensionär	66
V70C	Genomgår arbetsmarknadsutbildning	16	V70G	Hemarbetande	48
V70D	Arbetslös	94	V70H	Studerande	196

Antal som =hoppat över frågan (99) =51)

Fråga 71. Vilket yrke har/hade Du?

V71X Svar: (kod)

(Ej tillämplig (888) =126) (Antal som hoppat över frågan (999) =87)

V71 Har **aldrig** yrkesarbetat

126

—————▶ Gå vidare till fråga 76

(Antal som hoppat över frågan(99)=81)

Fråga 72. Arbetar/arbetade Du hel- eller deltid?

V72	Heltid (1)	Deltid (2)	Hoppat över frågan (99)	Ej tillämplig (88)
	1074	275	111	126

Fråga 73. Vilken av de här yrkesgrupperna hör/hörde Du till?

V73A	Tjänsteman	417	V73G	Jordbrukare: ingen anställd	6
V73B	Tjänsteman med arbetsledande funktion	216	V73H	Jordbrukare: en eller flera anställda	2
V73C	Tjänsteman med företagsledande funktion	41	V73I	Företagare: ingen anställd	46
V73D	Arbetare	501	V73J	Företagare: 1-9 anställda	40
V73E	Arbetare med arbetsledande funktion	73	V73K	Företagare: 10 eller fler anställda	21
V73F	Egenanställd arbetare	27			

(Ej tillämplig (88) = 126) (Antal som hoppat över frågan (99) = 111)

Fråga 74. Arbetar/arbetade Du i statlig, kommunal eller privat tjänst?

V74A	Statlig	168
V74B	Kommunal (även landstingskommunal)	415
V74C	Privat	843

(Ej tillämplig (88) = 126) (Antal som hoppat över frågan (99) = 89)

Fråga 75. Är Du medlem i någon fackförening?

V75

1	Ja, LO-förbund	429
2	Ja, TCO-förbund	342
3	Ja, SACO-förbund	123
4	Nej	441
5	Annat fackförbund	xx

(Ej tillämplig (88) = 126) (Antal som hoppat över frågan (99) = 126)

Fråga 76. Hur många personer ingår i Ditt hushåll (räkna med Dig själv)?

V76X Svar:
(Antal som hoppat över frågan (99) = 46)

Har Du barn i Ditt hushåll i följande åldrar?

V76A	V76B	V76C	V76D
1-3 år	4-6 år	7-16 år	Inga barn under 16 år i hushållet
183	136	332	884

(Antal som hoppat över frågan (99) = 216)

Fråga 77. Var vänlig sätt ett kryss i den ruta som motsvarar den ungefärliga sammanlagda årsinkomsten i Ditt hushåll före skatt. (Pension och studiemedel skall också räknas in i den ungefärliga årsinkomsten)

V77

1	100.000 eller mindre	176
2	101.000 - 150.000	189
3	151.000 - 200.000	208
4	201.000 - 250.000	168
5	251.000 - 300.000	195
6	301.000 - 350.000	184
7	351.000 - 400.000	124
8	401.000 - 450.000	81
9	451.000 - 500.000	66
10	över 500.000	79

(Antal som hoppat över frågan (99) = 116)

Fråga 78. Om Du skulle beskriva Din nuvarande familj och den familj Du växte upp i, vilken av nedanstående kategorier stämmer då bäst?

V78A Din nuvarande familj

V78B Den familj Du växte upp i

1	Arbetarfamilj	554	1	Arbetarfamilj	714
2	Jordbrukarfamilj	15	2	Jordbrukarfamilj	115
3	Tjänstemannafamilj	446	3	Tjänstemannafamilj	308
4	Högre tjänstemanna/akademikerfamilj	249	4	Högre tjänstemanna/akademikerfamilj	141
5	Egen företagare	146	5	Egen företagare	190

(Antal som hoppat över delfrågan 1 =176 - delfråga 2 =118 (99 båda))

Fråga 79. Vilken av följande utrustning har Du för närvarande tillgång till i Ditt hushåll?

V79A	TV-apparat/er	1507
V79AX	antal:	
V79B	Telefon/er	1524
V79BX	antal:	
V79C	Telefonsvarare	431
V79D	Mobiltelefon	277
V79E	Text-TV	967
V79F	Video	1049
V79G	Kabel-TV	728
V79H	Parabolantenn	222
V79I	Persondator	355
V79J	Mikroågsugn	952
V79K	Fax	101
V79L	CD-spelare (Compact Disc)	898
V79M	Bil	1206
V79MX1	märke och modell: (kod)	
V79M1	årsmodell:	
V79MX2	märke och modell: (kod)	
V79M2	årsmodell:	
V79MX3	märke och modell: (kod)	
V79M3	årsmodell:	
V79MX4	märke och modell: (kod)	
V79M4	årsmodell:	
V79N	Fritidshus	369

(Antal som hoppat över frågan (99) = 45)

Fråga 80. Hur har enligt Din mening nedanstående ekonomiska förhållanden förändrats under det senaste året?

	Förbättrats (1)	Förblivit ungefär densamma (2)	Försämrats (3)	Ej svar (9)
V80A_A Din egen ekonomiska situation	190	670	674	8
V80A_B Den ekonomiska situationen inom Din kommun	11	312	1145	74
V80A_C Den svenska ekonomin	32	91	1364	55

(Antal som hoppat över frågan (99) = 44)

Hur tror Du ekonomin kommer att förändras under det kommande året?

	Förbättras (1)	Förbli ungefär densamma (2)	Försämras (3)	Ej svar (9)
V80B_A Din egen ekonomiska situation	219	882	419	10
V80B_B Den ekonomiska situationen inom Din kommun	82	724	656	68
V80B_C Den svenska ekonomin	282	548	645	55

(Antal som hoppat över frågan (99) = 56)

Fråga 81. Om det var val idag, vilket parti skulle Du rösta på?

I riksdagsvalet		I kommunfullmäktigevalet	
V81A_A Vänsterpartiet	57	V81B_A Vänsterpartiet	65
V81A_B Socialdemokraterna	593	V81B_B Socialdemokraterna	544
V81A_C Centerpartiet	37	V81B_C Centerpartiet	42
V81A_D Folkpartiet liberalerna	139	V81B_D Folkpartiet liberalerna	140
V81A_E Moderata samlingspartiet	318	V81B_E Moderata samlingspartiet	298
V81A_F Kds	35	V81B_F Kds	37
V81A_G Miljöpartiet de gröna	34	V81B_G Miljöpartiet de gröna	50
V81A_H Ny Demokrati	71	V81B_H Ny Demokrati	55
V81A_I Annat parti	37	V81B_I Annat parti	50
V81A_IX (v g ange vilket) (text)		V81B_IX (v g ange vilket) (text)	
V81A_J Ej röstberättigad	92	V81B_J Ej röstberättigad	66
Hoppat över frågan	(99=197)	Hoppat över frågan	(99=262)

SAMHÄLLE OPINION MASSMEDIA 1993

VÄSTSVERIGE

SOM-institutet är samlingsnamnet för de årliga Samhälls-, Opinions- och Massmedieundersökningar som genomförs av Förvaltningshögskolan, Institutionen för journalistik och masskommunikation och Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet. Undersökningen går ut till 2 800 slumpmässigt utvalda personer. SOM-undersökningen är en del av institutionernas forskning om opinionsbildning i det svenska samhället idag.

I undersökningen ingår också en rad frågor om press, radio och TV i Västsverige. Denna del av undersökningen görs av Långedrag Informationskonsult AB, som också svarar för datainsamlingen för Samhälle Opinion Massmedia i Västsverige.

Ansvariga för SOM-undersökningen är högskolelektor *Lennart Nilsson*, professor *Sören Holmberg* och professor *Lennart Weibull*. Projektassistent är *Anna Rönström* och datainsamlingsansvarig är *Britt Joninger* Långedrag Informationskonsult AB.

SOM-undersökningen kan kontaktas per telefon 031-773 12 39 (Anna Rönström) eller 031-24 45 74 (Britt Joninger).